

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

PATNÁCTÝ ROČNÍK

6

VOJENSKÁ MYSL začíná uveřejňovat materiály na pomoc studujícím v seminářích politické přípravy k aktuálním problémům soudobého vojenství.

V č. 1, 2 a 5/1966 uveřejní dále tyto materiály:

- Všelidová obrana země
- Hospodářský, politický a vojenský význam teritoria a teritoriální systém řízení v příští možné válce
- Velitelský sbor hlavních armád NATO
- Základní soudobé tendence ve velení
- Aktuální teoretické otázky počátečního období války
- Linie vojenské politiky strany na XIII. sjezdu KSČ.

Vojenská doktrína hlavních států NATO

Lektorská skupina HV KSČ MNO: plukovník Alois Kašpar, plukovník Václav Mejda, plukovník Jan Raban, plukovník Zdeněk Paul

I. STRATEGICKÁ KONCEPCE PŘÍPRAVY A VEDENÍ VÁLKY PROTI SOCIALISTICKÉMU TÁBORU

Strategická koncepce imperialismu vychází z politickoeconomické podstaty a cílů imperialismu, které směřují k paralyzování úspěšného rozvoje socialistického tábora, k omezování vlivu myšlenek socialismu na osvobozující se národy a na státy, které se vymanily z područí imperialismu a konečně k rozbití vojenské a ekonomické síly socialistického tábora a k jeho zničení, jakmile by k tomu vznikly příhodné podmínky.

Kromě nepřetržitého politického, ideologického a ekonomického boje jsou součástí příprav k dosažení tohoto cíle i přípravy k použití ozbrojeného násilí.

Vycházíme z toho, že poznání názorů na použití ozbrojeného násilí, které krystalizují ve strategických koncepcích přípravy války, pomáhají dnes více než kdy jindy vysvětlit i jevy mezinárodně politického dění. Proto chceme platné strategické koncepce přípravy války vysvětlit, zhodnotit a vyvodit základní závěry a poučení.

Charakteristika období od r. 1945 do r. 1961

Dobu od konce druhé světové války až do konce 1961 můžeme charakterizovat jako etapu vzniku, platnosti a krachu strategické koncepce „hromadné odvety“.

Vznik strategické koncepce „hromadné odvety“ je spjat s vědecko-technickou revolucí a s výsledky výzkumu, vývoje a výroby jaderných zbraní, jejichž účinky

a možnost využití v ozbrojeném zápase zákonitě ovlivnily i vojenské myšlení.

Podstatou koncepce „hromadné odvety“ byla příprava jaderné války proti zemím socialistického tábora a hrozba jejím rozpoutáním v situaci, kdy by se blok imperialistických států v čele s USA cítil ohrožen silicím vlivem socialismu.

Tato strategie se opírala o domnělou převahu USA nad Sovětským svazem v jaderných zbraních a zvláště ve strategickém letectvu. Měla umožnit zajištění politiky imperialistických států použitím síly nebo hrozby silou.

Toto období v politické oblasti charakterizuje to, že vládnoucí kruhy USA začaly uplatňovat vůči SSSR a zemím socialistického tábora politiku z „pozice síly“. Vytvářejí hysterii nebezpečí komunismu, přistupují ke slepování agresivních paktů, blokují rozvoj obchodu se socialistickým táborem a křísí západoněmecký revanšismus. Přijímají společné programy budování ozbrojených sil, při nichž dochází k dělení úloh s cílem zapojit i hospodářský potenciál evropských členských států do přípravy války proti socialistickému táboru.

V NATO, nejdůležitějším paktu uzavřeném v tomto období, byly úlohy k vytvoření základny strategie „hromadné odvety“ rozděleny takto:

- USA a VB jako jediné mocnosti, které mají jaderné zbraně, vybudují strategické úderné síly (tzv. „meč“), ponechají část svých pozemních sil a letectva v Evropě a budou podporovat budování ozbrojených sil evropských členských států paktu materiálně, zejména dodávkami bojové techniky;

- evropské členské státy vybudují potřebné pozemní síly a letectvo. Část podřídí již v míru spojeneckému velení (tzv. „štit“) a v případě války předají další potřebné zálohy;

- hlavní úkol USA a VB v případě války bude jaderný útok na SSSR a země lidové demokracie. Spojenecké síly provedou operace podle tzv. „periferijní strategie“ s cílem jadernými údery a bojem na zdrženou vyrovnat převahu pozemních sil socialistických států a zastavit je nejpozději na Rýnu (považován za poslední strategickou obrannou čáru) a tím získat čas k vytvoření a přivedení záloh a k přechodu do ofenzivy v pozdější době.

Vytyčené strategické plány postavily USA jednoznačně do čela světové reakce a evropským členským státům NATO přiklady především úlohu rezervuáru lidských

zdrojů. To byl základní rozpor v politické i vojenské oblasti, který s rostoucím zbrojením zvyšovaly vysoké finanční náklady. Nespokojenost rostla současně s tím, jak vzrůstala ekonomická síla jednotlivých evropských členských států NATO, především NSR. Již při vstupu do NATO vnesli její zástupci rozhodné námitky proti „periferijní strategii“, protože předpokládala ztrátu území NSR. Evropské členské státy začaly z jednostranné nadvlády USA nad jadernými zbraněmi pociťovat stále hlubší závislost. Začaly vyslovovat i obavy, že by USA nemusely vždy splnit své závazky. Zejména tehdy, jestliže by nešlo v případném střetnutí se socialistickými státy především o jejich vlastní zájmy. Tak se začaly vytvářet v NATO další odstředivé tendence, jejichž nositelem se stala po nástupu presidenta de Gaulle Francie.

Kromě vzrůstajícího politického a ekonomického napětí v NATO utrpěla „strategie hromadné odvety“ rozhodující náraz dalšími skutečnostmi. Ty vyšly najevo, když se USA přesvědčily, že

- základní předpoklad převahy v jaderných zbraních nad SSSR je iluzorní,

- SSSR dosáhl ve strategických prostředcích vedení války kvalitativní převahy, zvláště v prostředcích dopravy jaderných zbraní na cili.

Po složitém období přehodnocování vzájemného poměru sil ve vojenské oblasti, zároveň se stále rostoucími silami socialistické soustavy a vzrůstající prestiží socialismu ve světě, došlo vedení USA k názoru, že strategická koncepce „hromadné odvety“ je neúčinná, protože USA a velení NATO nejsou s to rozpoutat proti socialistickému táboru jadernou válku bez nebezpečí vlastního zničení. Zároveň přestal působit faktor zastrašování silou, s nímž již nelze počítat ve vojenské, ani v politické oblasti vzájemných vztahů mezi kapitalismem a socialismem.

K tomuto vývoji a reálnějšímu hodnocení vzájemného poměru sil došlo za Kennedyho vlády. Toto období můžeme považovat za období krachu strategické koncepce „hromadné odvety“ a vzniku strategické koncepce „pružné reakce“.

Současná strategická koncepce NATO

V roce 1961 na základě nového zhodnocení poměru sil mezi kapitalismem a socialismem přijala vláda USA tzv. strategickou koncepci „pružné reakce“.

Podstatou strategické koncepce „pružné reakce“ je schopnost použít pouze takových sil a prostředků, které jsou úměrné k dosažení vytyčených cílů. V boji

proti socialistickému táboru nemají mít USA a NATO pouze jedinou alternativu všeobecné jaderné války. Nová koncepce vyžaduje vybudovat takové síly, které by mohly vést válku omezenou: buď s omezeným použitím jaderných zbraní nebo pouze konvenčními prostředky v případě, že by měly být řešeny pouze postupné a omezené mocensko-politické cíle. V jiných částech světa by imperialistický blok měl být schopen — v duchu této strategie — vést i války diverzní a protipartyzánské, podle sil protivníka a druhu válčičtější.

Taková schopnost pružného použití různých forem ozbrojeného násilí má zvýšit i rozhodnost a akceschopnost USA a hlavních kapitalistických států, kdykoli je jejich dosavadní vliv v některé části světa ohrožen, nebo kdyby se vyskytly výhodné podmínky k jeho znovunabytí. Tato rozhodnutí má podpořit schopností krýt podnikané akce hrozbou rozpoutání všeobecné jaderné války.

Strategická koncepce „pružné reakce“ má podle názoru USA lépe odpovídat současné situaci ve světě. Je to strategie, která hledá pouze jiné prostředky k dosažení dřívějších cílů. Tato strategická koncepce je strategií amerického imperialismu, kterou přijaly — byť i s různými výhradami — ostatní státy NATO, kromě Francie. Její podstata vynikne na základě rozboru tří základních forem boje proti socialismu, tj. studené, omezené a všeobecné jaderné války.

a) Studená válka

zahrnuje podle článku 8 amerického předpisu FM-100-5 stupnici dalších akcí (jiných než omezená nebo všeobecná válka), které mohou být použity v mocenském sporu mezi soupeřícími národy nebo koalicemi. Soupeřící mocnosti mohou usilovat o získání výhod různými způsoby — nejen politickým, ekonomickým, psychologickým působením, ale i vojenskými silami. Vojenské síly mají důležité funkce ve studené válce a mohou přímo nebo nepřímo přispívat k dosažení vytyčených cílů. Je možno mobilizovat zálohy nebo předsunout aktivní síly s cílem zastrašit jiné národy tak, aby nepoužily vojenské síly. Vojenské síly mohou být použity k dodání odvahu spřátelené vládě, která je v nesnázích, ke stabilizování situace v neklidném prostoru, k udržení nebo obnovení pořádku, popřípadě k ochraně osob a majetku. Přestože ve studené válce chybí otevřený ozbrojený konflikt mezi ozbrojenými silami soupeřících národů,

rozhraní mezi studenou válkou a omezenou válkou není ani zřetelné, ani absolutní. Proto je možno žádat od ozbrojených sil, aby vedly operace studené války, jež jsou po všech stránkách bojovými akcemi. Tolik americký předpis FM-100-5.

Je pozoruhodné, že formulace studené války je ve vojenském předpise. Závažnější je, že tento návod na formy a metody studené války nezůstává na papíře, ale můžeme jej sledovat a dokumentovat na mnohých případech v praxi.

K podvrtné činnosti využívají imperialistické státy všech forem. Součástí podvrtné činnosti je ideologický a politický boj i různé formy psychologického působení, jejichž cílem je ovlivnit vnitřní vývoj v jednotlivých socialistických zemích a narušovat jednotu socialistického tábora. Praktikováním tzv. politiky diferencovaného přístupu k jednotlivým zemím socialistického tábora (seřazených podle toho, jak postoupil tzv. proces „liberalizace“ nebo „demokratizace“) se snaží využívat vnitřních obtíží, popřípadě názorových a ideologických rozdílů, a vytvářet předpoklady pro vznik vzájemných rozporů a jejich další prohlubování.

Některé speciální orgány, v čele s americkou ústřední informační službou, vedou psychologickou podvrtnou činnost proti zemím socialistického tábora formou pravidelného rozhlasového vysílání, tiskem, osobním stykem cizinců s občany, působením na občany ze socialistických zemí za návštěvy na Západě atd. Všeobecně je známá praxe ekonomického působení, kdy uzavírání hospodářských smluv a navázání hospodářských styků je vázáno různými politickými podmínkami, které mají omezovat další úspěšný rozvoj socialistických zemí a vytvářet podmínky závislosti na kapitalistických státech.

Vzhledem k tématu se však omezíme na funkce a metody použití ozbrojených sil ve studené válce. I v této oblasti najdeme dost výmluvných příkladů.

Připomeňme si např. některá opatření kapitalistických států v polovině srpna r. 1961, kdy SSSR oznámil své návrhy na uzavření mírové smlouvy s Německem a na řešení otázky Berlínského statutu:

— průměrné měsíční kvóty povolanců 6000—8000 zvýšily USA v srpnu na 13 000, v září na 25 000, v říjnu a listopadu na 20 000 osob;

— ponechaly v další činné službě v USA 115 000, v NSR 36 000, v Holandsku 6000 vojáků, kteří měli být po uplynutí závazku propuštěni;

— povolaly 151 500 záložníků a dalších 75 000 záložníků mělo nastoupit službu na výzvu.

Zvýšení početního stavu ozbrojených sil umožnilo USA přijmout tato konkrétní opatření:

— zvýšit o dvě počet bojeschopných divizí pozemních sil a námořní pěchoty a aktivovat další dvě záložní divize;

— doplnit 7. americkou armádu v NSR a ostatní americké jednotky, zejména tylové, podpůrné, na plné počty;

— postavit 4. speciální záškodnickou výsadečnou jednotku;

— doplnit počty válečných plavidel na plné stavy a získat potřebné počty osob pro posádky nově začleněných lodí (asi 80 plavidel);

— aktivovat 38 letek letecké národní gardy a letecké zálohy a z nich pod zámkou cvičení přesunout do Evropy přibližně 270 taktických letounů, převážně letounů-nosičů. Zároveň se ukázalo, že se v takovém případě ruší francouzská omezení vůči americkým silám v Evropě. Část těchto letounů byla rozmístěna na francouzských letištích v severovýchodní Francii, která byla do té doby pro americké síly zablokována;

— zvýšit počet amerických strategických letounů, udržovaných v Evropě na předem stanovených základnách ve Velké Británii a ve Španělsku na dvojnásobek; představoval 160–180 letounů;

— systém hlídkování amerického strategického letectva byl pozměněn; tratě hlídkujících letounů a prostory hlídkování byly posunuty blíže k hranicím SSSR a socialistického tábora. Počty letounů hlídkujících v evropském prostoru byly zvýšeny až 15násobně.

Podobná opatření přijaly i britské a francouzské síly. Tím dokumentovaly, že v podobných případech jsou hlavní imperialistické státy plně jednotny v metodách studené války formou hrozby ozbrojenými silami.

Obraz demonstrace vojenské síly poskytl také vojenská opatření Američanů v době Karibské krize v říjnu 1962:

— nad Atlantikem bylo neustále ve vzduchu 90 letounů B-52 s jadernými pumami o síle 25–50 Mt na palubě, v Atlantiku 8 ponorek se 128 raketami Polaris zaměřenými na SSSR;

— na zemi bylo připraveno dalších 550 letounů B-52, 800 B-47, 70 B-58 s nukleárními pumami;

— na odpalovacích rampách bylo připraveno 102 mezikontinentálních balistic-

kých střel Atlas, 54 Titan a 2 Minute-man;

— invazní vojsko v počtu asi 100 000 mužů bylo v pohotovosti na Floridě;

— 183 válečných lodí s 85 000 posádky blokovalo Kubu;

— námořní pěchota byla připravena na Floridě a na základně Guantanamo;

— prezident Kennedy měl připravenou šifrovanou zprávu: „Jděte do války“, kterou hodlal v případě rozpoutání války odeslat všem velitelstvím.

Opatření hlavních imperialistických států v době berlínské a karibské krize jsou příkladem aplikace zásad použití ozbrojených sil ve studené válce. Demonstrace vojenské síly měla:

— zabránit likvidaci jednoho z ohnisků války v Evropě a morálně posílit vládu NSR, která využívá ohniska ke svým revanšistickým záměrům a bez ohledu na realitu brání normalizaci vztahů mezi oběma německými státy;

— pokusit se likvidovat mladý stát, budující socialismus, ve výlučné sféře amerického imperialismu a vzniklý proti vůli USA.

Společným znakem použití ozbrojených sil ve studené válce je velký rozsah vojenských opatření. Jejich důsledkem bylo vytvoření situace, blízké přechodu od studené války k válce horké, situace, kdy se skutečně řeší otázka války a míru došlo na pořad dne.

Formy použití vojenské síly ve studené válce nejsou vždy tak vyhraněné a zjevné. Všimněme si intervence belgické vlády v Kongu. Belgické výsadky, dopravené do prostoru činnosti americkými letouny, jsou příkladem materiální podpory spojenců, usilujících o likvidaci pokrokových sil ve státě, který se bývalí kolonizátoři snaží udržet dále pod svým vlivem. Zároveň jsou příkladem přímého použití násilí pod záminkou bezpečnosti osob — příslušníků intervenujícího státu.

Metody použití různých forem nátlaku k dosažení cílů ve studené válce se podle situace často mění. Vývoj změn metod, používaných k udržení vlivu až k přímému použití násilí, můžeme sledovat na příkladu jižního Vietnamu.

USA se začaly vměšovat do vnitřní situace v jižním Vietnamu již v roce 1954, kdy v rozporu s usnesením ženevské konference, pod rouškou vojenské pomoci vyslaly do země první vojenské poraďce. Modernizace jihovietnamské armády v roce 1959 využily k odeslání dalších poradců a exponentů amerického

imperialismu. V roce 1960 dosahoval celkový počet amerických činitelů v jižním Vietnamu asi 700 mužů. V roce 1961, po inspekci tehdejšího vicepresidenta Johnsona, se jejich počet zvýšil na 1750 mužů. V roce 1962 propuká „nevyhlášená válka“ USA proti jihovietnamskému lidu v plné síle. Američtí vojenští instruktoři přebírají velení některých speciálně vycvičených jihovietnamských protipartyzánských oddílů. Začínají se v plné míře podílet nejen na plánování, ale i na přímých vojenských operacích proti revolučním silám. Pod rouskou „technické pomoci“ odesílají do jižního Vietnamu celé letecké a vrtulníkové jednotky, odborníky pro výcvik s novou moderní americkou výzbrojí — obrněnými transportéry, rádiovými stanicemi a moderními lehkými i těžkými zbraněmi pěchoty. Ke konci roku 1962 bylo na území jižního Vietnamu již 12 000 amerických vojáků. V roce 1963 jejich příliv pokračuje a vojáci se začínají již nezastřeně podílet přímo na vojenských akcích proti revolučním partyzánským silám. Jejich počet činil v červenci 1963 14 000 mužů, v listopadu 16 000 mužů.

Přes některá prohlášení o částečném snížení počtu amerických vojenských poradců a specialistů za vlády prezidenta Johnsona ke skutečnému snížení nedošlo.

Naopak, pokračovalo další odesílání amerických vojáků do Vietnamu. Zároveň byla rozpoutána široká kampaň, která měla vyvolat dojem nezbytnosti dalších opatření ze strany USA. Pod záminkou, že další úspěchy Pathet Laa by mohly vést ke zhroucení protikomunistických sil, vyzýval americký tisk prezidenta Johnsona, aby zahájil politiku z pozice síly. Otevřeně nabádal k rozhodnějšímu kursu v jv. Asii, k přenesení války na území VDR jejím přímým napadením. 5. srpna 1964 k tomuto napadení skutečně došlo, takže předchozí kampaň není možno chápat jinak, než jako psychologickou přípravu obyvatelstva na přímou agresi proti státu, jehož existence je velikou posilou pro národy, vymaňující se z vlivu kolonialismu v jv. Asii.

Nebereme-li již v úvahu současně vojenské akce USA v jižním Vietnamu, které se přičítají mezinárodnímu právu, máme před očima celý rejstřík metod a forem studené války.

Ze všech těchto příkladů můžeme učinit tyto závěry:

— ačkoli Západ byl donucen pod tlakem změn v poměru sil mezi socialismem

a kapitalismem přijmout zásady mírového soužití a v boji obou protichůdných sociálních soustav se do popředí dostaly nevojenské prostředky jako diplomacie, ekonomika a ideologie, nepatří studená válka minulosti. Její zásady byly zformulovány i ve vojenských předpisech a také jsou praktikovány ve všech vhodných situacích;

— kromě politického, ekonomického a psychologického působení nevyhýbají se imperialistické státy při uplatňování zásad studené války využívat i vojenské síly buď formou demonstrace nebo přímým použitím násilí v těch oblastech a v takových konfliktech, kde podle jejich hodnocení nehrozí nebezpečí, že by se mohly akce studené války rozrůst do nežádoucí míry;

— aplikace metod a zásad studené války názorně dokumentuje, jak si imperialisté vykládají mírové soužití v praxi. Je svědectvím, že se nehodlají smířovat dobrovolně se ztrátou sebemenší pozice a neváhají k uhájení svých zájmů a omezení růstu pokrokových sil použít vojenské síly všude, kde to podmínky dovolují.

b) Omezená válka

Americký předpis FM-100-5 ji v článku 9 charakterizuje jako záměrné omezení válečné činnosti z jednoho nebo více hledisek, např. vzhledem k cílům, zbraním, prostoru nebo účastníkům. Termínem „omezená válka“ označuje rozsáhlou stupnici ozbrojených konfliktů. Zahrnuje i konflikty, obecně nazývané „místní agrese“, „konvenční válka“ nebo „omezená nukleární válka“.

Rozsah, intenzita a trvání omezených válek mohou být různé, v závislosti na zamýšleném stupni omezení. Výraz „omezená“ neznámá válka malou nebo dokonce bezvýznamnou. Může to být ozbrojený konflikt, vedený malými silami na poměrně omezeném prostoru a za použití jen konvenčních zbraní, ale může zahrnovat i konflikt rozsáhlých sil, zasazených na velkém prostoru. Není možné přesně určit hranici, kdy omezená válka může přerůst ve válku všeobecnou. Zároveň rozumíme omezenou válkou jakýkoli konflikt, který zahrnuje omezené použití všech použitelných zdrojů. Její horní hranice není překračována, dokud válčící strany nedojdou k závěru, že otázka národního „přežití“ je přímo nebo nepřímo ohrožena, a že je tudíž nutno veš-

kerá omezení zrušit. Tolik vojenský předpis.

Teorii omezených válek rozpracovali vojenská experti USA za vlády prezidenta Kennedyho. Oficiálně ji přijaly členské státy NATO v roce 1953 (s výjimkou Francie).

Udržení omezeného rozsahu válečného konfliktu má být dosaženo záměrným omezením politických cílů, použitých sil a prostředků, omezením prostoru bojové činnosti a objektů jaderných úderů.

Smyslem omezení politických cílů je vytvořit takovou situaci, aby druhá strana nemohla mít dojem, že konflikt, který se připravuje nebo byl již rozpoután, ohrožuje její životní zájmy nebo dokonce existenci. Přitom se uznává, že splnit tento úkol je v praxi obtížné. Vyslovuje požadavek obě strany bezprostředně, popřípadě předem informovat o cílech a tím dosáhnout, aby reakce druhé strany na zahájení války nebo na bojovou činnost v jejím průběhu nevybočila z předpokládaného rámce a nebyla příčinou přeměny omezené války na válku všeobecnou.

Další opatření je záměrné omezení sil a prostředků, které mají být použity k dosažení cílů omezené války. Týká se především rozhodujícího prostředku vedení války — zbraní hromadného ničení.

Základním charakteristickým znakem omezené války má být vyloučení strategického bombardování území USA a SSSR.

Použití jaderných zbraní na bojišti se teoreticky připouští, ovšem jen jaderných zbraní taktického a operačně taktického dosahu a jen v případě, nebude-li vyhnouti.

Američtí vojenští teoretikové, pravděpodobně i velení NATO, předpokládají, že k této situaci může dojít, nebude-li jedna z válčících stran schopna dosáhnout vytyčených cílů konvenčními prostředky nebo dosáhnou-li konvenční prostředky jedné ze stran takové převahy nebo takových výsledků, že druhé straně hrozí zhroucení.

Přihlédneme-li k tomu, že některé členské státy, zejména NSR, nejsou přesvědčeny, že by velení Severoatlantického paktu za současných poměrů sil předpokládané úkoly splnilo bez použití zbraní hromadného ničení, je zřejmé, že teorie o použití jaderných zbraní v omezené válce má tyto obavy do určité míry rozptýlit a že tedy plní zároveň i politickou funkci.

Omezení prostoru bojové činnosti vyplývá z omezení vytyčených politických

cílů a zasazených prostředků, nebo z přirozených geografických podmínek (ostrovy, poloostrovy a jiné oblasti s výraznými přírodními hranicemi).

Jeden z rozhodujících faktorů, který má vliv na udržení války v jejím omezeném rozsahu, je omezení objektů, které mohou být napadány jak konvenčními, tak i jadernými zbraněmi. Předpokládá se, že by to měly být za všech okolností jen ty objekty, které souvisí s bojovou činností, a jen ty, které mají taktický a operačně taktický význam. Zvláštní důraz se klade na to, aby nebyly napadány objekty strategického významu a bylo zabráněno vyhlazování civilního obyvatelstva. Tato opatření mají naznačit, že omezená válka má mít humánnější a méně ničivý charakter, že je tedy přijatelnější a sama teorie reálná.

Na druhé straně se diskutuje o problémech, které teorie omezených válek buď vůbec neřeší nebo řeší nepřesvědčivě. Otevřena zůstává otázka přípustné ráže jaderných zbraní v omezené válce. Tvůrci teorie vyslovují pouze názor, že by tato ráže neměla přesáhnout 100 kt, aniž zdůvodňují, jak k tomuto názoru došli. Rovněž nefikají, jak řešit bombardování operačně taktických objektů v blízkosti objektů strategických, jak zajistit shodné ohodnocení významu objektu oběma stranami.

Z uvedeného vyplývá, že teorie omezených válek je rozporná a že její realnost je pochybná. Přesto je třeba brát v úvahu, že nejde pouze o teorii, ale že na základě koncepce omezených válek byla přijata řada konkrétních opatření:

— Reorganizace pozemních sil podle jednotné koncepce zvýšila jejich pohyblivost a údernou sílu. Byly zvýšeny počty organických jednotek atomového napadení ve svazcích a zavedeny některé nové typy operačně taktických prostředků. Jde o samohybné houfnice 155mm, bezzákluzové kanóny 175 mm, zbraně Dawy Crockett a řízené střely typu Sergeant a Pershing. Svazky a útvary pozemních sil jsou plně mechanizovány a motorizovány. Podstatně bylo zesíleno i vojskové letectvo jak v divizích, tak i v samostatných útvarcích vojskového letectva. To zvyšuje bojové možnosti pozemních sil v předpokládaných operacích omezené války i jejich operační pohyblivost.

— Taktické letectvo je přezbrojováno novou bojovou technikou, která umožňuje víceúčelové použití.

— Zálohy, které mají být v případě

války připraveny k rychlému zesílení sil na válčisti, byly reorganizovány. Současně se rozvíjejí i prostředky strategické přípravy i jiné speciální jednotky, které mají hrát v operacích omezené války vážnou úlohu. Např. diverzní jednotky, jejichž počet se v americké armádě zvýšil v posledních letech více než pětinašobně.

— Příprava omezených sil k vedení omezené války se stala předmětem operační a bojové přípravy i pro evropské válčisti. Její výsledky jsou ověřovány na rozsáhlých velitelско-štábních cvičeních i cvičeních s vojsky.

Podstatou všech opatření je zvýšení připravenosti ozbrojených sil protivníka k bojové činnosti bez použití jaderných zbraní i s jejich použitím. Ze zmíněných opatření tedy vyplývá, že **koncepte přípravy ozbrojených sil k omezené válce je realitou**. Přijímaná opatření odstraňují zároveň i některé nedostatky z dřívějšího období výstavby, kdy úloha jaderných zbraní byla jednostranně přeceněna, kdy úloha a místo ostatních složek ozbrojených sil, zejména pozemních, byla podceňována a jejich kvalita zaostala.

Z uvedeného vyplývá **charakteristika a dílčí závěry o strategické koncepci omezených válek**:

— Teorie omezených válek se stala realitou, která se projevuje řadou konkrétních opatření v budování ozbrojených sil. Jejich bojeschopnost má být zvýšena, aby byly schopny podle situace zahájit a vést nejen všeobecnou jadernou, ale i omezenou válku byť s omezeným použitím jaderných zbraní.

— Základním znakem omezené války má být vyloučení strategického bombardování cílů na území USA a SSSR. Tím má být dosaženo hlavního smyslu — uchránit území USA před zničením a vést války na cizím území a podle situace i s využitím sil a prostředků spojenců.

— Z vojenského hlediska je teorie omezených válek velmi rozporná a zejména v evropském prostoru v praxi těžko uskutečnitelná. Přesto však je třeba s touto teorií počítat, protože v jejím duchu protivník dále zkvalitňuje ozbrojené síly a zejména proto, že každá omezená válka může být formou přípravy rozpoutání války všeobecné.

c) Všeobecná válka

Americký předpis FM-100-5 čl. 10 ji charakterizuje jako ozbrojený konflikt, v němž protistojící mocnosti nebo koalice

používají všechny prostředky, které mají k dispozici. Termín „všeobecná válka“ je shodný s termínem „všeobecná jaderná válka“ nebo „totální válka“. Neexistují žádná omezení a jaderné úder jsou vedeny proti zemím obou stran. Všeobecná válka je ve smyslu předpisu specifický druh konfliktu. Zahajuje se jako odvěta za přímé nebo nepřímé ohrožení národní bezpečnosti, kdy žádná jiná činnost nedává naději k dosažení národních cílů.

Přestože charakteristika je nejstručnější, je koncepce přípravy, zahájení a vedení jaderné všeobecné války nejvíce propracována. Do r. 1961 byla prakticky jedinou koncepcí války, s níž Spojené státy a velení NATO počítaly při střetnutí se socialistickým táborem. V duchu této koncepce předpokládaly vládnoucí imperialistické kruhy a vojenské velení dosáhnout překvapení a napadnout socialistické země za výhodné situace.

Podle strategické koncepce USA dělí se všeobecná válka na počáteční a další období.

Počáteční období má mít zásadní význam, protože má rozhodnout o výsledku války. Za hlavní úkol velení USA považuje získat strategickou iniciativu a způsobit protivníkovi takové ztráty, aby nebyl schopen odvěty a přinutit ho ke kapitulaci již v průběhu počátečního období.

Za hlavní obsah počátečního období se pokládá jaderný útok. Mají být použity všechny síly a prostředky jaderného napadení bez omezení v takovém rozsahu, že by došlo k úplné neutralizaci ozbrojených sil a hlavních oblastí socialistického tábora, že by bylo rozvráceno velení ozbrojeným silám i řízení států, ochroměna ekonomická a politická moc, podlomen morální stav obyvatelstva a zlomena nebo oslabena celková vůle k odporu.

S jaderným útokem nebo v jeho průběhu mají začít i operace pozemních sil s cílem přenést bojovou činnost na území socialistických států, do hloubky socialistického tábora a dovršit porážku. Operace počátečního období války, v důsledku velké účinnosti jaderných úderů, se mají vyznačovat vysokými tempy, velkým rozmachem, vysokou manévrovostí a rychlým přechodem od jednoho druhu bojové činnosti k druhému.

Účinky jaderných zbraní a rozhodné cíle operací počátečního období mají napomáhat k dosažení konečných cílů v krátké době.

Jestliže by se nepodařilo dosáhnout vytyčených cílů v počátečním období vál-

ky, předpokládá se její pokračování v dalším období. Toto období se všeobecně pokládá za období obnovy a organizace dalších sil k pokračování války. V této době mají být v maximální míře obnoveny zničené zdroje, normalizován život v západních státech a organizovány nové síly a prostředky, nezbytné k obnovení válečných operací a dokončení války.

Hlavní pozornost jak v teoretickém rozpracování, tak i v konkrétních opatřeních je věnována počátečnímu období. Koncepce přípravy ozbrojených sil k rozputání a vedení všeobecné války vedla k přehodnocení úlohy jednotlivých složek ozbrojených sil. Rozhodující úloha se přičítá strategickým jaderným úderným silám, organizovaným většinou ve vojenských vzdušných silách a ve vojenských námořních silách. Přesto se však zdůrazňuje, že konečného výsledku nelze dosáhnout bez vzájemné součinnosti všech složek ozbrojených sil, z nichž pozemní síly mají dovršit porážku protivníka obsazením jeho území.

Toto pojetí se projevilo také v úsilí, které bylo věnováno jednotlivým složkám ozbrojených sil v plánech jejich budování. Značné výsledky přineslo usměrnění úsilí k rozvoji strategických prostředků jaderného napadení. Po počáteční etapě hromadění zásob atomových pum a náloží různé ráže, kdy USA zaostaly v kvalitě prostředků jejich dopravy na cíl (hlavním prostředkem strategického napadení byly po dlouhou dobu výlučně pilotované strategické letouny), budováním strategických mezikontinentálních řízených střel dochází v současné době k podstatné změně v možnostech překvapivého jaderného napadení. Spojené státy americké rozvíjejí i další účinnější typy prostředků strategického napadení. Prostředky jaderného napadení strategického dosahu v současné době představují přibližně ve stejné míře mezikontinentální řízené balistické střely a strategické pilotované letouny ve vysokém stupni bojové pohotovosti. Část letounů je udržována na hlídkových letech v blízkosti hranic socialistického tábora, v oblastech Severního a Středozemního moře. Všechna tato opatření mají vytvořit podmínky, aby ozbrojené síly Severoatlantického paktu byly v duchu strategické koncepce všeobecné války připraveny rozpoutat válku v kterýkoli vhodný okamžik.

Podobná opatření jsou i u taktického letectva pozemních sil. Jde především o udržování vysokého stupně bojové po-

hotovosti, zavádění nové bojové techniky s důrazem na operačně taktické a taktické prostředky jaderného napadení. Tim se zvyšuje úderná síla taktického letectva i pozemních sil. Vysoká bojová pohotovost přepravních prostředků různého druhu má zabezpečit vysokou pohyblivost pozemních sil, aby mohly co neefektivněji využívat účinků jaderných úderů.

Koncepce přípravy všeobecné války ovlivnila i jiné oblasti budování ozbrojených sil: velení a spojení, prostředky strategické dopravy, PVO, materiálně technické zabezpečení, mobilizaci záloh a ostatních zdrojů nezbytných k vedení totální války, která se má vyznačovat nejvyšším vypětím a rozhodností.

Nepřetržitě přednostní budování strategických prostředků jaderného napadení a neustálé zkvalitňování ozbrojených sil nám dokazuje, že strategická koncepce všeobecné války zůstává nejen nadále v platnosti, ale že je hlavním předpokladem způsobem použití násilí k dosažení politických cílů imperialismu v evropském prostoru.

Podrobnějším pojednáním o studené, omezené a všeobecné jaderné válce jsme se snažili osvětlit podstatu strategické koncepce pružné reakce. Charakteristika uvedených druhů válečných konfliktů dovoluje učinit některé dílčí závěry:

— strategická koncepce pružné reakce je realita, která se promítá do koncepce budování ozbrojených sil, do operační přípravy a do plánů pravděpodobného použití ozbrojených sil NATO v evropském prostoru;

— aplikaci strategie „pružné reakce“ na pravděpodobné použití ozbrojených sil na středoevropském válčišti můžeme spatřovat v přijetí tzv. „strategie přední obrany“, která na rozdíl od dřívějších představ počítá ve všech druzích konfliktu s aktivní činností ozbrojených sil NATO od hranic NDR a ČSSR s cílem nedopustit ztrátu území NSR a přenést boj v co nejkratší době na území lidově demokratických států;

— strategická koncepce pružné reakce nebere plně v úvahu reálnou situaci, zejména vzájemný poměr sil mezi kapitalismem a socialismem. To jí vtiskuje ráz dobrodružnosti.

V chápání přijaté strategické koncepce „pružné reakce“ kapitalistickými státy není jednota. Francie je přímo odmítá. Vychází z úvah, že současná vojensko-politická situace v Evropě, převaha socialistického tábora v pozemních silách činí

představy o možnostech vést omezenou válku konvenčními prostředky nebo s omezenými jadernými prostředky nereálné. Z toho důvodu pokračuje Francie v budování vlastní jaderné síly. Tím demonstrovuje nejen svoji politikou, ale i vojenskou nezávislost.

NSR strategickou koncepcí „pružné reakce“ sice přijala, ale je přesvědčena, že vzhledem k současné situaci v Evropě by bylo nezbytné použít již na začátku války aspoň taktické a operačně taktické prostředky jaderného napadení. Jinak nevidí reálnou naději na úspěch ve válečném střetnutí. Tímto názorem a tímto postojem ke strategické koncepci „pružné reakce“ motivuje vláda NSR svou žádost přímo se zúčastnit rozhodování o použití

jaderných zbraní v rámci multilaterálních jaderných sil.

Přijetí strategické koncepce „pružné reakce“ neodstranilo politické a vojenské rozpory mezi hlavními státy Severoatlantického paktu. To však naprosto neoslabuje jejich úsilí v budování ozbrojených sil, které jsou zejména hromaděním zásob jaderných zbraní a vývojem stále dokonalejších prostředků jejich dopravy na cíl neustálou hrozbou pro mír.

Přes různé aspekty použití ozbrojených sil v duchu strategie „pružné reakce“ nepřetržitý rozvoj zbraní hromadného ničení dokumentuje, že v boji proti socialistickému táboru je hlavní úsilí i nadále zaměřeno k přípravě všeobecné jaderné války.

Plán vojenského využití kosmického prostoru

V předchozím rozboru jsme zhodnotili strategické koncepce protivníka a jeho prostředky ozbrojeného zápasu, avšak bez zvláštních úvah o významu, úloze a využití kosmického prostoru.

Rozmach vědy a techniky dosáhl v dobývání a ovládnutí kosmického prostoru vynikajících výsledků. Je nutno očekávat další kvalitativní pokrok v oblasti výzkumu a vývoje nové kosmické techniky.

Od vypuštění první umělé družice Země Sovětským svazem uplynulo osm let. Na oběžné dráhy jsou uváděny kosmické koráby s několikačlennou lidskou posádkou. První kosmonaut vystoupil do kosmického prostoru, aby se v něm volně pohyboval a splnil plánované úkoly.

S paluby těžkých umělých družic startují řízené kosmické rakety, které uvádějí na kosmické dráhy automatické meziplanetární stanice k jiným planetám a přinášejí jejich fotografické obrazy.

Rozsáhlý vědecký program výzkumu kosmického prostoru přináší lidstvu stále nové poznatky a obohacuje vědu o poznání kosmu. Člověk stojí před prvními lety k planetám.

Avšak první úspěchy ve vypuštění umělých družic Země vnesly horečný nekld do imperialistických vojenských kruhů a vyvolaly novou sféru vojenského myšlení: využití kosmického prostoru pro vojenské účely. Vznikly nové plány kosmické strategie a kosmické doktríny.

Podle amerických vojenských teoretiků zabezpečí vojenské ovládnutí kosmického prostoru přístup k území protivníka kdykoli a kdekoli. Boj o kosmický pro-

stor zdůvodňují dále tím, že nadvláda v kosmu umožní vyhnout se jaderné válce nebo alespoň zmenší možnost jejího rozpoutání a tím sníží nebezpečí zničení velkých měst, vojenských objektů, živé síly i ekonomického potenciálu západní koalice, především Spojených států. Je to další rozvedení teorie omezených válek: na základě ovládnutí kosmu chtějí vnutit protivníkovi svou vůli a vést válku v předem omezeném rozsahu.

Zámysl využít kosmu k vojenským účelům podněcuje i ekonomické zájmy. Válka v kosmu vyžaduje vytvořit nové zbraně a přenést do kosmického prostoru nejdůležitější vojenské objekty — velitelství, stanoviště, spojovací síť a uzly spojení, průzkumná centra i stanice oprav kosmické techniky, její doplňování a přezbrojování.

Z teoretických názorů chceme upozornit ještě na představu o úloze člověka ve vesmíru. Američtí vojenští odborníci přisuzují člověku nejdůležitější úlohu. Definují jej jako „lehký (80 kg) víceúčelový počítač stroj schopný takové tvůrčí činnosti, že předčí každý počítač stroj“.

V amerických plánech využití kosmického prostoru pro vojenské účely se rysují tři hlavní směry:

— Vývoj kosmických zařízení a systémů k zabránění překvapení nenadálým úderem raketových jaderných prostředků a kosmických systémů k zabezpečení bojové činnosti všech druhů ozbrojených sil.

— Vývoj různých prostředků a systémů kosmického napadení.

— Vývoj prostředků protikosmické obrany třídy „země—kosmos“ a „kosmos—kosmos“.

Hlavní obsah prvního směru je strategický průzkum a zabezpečení velení složitým systémem umělých družic Země různého vojenského určení. Tento systém zahrnuje i systémy průzkumných spojovacích, navigačních, meteorologických a geodetických družic.

K řešení průzkumu z kosmu bylo využito upravené nejmodernější průzkumné techniky, fotografických, rádiových a radiotechnických zařízení.

Průzkumné kosmické prostředky, které pracují ve varovném systému proti nenadálému napadení, reprezentují průzkumné družice MIDAS (Missile Defence Alarm System), vybavené infradetekčním zařízením k zjišťování odpálení balistických raket protivníka (zjišťují intenzivní tepelné záření výfukových plynů raketových motorů).

Průzkumná družice MIDAS může vyslat signál o zjištění balistické rakety do 2 minut po jejím odpálení a tak prodloužit dobu výstrahy před nenadálým napadením na 25–27 minut. Značně předčí možnosti pozemního varovného systému BMEWS (Ballistic Missile Early Warning System), který je schopen zachytit balistickou střelu asi v polovině její dráhy a tím zabezpečit dobu výstrahy jen na 15 minut.

Tento příklad osvětluje značné přednosti kosmického varovného systému proti pozemnímu a zdůvodňuje úsilí USA v této oblasti již v míru.

Průzkumné družice MIDAS pracují spolu s pozemním systémem SPADATS (Space Detection and Tracking System). Je rozmístěn skrytý podle hranic SSSR a citlivými rádiovými stanicemi a radiolokátory zjišťuje odpálení družic i kosmických korábů. První ověřovací zkoušky v r. 1963 zjišťily odpálení balistických raket USA ze základen v Kalifornii a na Floridě.

Dalším úkolem vývoje první skupiny problémů je rozpracování komplexního družicového systému k přesnému určení cílů a úderů prostředky jaderného napadení.

Družice MIDAS má několik možností spojení se zemí: odhození kontejnerů s filmem, předání televizního obrazu, rádiové odposlouchávací zařízení RS protivníka zjišťuje rádiové signály naváděcích zařízení a zachycuje je na magnetofonové pásky (obměna typu FERRET).

Nejpřesnější údaje získává kosmická fotografie, která umožňuje vyhodnocovat i bojovou techniku na základě vysoké rozlišovací schopnosti fotografických systémů. Pokrok fotografické techniky dovoluje mít na průzkumných družicích fotokomory se zrcadlovými objektivy, jejichž ohnisková vzdálenost dosahuje hodnot řádově 2,5 m a v krátké době má být 6 i více metrů. To např. umožňuje fotografovat výšky 125 km v měřítku 1:50 000 i větším.

Fotografická průzkumná družice SAMOS byla prvně vypuštěna dne 31. 1. 1961. Od té doby jsou tyto družice na oběžných drahách v různých výškách a s různou dobou životnosti — od několika dnů (ve výškách 120 až 350 km) do několika let (ve výškách 500 až 800 km).

Průzkumné družice SAMOS mohou mít raketový motor, který na povel ze Země odchýlí dráhu jejího letu, tj. změni cíl v kosmickém prostoru.

Družice SAMOS jsou uváděny výhradně na polární oběžné dráhy. To jim umožňuje — vzhledem k povětrnostním podmínkám, k denní a noční době — fotografický průzkum každého místa na Zemi. Jejich fotografickou činnost řídí příslušná střediska, která berou v úvahu údaje meteorologických družic. Jejich palubní radiotechnické prostředky pracují však neomezeně, bez závislosti na denní a noční době a povětrnostních podmínkách.

Za posledních 12 měsíců bylo podle údajů západního tisku (FLIGHT z 22. července 1965) vypuštěno na oběžnou dráhu 14 průzkumných družic SAMOS.

Jaderné výbuchy v kosmickém prostoru nebo ve vysoké atmosféře zjišťují speciálně vybavené družice typu VELA HOTEL. První zkoušky byly zahájeny v roce 1962.

V oblasti spojovacích družic jsou v činnosti na oběžných drahách systémy pasivních odrazečů ECHO a REBUND a systémy aktivních retranslátorů TELSTAR, RELAY, SYNCOM a ADVENT (technicky nedokonalější). Tyto systémy prakticky umožňují USA velet ozbrojených silám na celém světě.

Navigační družice typu TRANSIT mají zařízení k zabezpečení radionavigace úderných prostředků jaderného napadení z ponorek, povrchových plavidel a letounů - nosičů.

Meteorologické družice TIROS, NIMBUS, AEROS mají televizní kamery, jejichž obrazy se na pozemních stanovištích fotografují. Na základě jejich rozboru

se zjišťuje okamžitý stav počasí a se- stavují se předpovědi. Výsledky mají roz- hodující význam pro použití zbraní a ve- dení operací všech druhů ozbrojených sil. Meteorologické družice TIROS bylo již prakticky využito pro vojenské účely při plánování špiónážních letů průzkumných letounů U-2 nad SSSR a v karibské krizi nad Kubou v říjnu 1962.

Neméně významným a důležitým obo- rem současného využití kosmického pro- storu je kosmická geodézie. Využívá dru- žic typu ANNA, SECOR a jiných pro mě- ření, výpočet a zpřesňování tvaru zem- ského geoidu, zjišťování tíhového pole Země a umožňuje získat přesné geode- tické podklady pro navázání různých ge- ometrických sítí pevnin mezi oceány a prv- ky pro střelbu balistických raket.

Všechny uvedené systémy jsou sku- tečnosti a pracují na palubách družic.

Tato objektivní skutečnost potvrzuje, že do kosmického prostoru byla již pře- nesena podstatná část strategického prů- zkumu a některé kosmické prostředky velení a spojení. Z toho důvodu je nutné posuzovat současnou situaci v kosmu z vojenského hlediska jako vážný faktor, který bude mít v perspektivě stále větší vojenský význam a který se dotýká i obranyschopnosti ČSSR.

Druhým směrem, který sledují ame- rické plány vojenského využití kosmic- kého prostoru, je oblast výstavby nových zbraní — prostředků kosmického napade- ní. Cílem programu výstavby útočných kosmických zbraní je přenést odpalovací zařízení jaderných zbraní na pohyblivé základny v kosmu a tak dosáhnout jejich větší bezpečnosti, než na pozemních zá- kladnách. Kromě toho má být dosaženo i větší pohotovosti a rychlosti pozemního úderu s překvapením. Prostředky kos- mického napadení se v současné době stu- dují a mají být připraveny k realizaci kolem roku 1970. Avšak důležité experi- menty kosmického bombardování plní již prakticky program RE-ENTRY, tj. návrat a přistání kosmických lodí. Sestup bom- bardovací části družice na stanovený cíl spočívá na stejném principu. Zkoumá se v podobě vypouštění pokusných kontej- nerů z družic na orbitu. K těmto experi- mentům se prakticky využívá vojenských družic EXPLORER.

Nejrealnějšími prostředky kosmického napadení jsou projektované kosmické lodě s lidskou posádkou, která může vypustit jadernou nálož z paluby přímo po se- stupné dráze na stanovený cíl.

USA se zabývají již delší dobu pokus- nými lety prototypu raketoplánu X-15, který má dosahovat výšek až 100 km. Rovněž oznámený projekt X-20, DYNA SOAR je orbitální letoun s lidskou po- sádkou, který má být uveden na oběžnou dráhu. Po několika obězích kolem Země může sestoupit do hustších vrstev atmo- sféry, kde využije aerodynamických mož- ností dalšího řízeného letu pilotováním k úderům na libovolné místo na Zemi (kosmický kluzák).

Třetí směr plánů využití kosmického prostoru představuje rozpracování pro- středků protikosmické obrany. Vojensko- technická koncepce člení tyto prostředky na prostředky protikosmické obrany typu „kosmos—kosmos“, představované progra- mem SAINT (Sattelite Intercept) a na prostředky typu „země—kosmos“, jako jsou antirakety NIKE-ZEUS.

Program SAINT předpokládá variantu SAINT-1 jako družici, schopnou měnit směr a výšku letu jiné družice, pro- zkoumat ji různými elektronickými zaří- zením, mimo jiné i televizí a popřípadě ji umlčet nebo zničit (např. zničení zaří- zení pro jaderné bombardovací družice). Tento program byl pro neobyčejnou složi- tost zrušen. Jeho varianta SAINT-2, plá- novaná s lidskou posádkou, má mít mož- nost navedení na družici protivníka, pro- zkoumat ji a zničit na dálku vypálením speciální rakety. Druhou možností je při- blížit se k ní na malou vzdálenost (viz program GEMINI-5 a další). Kosmonaut vystoupí do prostoru, dosáhne družice a poruší její funkci např. zaslepením objek- tivu průzkumného zařízení.

Z uvedeného vyplývají tyto závěry:

— Plány západních imperialistů k vo- jenskému využití kosmického prostoru jsou neodlučitelnou součástí příprav vál- ky v duchu přijaté strategické koncepce „pružné reakce“.

— Výsledků vědecko-technického po- kroku při dobývání kosmického prostoru se plně využívá k přípravě války, zejména k snížení překvapení nenadálého útoku, k systematickému zjišťování a sledování vhodných cílů pro přípravu a plánování jaderného útoku, k zabezpečení velení a získání dalších podkladů pro realizaci agresivních plánů.

— Využití kosmického prostoru a další perspektivy vedou k tomu, že kosmos se stává válčištěm. Proto je nezbytné vo- jenské využití kosmického prostoru již dnes brát v úvahu, sledovat perspektivu jeho rozvoje a činit objektivní závěry.

II. ZÁVĚRY Z ROZBORU STRATEGICKÝCH KONCEPCÍ, ZEJMÉNA Z KONCEPCE „PRUŽNÉ REAKCE“, A JEJICH DŮSLEDKY PRO NAŠE PŘÍPRAVY K VÁLCE

Často se uvažuje o tom, zda strategické koncepce imperialistů jsou reálné. To je však nesprávně položená otázka. Strategická koncepce „Třetí říše“ nebyla reálná, posuzujeme-li její reálnost z hlediska cílů. Nebyla reálná v tom, že se jí nepodařilo porazit Sovětský svaz, a že se jí nepodařilo získat světovládu. I když byla od základů vadná v cílech, které nemohla splnit, přece způsobila šestiletou válku. Na základě této v zásadě nereálné koncepce podrobili si nacisté celou Evropu, vyvražďili milióny lidí a zničili hodnoty, které budovaly celé generace evropských národů.

Z pozice této historické zkušenosti je třeba posuzovat i strategické koncepce USA a jejich partnerů v NATO. Jejich cílem je zvrátit vývoj lidské společnosti a zničit komunismus; z hlediska tohoto cíle nejsou imperialistické koncepce reálné, neboť socialistické státy jsou natolik silné, aby mohly udržet krok a předstih ve zbrojení.

Mohou však být příčinou světové katastrofy. Nereálné koncepce imperialismu mohou rozpoutat globální nukleární válku, která by vyhladila většinu lidstva, zničila kulturu, civilizaci a materiální základnu dalšího rozvoje lidské společnosti.

Je však třeba vidět i jiné aspekty těchto strategických koncepcí. Zbrojení pomáhá dosud imperialismu k vykořisťování slabších partnerů, pomáhá udržovat politickou i hospodářskou nadvládu imperialistických zemí nad závislými a polokoloniálními kapitalistickými státy, brzdí účinně osvobozenecy boj závislých a málo rozvinutých zemí a brzdí i ekonomický rozvoj socialistických států.

A nyní se podívejme, jak se projevuje jejich funkce v přípravách světové války se socialistickými zeměmi.

Zvážíme-li vývoj a budování ozbrojených sil USA a NATO v posledních letech, musíme uznat, že se jejich vojenský potenciál neustále a plánovitě zvyšuje. Děje se tak v souladu s jejich koncepcí „pružné reakce“. Můžeme proto definovat tuto koncepci jako základní platformu proporcionálního rozvoje jejich ozbrojených sil. Proportionální rozvoj ozbrojených sil v souladu s koncepcí „pružné reakce“ má imperialistům a zejména USA zajistit všechny potřeby a všechny eventuality vedení válek. Má zajistit rozvoj ozbrojených sil, jako hlav-

ního prostředku prosazování politických cílů všemi formami násilí, počínaje akcemi „studené války“ přes omezenou, raketovou a v perspektivě i kosmickou jadernou válku.

Pro naše hodnocení nesmí být rozhodující teoretické koncepce nebo politické projevy. Objektivním základem správných závěrů je jen analýza faktů, tj. praktických příprav války, stavu a směrů rozvoje ozbrojených sil a jejich reálných možností. Základní fakta jsou dnes tato: v jaderných zbraních dosáhly už USA maxima, resp. optimální maximum už překročily. Imperialisté proto vrhli síly na další prvky zvyšování vojenského potenciálu: modernizaci veškeré výzbroje, zdokonalování raket, proporcionální budování všech ozbrojených sil, zvyšování strategické, operační a bojové pohotovosti, zvýšení odolnosti raketových základů jejich zpohyblivěním a rozptýlením po oceánech a ve vzdušném prostoru, na přípravu války v kosmickém prostoru, na protiraketovou a protikosmickou obranu; v poslední době na výzkum aktivního využití kosmického prostoru k jaderným úderům na pozemní cíle a aktivního boje v kosmickém prostoru. V tomto směru dosahují významných úspěchů a je pravděpodobné, že se jim podaří snížit předstih socialistických států.

Kdybychom se spoléhali na tezi, že socialismus musí zvítězit a nevynaložili přitom všechny síly a prostředky k udržení náskoku v technickém rozvoji a převahy v ozbrojených silách, mohlo by se stát, že by se tento náskok v dohledné době snížil na minimum.

Životní otázkou se stává rozvinutí automatizace v řízení výroby i ve vojenském. Není pro nás příjemné, že se podařilo imperialistickým státům, zvláště USA, předstihnout náš tábor ve využití kybernetických metod řízení i v rozvoji a využívání matematických strojů, které je v současné době předpokladem rychlého rozvoje ve všech oblastech a faktorech vojenského potenciálu.

Z uvedených úvah a z rozboru strategických koncepcí USA a NATO vyplývají tyto závěry:

- imperialismus se dále systematicky připravuje k válce se socialistickým světem;

- během posledních let se podařilo účelnými opatřeními snížit zranitelnost

hlavních strategických prostředků, zvýšit potenciál a pohotovost ozbrojených sil USA i ostatních států NATO, aniž bylo nutno zvyšovat jejich počty; tento proces dále pokračuje;

— Sovětský svaz udržuje náskok ve výzkumu kosmického prostoru a v raketové technice; USA však mají již prostředky a možnosti využití kosmického prostoru pro vojenské účely; v dohledné perspektivě je aktivní použití kosmických prostředků, které by mohlo mít v budoucí válce rozhodující význam;

— imperialismus má dnes prostředky a síly pro rozpoutání světové jaderné války, kdykoli to uzná za vhodné. Válku může zahájit

— s použitím strategických jaderných zbraní, nebo

— s použitím konvenčních prostředků;

— zahájení války jadernými zbraněmi může být okamžité; od rozhodnutí k prvním úderům na naše území mohou řádově uplynout desítky minut až několik hodin;

— k rozvinutí operací velkého rozsahu bez použití jaderných zbraní by potřebovali několika dnů až týdnů, podle stupně předchozích skrytých příprav;

— v obou případech budou do války zasazeny všechny druhy ozbrojených sil, tedy i pozemní vojska.

Nechceme-li neodpovědně riskovat, musíme být na tyto eventuality neustále připraveni.

Ve svých úvahách a v přípravách nemůžeme negovat dnes již vyhraněnou strategickou koncepci USA, přijatou i jejich spojenci jako koncepci NATO. Je třeba brát jako fakt jejich pojetí „pružné reakce“, „studené války“, „omezené války“ a „všeobecné války“ ne jako fakt, kterému bychom měli přizpůsobit vlastní názory, ale jako směrnici, kterou se vládnoucí kruhy imperialismu řídí při vedení akcí „studené války“ i „omezených válek“, a kterou by se řídili i při rozpoutání „horké války“.

Znamená to, abychom v našich přípravách počítali se všemi druhy možné činnosti, které vypočítává jejich doktrína a měli připravená protipatření.

Z hlediska příprav pohotovosti můžeme názory imperialistů na způsoby vedení války utřídit a zjednodušit:

Za prvé

Přípravy musí být zaměřeny především na nejtěžší variantu, tj. na rozpoutání

„všeobecné války“, zahájené překvapivým globálním jaderným úderem.

Tato varianta klade nejvyšší požadavky na bojovou pohotovost naší armády i na pohotovost celého státu k válce. Proto příprava na ni je základní a hlavní variantou pohotovosti k válce.

Pohotovost k válce chápeme dnes jako pohotovost celé koalice, tj. společnou pohotovost všech států Varšavské smlouvy. V tomto měřítku je třeba chápat obsah pohotovosti jako

— pohotovost systému průzkumu, včetně radiotechnických systémů k včasnému odhalení momentu napadení,

— pohotovost jednotného systému protivzdušné, protiraketové a v blízké budoucnosti i protikosmické obrany koalice k odrazení vzdušných, raketových a kosmických úderů,

— pohotovost systému prostředků strategického jaderného napadení (strategických raketových vojsk, popřípadě kosmických prostředků a strategického letectva) ke globálnímu jadernému úderu,

— pohotovost námořních ozbrojených sil, především ponorkového loďstva k činnosti proti nepříteli,

— pohotovost pozemních vojsk k včasnému vyvedení zpod úderu, k zahájení hromadného jaderného úderu na protistojící uskupení pozemních vojsk i na teritoriální cíle a pohotovost k zahájení operací,

— pohotovost celého teritoria koalice, systému řízení státu a prostředků národního hospodářství k plnění úkolů za války.

Vzhledem k tomu, že napadení může být prakticky okamžité, nelze dnes podstatně časově diferencovat dobu pohotovosti jednotlivých systémů. Všechny by měly mít stejnou dobu pohotovosti. Protože to zatím není možné, je třeba vyvinout snahu, aby rozdíl v době uvedení do pohotovosti byly co nejkratší a následovaly v uvedeném pořadí.

Pro naši armádu je třeba vyjmout z celého komplexu ty faktory, které jsou pro nás limitující. Naše armáda má v podstatě pouze dva druhy ozbrojených sil: vojska PVOS, začleněná do společného systému PVO států Varšavské smlouvy, a pozemní vojska. Těch se plně týkají parametry stanovené pro pohotovost koalice. Právě tak se týkají systému průzkumu, teritoria, systému řízení státu a národního hospodářství.

Specifika, která určuje zvlášť vysoké požadavky na naši pohotovost, je geografické položení našeho státu na evropském pozemním válčišti, na rozhraní kapitalistického a socialistického tábora.

Předpoklad okamžité činnosti pozemních vojsk současně se zahájením jaderného úderu v plánech NATO a důležitost prostoru a času pro řešení rozhodujících operací počátečního období války, jsou rozhodující faktory, které objektivně vymezují lhůty pohotovosti našich vojsk.

Pro další zkracování těchto lhůt jsou velmi důležité metody racionalizace velení s použitím matematických metod řízení a zavádění prostředků mechanizace a automatizace.

Vykonáme-li všechny přípravy k zajištění pohotovosti pro tuto nejobtížnější variantu, budeme připraveni i k řešení ostatních variant imperialistické strategické koncepce napadení socialistických zemí.

Za druhé

Z úvah o imperialistické koncepci „omezené války“ můžeme vypustit úvahy o „omezených politických cílech“ o „omezeném prostoru“ války a o „omezení objektů napadení“. Pro úvahy o funkci našeho státu a naší armády nemají smysl. Světová válka může mít na evropském válčišti pouze jedinou variantu: válku kapitalistických zemí proti socialistickým, přesněji řečeno válku zemí NATO proti státům Varšavské smlouvy. Naše doktrína, promítnutá do patřičných ustanovení Varšavské smlouvy jednoznačně stanoví, že nepovedeme válku sami, ale vždy po boku s bratrskými armádami našich spojenců. V tomto smyslu pro nás žádná „omezení“ neexistují. A také imperialismu je jasno, že nemůže řešit např. sjednocení Německa vojenským napadením NDR bez okamžitého zásahu ostatních států Varšavské smlouvy.

„Omezená válka“ je pro USA pouze receptem, jak řešit udržování národů v polokoloniální, politické a ekonomické závislosti a výrazem snahy uchránit vlastní území před zničením jadernými zbraněmi ve světové jaderné válce.

Z rozboru západních názorů na válku s omezeným použitím jaderných zbraní vysvítá, že ani sami imperialisté si nevědí rady. Nelze předpokládat, že se válčíci koalice — jimž v takové válce půjde o nejrychlejší rozhodnutí války — předem dohodnou, že nebudou používat větší ráže

než 100 kt, nebo že nebudou napadat strategické cíle! Proto i tuto variantu můžeme vypustit ze svých úvah. Teorie „spirály“, tj. postupného zvyšování kilotonáže a všechny podobné teorie, jsou spekulativním výmyslem západních teoretiků.

Nemůžeme počítat ani s variantou světové války bez použití jaderných zbraní. Válka dvou společenských systémů, jako poslední světové třídní srážení, v němž by šlo o bytí a nebytí, by nemohla být vedena bez hlavního válečného prostředku, kterým se staly jaderné zbraně.

Možná, ale málo pravděpodobná by mohla být varianta zahájení války bez použití jaderných zbraní, ať už by důvody byly jakékoli, např. ty, pro které ve dvou světových válkách nedošlo k masovému použití chemických a bakteriologických zbraní, dále reálná obava před zničením celého lidstva nebo jiné důvody. Tato varianta zahájení války by byla možná, zvláště když je součástí oficiální doktríny západních velmocí.

Přípravy na tuto variantu se dotýkají operační, taktické a bojové přípravy vojsk a štábů, nikoli zásadních příprav k vedení války. Z úvah o této variantě vyplynuly i názory, revidující dosavadní výcvik vojsk a štábů, zaměřený příliš na řešení všech operačních i taktických úkolů jadernými zbraněmi. Je nasnadě, že i v operaci s použitím jaderných zbraní nemohou vojska řešit všechny úkoly, zvláště na taktickém stupni, jadernými údery; v určitých fázích budou bojovat bez jaderných zbraní.

Můžeme však usoudit, že i kdyby imperialismus rozpoutal válku se socialistickým táborem bez použití jaderných zbraní, netrvalo by dlouho a použil by je — nejpozději tehdy, jakmile by se ukázalo, že nemá dostatek konvenčních sil a prostředků k vítězství. Na evropském válčišti by pravděpodobně zahájil válku vždy s použitím jaderných zbraní, protože převahu v konvenčních prostředcích nemá. Základní variantou přípravy je vždy ta nejtěžší. Pro nás to je varianta s úplným použitím jaderných zbraní od zahájení války. Současné prostředky dovolují imperialismu zahájit válku nenadálým globálním úderem jaderných zbraní na celou hloubku území států Varšavské smlouvy. Proto tato varianta je pro nás základní a rozhodující. Na evropském válčišti je to tedy jediná varianta, k níž zaměřujeme veškeré přípravy; budeme-li na ni dobře připraveni, budeme připraveni i na ostatní snazší varianty zahájení války.

Naše názory zdůvodňuje i postoj vedoucích vojenských a politických kruhů NSR i Francie, které, i když v podstatě nemají námitky proti doktríně „pružné reakce“, zásadně odmítají možnost války se socialistickým táborem na evropském válečnickém bez použití jaderných zbraní.

Za třetí

Veškeré případy použití imperialistických ozbrojených sil k podpoře akcí „studené války“, ať je jejich cíl jakýkoli, mají jeden společný znak. Jsou současně vždy zvýšením pohotovosti ozbrojených sil k válce (k „horké válce“), protože každá akce „studené války“ zvyšuje napětí a přivádí situaci blíže k možnému rozpoutání světové války. Přejít od „studené“ k „horké“ válce může být plynulý. Velmi poučným příkladem plynulosti přechodu byla oboustranná opatření v době karibské krize, kdy situace vrcholila na rozhraní přechodu k „horké“ raketové a jaderné válce.

Z hlediska naší pohotovosti jde v takových případech o opatření k zvyšování pohotovosti ozbrojených sil a státu k válce; na jednom konci je normální mírový stav a na druhém připravenost k okamžitému zahájení světové raketové a jaderné války.

Opatření, která v případě nenadálého napadení děláme v co nejkratší době, musíme zplánovat a uskutečňovat postupně, aby naše pohotovost vždy odpovídala situaci a míře hrozby rozpoutání války. V podstatě jde o opatření, která musíme mít připravena k zahájení války vůbec.

Záleží na tom, aby postupně uvádění do pohotovosti bylo pečlivě připraveno a dobře zplánováno, aby se vždy volil přiměřený stupeň pohotovosti ozbrojených sil i celého státu, který odpovídá míře ohrožení a potřebnému zabezpečení. Každé nedocení situace znamená zvýšení nebezpečí a každé přecenění se projeví okamžitě velmi nepříznivě v národním hospodářství. Zvyšování pohotovosti k válce vážně zasahuje do národního hospodářství. Tak např. jen povolání části záloh, dopravních prostředků a strojů se velmi rychle projeví v snížení výroby a v poruchách chodu národního hospodářství. Tím nepříznivěji se projeví přímé zásahy do výroby, dopravy atd., které jsou na vyšších stupních pohotovosti státu k válce nutné.

Nedílnou součástí udržování vysoké pohotovosti státu k válce je rozvíjení vo-

jenské vědy i vojenských aplikací ostatních vědních oborů, zvláště lékařských a technických věd. V této oblasti jsou velmi aktuální otázky vojenského využití kosmického prostoru. Zhodnocení současného stavu ukazuje, že se v současné době počíná rozvíjet nová revoluční přeměna ve vojenství, vyvolaná technickým pokrokem v oblasti dobývání kosmu. Úzce s tím souvisí i pokrok v rozvíjení matematických metod řízení, mechanizace a automatizace procesů řízení a velení. V dohledné době několika let způsobí převratné změny v možnostech vedení války, v útočných i obranných systémech, které se promítnou jak do vojenské teorie, tak i do vojenské praxe. Vysokou pohotovost ozbrojených sil a státu udržíme jen tehdy, budeme-li sledovat tento vývoj, udržovat potřebné teoretické i praktické znalosti těchto bouřlivě se rozvíjejících oborů a včas připravovat i praktická opatření v souladu s ostatními zeměmi Varšavské smlouvy.

Velmi vzrůstá význam přípravy zápolí k válce. Jednou z nejdůležitějších oblastí přípravy zápolí je obrana a ochrana teritoria a obyvatelstva za války. Téměř všechny přípravy teritoria i obyvatelstva jsou dlouhodobé. Přípravy teritoria proto mohou být uskutečněny jen systematickou a plánovitou prací v době míru. Možnost nenadálého úderu jadernými zbraněmi na celou hloubku území koalice vyzdvihuje životní důležitost vysoké pohotovosti všech příprav zápolí k vedení války. Na rychlé evakuaci obyvatelstva z míst pravděpodobných úderů jadernými zbraněmi, na vyvedení řídicích orgánů zpod úderu, na rychlém přechodu na válečný grafikon železniční dopravy, na zvýšení pohotovosti silniční a spojovací sítě i prostředků jejich rychlé obnovy, na pohotovosti zdravotnické služby, atd., na uvedení celého státu do pohotovosti k válce závisí dnes nejen úspěch operací počátečního období války, ale i přežití národů. Proto příprava teritoria k uvedení státu do pohotovosti k válce je dnes stejně důležitá, jako pohotovost ozbrojených sil. Rychlost nenadálého úderu jadernými zbraněmi na celou hloubku zápolí klade stejné požadavky na pohotovost celého státu, jako na pohotovost ozbrojených sil. Získat tak vysoký stupeň pohotovosti státu k válce se podaří pouze rozvinutím všech myšlenek, prvků a opatření všelidové obrany státu.

Rozsah této stati nedovoluje rozebírat všechny prvky pohotovosti našeho státu

k válce. Cílem je pouze ukázat, jak imperialistické strategické koncepce ovlivňují naše přípravy.

O jednom z hlavních prvků pohotovosti k válce by však přece bylo účelné pojednat: o výchově všech občanů našeho státu. Morální prvek je základ, na němž závisí všechny ostatní prvky pohotovosti státu k válce. Ve vědomí velké části občanstva našeho státu chybí dosud znalosti skutečného stavu příprav imperialismu k válce. To je zdroj tendencí lhostejnosti k branné politice strany a státu, nálad bezstarostnosti a pacifismu, ochoty přijímat vliv západní ideologie, pocitů malé odpovědnosti za společnou obranu státu. Zdá se, že západní propaganda je si toho vědoma a snaží se toho plně využít ke snížení branného potenciálu socialistických zemí.

V současné době k nám pronikají vlivy buržoazní ideologie, které nacházejí živnou půdu zejména u části mládeže a ve značné části výtvarných umělců. Tímto zdánlivě nepolitickým způsobem se snaží západní propaganda nahlodat myšlení a jednotu našich lidí.

Západní propaganda využívá metod tzv. „psychologické války“ ve snaze nahlodat i jednotu socialistických zemí. Používá

k tomu metod diferencovaného přístupu k jednotlivým socialistickým skupinám obyvatelstva.

Podléhat těmto snahám je pro obranu socialismu velmi nebezpečné. Základní zásadou obrany v tomto směru je nepřipustit rozleptávací účinek těchto metod a udržet stůj co stůj nerozbornou jednotu socialistického tábora, jako základní předpoklad jeho obranyschopnosti.

Aktuálním úkolem velitelského sboru je uvážlivě vysvětlovat občanstvu skutečný stav příprav imperialismu k válce a mařit vlivy pronikající nepřátelské ideologie. Zvyšovat znalosti občanů o skutečných cílech a válečných možnostech imperialismu a o specifikách přípravy NATO k válce na evropském válečném poli. Tyto znalosti i přípravu všech občanů k válce systematicky rozvíjet v rámci přípravy všelidové obrany našeho státu.

Všemi prostředky se musíme snažit o stále zvyšování bojové pohotovosti vojsk ČSLA i celkové připravenosti státu k válce. Podíl našeho státu na zabezpečení společné obrany států Varšavské smlouvy je významný. Splnění úkolů je životní otázkou bytí a nebytí našich národů v případě, že se imperialisté odhodlají válku rozpoutat.

Základy vojenské doktríny ČSSR

Generálporučík Václav Vitánský

Vojenská doktrína představuje výsledek zhodnocení sociálně politických momentů, důležitých pro obranu socialistického státu. Vychází z charakteru výrobních vztahů a respektuje vlivy společenských vztahů ve státě. Formuluje na základě mezinárodní vojenskopolitické situace základní kritéria zahraniční orientace státu a na základě stanovení hlavních ohnisek nebezpečí vojenského napadení určuje směry a způsoby výstavby a systému armády a ozbrojených sil vůbec. Vojenská doktrína shrnuje základní (principiální) názory státu na politické a vojenské cíle obrany státu v příští možné válce, vojenskostrategické rysy této války, základní způsoby ozbrojených sil, jejich výcvik, výchovu a výzbroj. Konečně určuje i hlavní směry pro přípravu zápolí státu na válku. Vytyčuje tak požadavky, kterých musí být v uvedených směrech dosaženo. Závěry vojenské doktríny musí být v souladu s vědeckými poznatky o soudobé válce a musí současně odpovídat ekonomickým, vědecko-technickým a morálně politickým možnostem státu.

Vojenská doktrína ČSSR je součástí vojenské doktríny států — účastníků Varšavské smlouvy a vznikla historickým vývojem ze sovětské vojenské doktríny. Sovětská vojenská doktrína vznikem socialistické soustavy totiž rozšířila v obecných závěrech svoji platnost i na ostatní státy Varšavské smlouvy a tvoří základ jednotné vojenské doktríny států — účastníků Varšavské smlouvy.

Vojenská doktrína států — účastníků Varšavské smlouvy je v části politické (stanovení politických cílů války) pro všechny státy tohoto seskupení shodná. Byla formulována již V. I. Leninem a ve své podstatě platí až dodnes. Jsme proti imperialistickým, uchvatitelským, nespravedlivým válkám, a na druhé straně podporujeme války spravedlivé, osvoboditelské a revoluční. Tyto zásady jsou zakotveny ve všech usneseních strany a vlády posledních let.

Změny, které se udály v politické části vojenské doktríny v poválečném období, ukazují na skutečnost, že po vytvoření mírové socialistické soustavy válečná střetnutí nejsou nevyhnutelná. Výsledkem nového rozmístění sil ve světě stal se reálným úkol zabránit válce, která již není osudově nevyhnutelná.

Společnými silami mohutného socialistického tábora, mírumilovných neso-
cialistických států, mezinárodního dělnického hnutí a všech sil, které hájí věc míru, je možno zabránit válce. Ještě před úplným vítězstvím socialismu na zemi vzniká reálná možnost vyloučit světovou válku ze života společnosti. Komunistická strana navrhuje všem zemím mírové soužití a aktivně bojuje za zachování trvalého míru, za úplné odzbrojení s přísnou mezinárodní kontrolou. My nejen, že si skutečně přejeme odzbrojení, ale všemožně za ně bojujeme; dosažení tohoto budeme považovat za největší vítězství všech národů.

Vojenská doktrína ČSSR počítá s tím, že každým rokem sílí boj za mír a že převaha protiválečných sil nad agresorem neustále vzrůstá.

Politická část naší vojenské doktríny vychází současně z chápání reakční a agresivní podstaty imperialismu a jeho ideologie. Má na zřeteli známou le-ninskou poučku, že třída, která ztrácí půdu pod nohama, je odhodlána ke každé špatnosti a dobrodružnosti, protože nechce uznat svou porážku v soutěžení s pokrokovou socialistickou společností a nechápe objektivní zákony vývoje společnosti. Nic na tomto faktu nemění ani ta skutečnost, že naše hospodářství i hospodářství našich některých přátel prochází některými obtížemi.

Tudíž vojenská doktrína ČSSR se opírá o současné závěry historického ma-terialismu, o analýzu politické podstaty války, připravované imperialisty, o per-spektivu boje národů za upevnění míru a odvrácení jaderné války.

Hlavní přínos k obnovení a rozvinutí této stránky naší vojenské doktríny přinesla poslední usnesení sjezdů KSSS a KSČ, které provedly hluboké vědecké vyhodnocení nových tendencí ve světovém politickém životě a otevřely přede všemi pracujícími naší planety širokou cestu do světa bez válek.

Pokud hovoříme o specifických podmínkách a zvláštnostech vojenské dok-tríny ČSSR, týkají se části vojenskotechnické, tj. zásadní změny ve výzbroji a technickém vybavení armády, bojová příprava vojsk, jejich morálně politické kvality, ekonomické možnosti státu, geografické podmínky státu nebo usku-pení států, národní zvláštnosti lidu země apod.).

Technická stránka vojenské doktríny dává tedy odpověď na otázky, které vznikají ve spojitosti s již vytyčenými, nebo předpokládanými zvláštnostmi ozbrojeného zápasu v budoucí válce, s vojenskotechnickými úkoly ozbroje-ných sil.

Je určována dvěma hlavními faktory:

1. zásadními změnami ve výzbroji a technickém vybavení armády,
2. bojovou přípravou vojsk, jejich morálními a bojovými kvalitami. Již B. Engels říkal, že ve vojenském umění revolučním způsobem působí vynález lep-ších zbraní a změna živého materiálu — vojáka. Tato zákonitost působí i nyní pouze s tím rozdílem, že pojem o vynálezu zbraní se stal podstatně širší. Za-hrnuje velké výsledky vědy, které mají vojenský význam, zejména vynález nových bojových prostředků a prostředků jejich dopravy na cíl.

Zkoumáme-li technickou stránku vojenské doktríny ČSSR z hlediska histo-rického, můžeme určit v jejím vývoji tři období.

První období od roku 1945 do roku 1951. Toto období bylo charakterizováno snahou o aplikaci jednak vojenské doktríny předmnichovské buržoasní repub-liky, vojenské doktríny západních spojenců v koalici proti fašismu a sovětské vojenské doktríny. Každý z těchto směrů měl svoje zastánce v představitelích jednotlivých skupin odboje za války. I když přirozeně převládal velký vliv Ko-šického vládního programu, nemůžeme v situaci po roce 1945 nevidět i určitý vliv londýnského vedení a předmnichovské republiky na vytváření nové vo-jenské doktríny.

Zdůrazňuji, že na stavu ve vojenské doktríně nic nemění ani ta skutečnost, že se naše první vláda v Košickém vládním programu jednoznačně přihlásila v otázkách budování obrany, výstavby armády a jiných otázkách doktrinního charakteru k sovětskému vzoru. Je samozřejmé, že tato situace měla veliký vliv na to, že v doktrinních otázkách panoval značný chaos a zásady sovětské vojenské doktríny si jen pomalu probojovaly místo, které jim příslušelo.

Vzhledem k tomu, že světová politika prodělávala v padesátých letech krizi a bylo třeba co nejrychleji československou lidovou armádu, zkonsolidovat a dobudovat na soudobou úroveň, bylo rozhodnuto v roce 1951 pozvat do ČSR sovětské poradce ve větší míře a i na ty stupně velení kde zatím nebyli.

Proto rok 1951 je možno považovat za začátek nového období v budování Československé lidové armády a tím i začátek nového období ve formování vojenské doktríny našeho státu.

Toto druhé období je charakterizováno velmi rychlým a zcela jednoznačným přebudováním naší armády podle vzoru Sovětské armády. Byly převzaty organizační formy, podstatné znaky uniformy sovětského vojáka, byly urychleně přeloženy veškeré řády a předpisy, podle způsobu Sovětské armády se praktikoval i letní výcvik vojsk v letních táborech apod. Předem je třeba říci, že jedině tímto způsobem bylo možné urychleně zakončit konsolidaci v naší armádě v termínech, které byly velmi krátké. Na druhé straně však toto období s sebou přineslo některé záporné stránky, které se pak musely postupně odstraňovat. Jisté však je, že i v otázkách doktrinálních toto období znamenalo určitý rychlý a kvalitativní skok kupředu.

V roce 1961 bylo zahájeno přezbrojování naší armády na nejnovější bojové prostředky poválečného období. Je zahájeno období modernizace naší armády. Armáda je postupně vybavována raketovou výzbrojí, novými soudobými letouny, tanky a ostatní technikou. Takovýto zásah do samé podstaty armády je možné právem považovat za začátek nového období v její historii a proto rok 1961 je možné považovat za začátek nového období v historii vojenské doktríny ČSSR, tj. období, které trvá do dnešních dnů. Toto období vedle modernizace armády je naplněno i vědeckým rozpracováním oněch zvláštností, ke kterým je třeba přihlížet při formulaci naší vojenské doktríny. Tak v tomto období byl dán vědecký základ a zformulovány doktrinální zásady, podle kterých je možné cílevědomě naplňovat usnesení posledního sjezdu naší strany, tj. naší armádu budovat na úrovni soudobého vojenství.

Nejcharakterističtějším rysem současného období rozvoje vojenské doktríny ČSSR je to, že se opírá o převahu ozbrojených sil Varšavské smlouvy nad armádami největších kapitalistických zemí a to jak ve vojenskotechnických prostředcích, tak i v morálním činitele. Tato převaha a spravedlivé cíle našich ozbrojených sil vyzbrojují nás pevným přesvědčením o tom, že v budoucí válce, jestliže se ji podaří imperialistům rozpoutat, ať by byla jakkoliv všestranná, ničivá a vyhlazovací, zvítězíme my, obránci socialistických vymožeností, obránci velké věci komunismu.

Jedním ze základních požadavků vojenské doktríny je zformulování názorů na charakter soudobé války a na její zahájení. Vojenská doktrína států — účastníků Varšavské smlouvy stanoví charakter příští možné války takto:

Budoucí válka, podaří-li se ji imperialistům rozpoutat, bude **rozhodujícím konfliktem dvou protichůdných soustav**. Tato válka bude **mít mezikontinentální rozsah**, budou do ní zapojeny největší země světa. **Podle charakteru** použitých prostředků se nevyhnutelně stane **válkou termojadernou**, v níž **hlavním ničivým prostředkem se stanou jaderné zbraně a hlavním prostředkem jejich dopravy na cíl rakety**.

Použití **atomových a termonukleárních zbraní** s neomezenými možnostmi jejich dopravy na libovolné cíle v průběhu několika minut pomocí raket **umož-**

Obecná teorie vojenské vědy

ní v nejkratší době dosáhnout rozhodných vojenských cílů v libovolné vzdálenosti a na obrovském území. Bude mít **nevidaný ničivý charakter**, způsobí záhubu stamiliónů lidí a celé velké oblasti mohou být zničeny. Vzhledem k tomu **může být krátká.**

Na druhé straně však v závislosti na podmínkách vzniku války, kde **půjde o střetnutí na život a na smrt**, se válka neomezí jen na **úderý jaderných zbraní**. **Může se protáhnout, může vyžadovat dlouhotrvající a maximální vypětí všech sil armády a země jako celku.** Proto, i když naše vojenská doktrína přiznává **rozhodující úlohu raketovým a jaderným zbráním, nepopírá důležitý význam ostatních druhů zbraní a prostředků boje.**

Budoucí válka bude vyžadovat **masové mnohamiliónové armády.**

Bude se vyznačovat **nevidanou rozhodností** ozbrojeného zápasu, **dynamičností a vysokou manévrovostí** bojové činnosti. **Přestanou existovat souvislé stabilní fronty.** Zmizí hranice mezi frontou a zápolím. **Vzrostou možnosti pro vedení nenadálých úderů** velké síly jak **proti vojskům**, tak i **na zázemí válčících stran.**

V souvislosti se změnou ničivých prostředků a jejich dopravy na cíl se podstatně změní i samotný začátek války.

Počáteční období války může mít rozhodující vliv nejen na rozpoutání, ale i na konečný výsledek ozbrojeného zápasu.

Válka může vzniknout bez tradičního zjevně napjatého období, neočekávaně, v důsledku masového použití dalekonosných raket, vybavených mohutnými jadernými hlavicemi (toto zahájení je pro agresora nejlákavější a tedy velmi pravděpodobné), nebo **z lokálního konfliktu**, který může přerůst ve válku světovou.

V odpovědi na jednotlivé strategické koncepce západních imperialistů stanoví doktrína států — účastníků Varšavské smlouvy, že **kdekoliv bude použito proti nám třeba jen „taktických“ atomových zbraní, vyzve to okamžitý odvetný a zničující úder všemi našimi prostředky.**

Hlavní nebezpečí je v nenadálém napadení. Proto vojenská doktrína států Varšavské smlouvy považuje za prvořadý úkol ozbrojených sil být v **neustálé pohotovosti** pro spolehlivé odrazení nenadálého útoku a k uskutečnění **rozhodných, nepřítelům nečekaných akcí všemi silami a prostředky**, aby jeho zničení byla nezvratná **bez ohledu na způsob jakým válku rozpoutá a povede.**

Vzhledem k tomu, že příští vojenský konflikt mezi hlavními velmocemi by přerostl ve všeobecnou jadernou válku, musíme **připravovat naše ozbrojené síly, zemi, všechny lid k boji s agresorem především v podmínkách jaderné války.**

Pro případ, že se válka prodlouží, je třeba mít připravené zálohy lidí a zásoby materiálu.

Bojovou přípravu všech druhů vojsk je třeba provádět s cílem maximálně využít úderů jaderných zbraní.

V příští válce bude bojová činnost mimořádně náročná a řízení vojsk se stane složitější. Složité úkoly soudobého boje mohou plnit jen lidé s vysokými morálními a bojovými kvalitami a hlubokými vojenskými a technickými znalostmi. **Naše vojenská doktrína nepřipouští přeceňovat současnou, byť i složitou techniku, ale první místo dává člověku, který tuto techniku vytvořil a který ji řídí.**

Naše vojenská doktrína musí dát odpověď i na otázku možného zahájení války. Z hlediska poměru sil se jeví pokus o rozpoutání války na středoevropském válčišti a zejména jaderné dálky pro NATO méně výhodný. Proto strategie NATO hledá se značnými obtížemi cestu jak si v těchto podmínkách zachovat možnost realizovat válkou své agresivní politické cíle.

V koalici NATO narůstá vliv západoněmeckého militarismu, který je již tradičně ochoten rozpoutat válku v podmínkách převahy rizika nad pravděpodobností úspěchu. Tento rys dobrodružnosti stále více proniká do strategických koncepcí imperialismu a tím i NATO a výrazně charakterizuje snahy o zřízení multilaterálních jaderných sil.

Je oprávněné považovat na středoevropském válčišti za pravděpodobné zahájení války s použitím jaderných zbraní, než bez nich.

Tento předpoklad je zdůvodněn zejména tím, že:

1. K použití jaderných zbraní nutí NATO celkově nevýhodný poměr sil, který nelze bez použití jaderných zbraní jinak vyrovnat.

2. Od samého počátku války by se na středoevropském válčišti střetly síly USA a SSSR, tedy dvou rozhodujících jaderných velmocí, vlastnicích strategické jaderné prostředky napadení.

3. Od samého začátku by válka měla vyhraněný třídní charakter, v němž podle slov V. I. Lenina, socialistický tábor bude sice do poslední chvíle bojovat proti válce, která není jeho dílem, ale jakmile se válka stane nevyhnutelnou, pak je nutné použít v ní všechny síly a prostředky.

Ovšem ani za těchto podmínek nelze kategoricky vyloučit i na středoevropském válčišti pokus agresora o rozpoutání války, zahájené a po určitou dobu vedené bez jaderných zbraní. To vyplývá ze strategických koncepcí západu.

Podle našeho názoru by toto období vedené bez jaderných zbraní bylo krátké, na středoevropském válčišti necharakteristické a není pro přípravu jak ozbrojených sil, tak i státu v celku rozhodující.

Je třeba obranu země připravovat především na válku jadernou a krátkou.

Jestliže si shrneme závěry, pak pro přípravu země a ozbrojených sil na válku vznikají tyto hlavní požadavky:

1. Veškeré úsilí současné přípravy země a ozbrojených sil soustředit k tomu, aby byl zabezpečen především maximální úspěch v počátečním období války, aby nezbytné oběti byly v tomto závažném období minimální. Pro ČSLA to znamená mít zejména operační uskupení maximálně pohotové, palebně i úderně silné, neustupující svojí kvalitou nepříteli.

2. Čs. ekonomikou zabezpečit především kádrové a materiální zásoby, nezbytné pro počáteční období války a pak podle možností vytvářet zásoby pro další vedení války.

3. Vzhledem ke konkrétním podmínkám ČSSR opírat se při vytváření nezbytných zásob pro další vedení války na bázi ekonomiky celé koalice.

Z á v ě r

Vojenská doktrína, jestliže je formulována a vešla ve známost velitelského sboru, sjednocuje jeho myšlení a názory na všechny základní úkoly výstavby armády, výcvik vojsk a úkoly armády v případné válce.

Tuto jednotící úlohu vojenské doktríny patřičně ocenil již významný sovětský vojevůdce M. V. Frunze:

„Jednou z hlavních podmínek zajištění maximální síly Rudé armády je její přetvoření v jednotný organismus, stmelení shora dolů nejen společnou politickou ideologií, ale i jednotností názorů na povahu vojenských úkolů, které má republika před sebou, způsobu jejich provedení a metod bojové přípravy vojsk.“

Z definice obsahu vojenské doktríny a jejího významu vyplývá, že vojenská doktrína shrnuje všechny základní otázky vojenské výstavby a je závazná pro činnost všech řídicích orgánů, ať polních, nebo teritoriálních. Vojenská doktrína neurčuje výstavbu ozbrojených sil podrobně. To je věc vojenské vědy a její součásti — teorie výstavby ozbrojených sil a teorie vojenského umění. Avšak vojenská doktrína svým duchem ovlivňuje celou výstavbu ozbrojených sil a vojenské umění od nejvyšších orgánů od shora dolů, a to jak ve smyslu vojensko-politickém, vojenskoteoretickém, tak do určité míry i ve smyslu technickém. Vojenská doktrína i na tomto úseku slaďuje požadavky objektivního vývoje vojenství se společenským a státním zřízením, ale různou kulturní a technickou vyspělostí obyvatel a vojáků, národními a psychologickými rozdíly obyvatelstva a vojáků.

Vojenská doktrína naší země je podstatně ovlivněna sovětskou vojenskou doktrínou. Vzhledem ke společnému sociálnímu základu, jednotě zájmů v otázkách obrany svých zemí a socialistického tábora vůbec, charakteru, vybavení a výstavbě svých armád možno směle říci, že naše doktrína je v podstatě aplikovanou doktrínou Sovětského svazu. V tom je vyjádřena jednotata, ale zároveň i rozdíl. Geograficko-politické postavení naší země, specifické postavení menší země v raketové jaderné válce, přímé sousedství s elitními vojsky kapitalistické části světa, vnitřní vývoj naší země a typické vlastnosti našeho člověka a další činitelé vyvolávají potřebu formulovat řadu vlastních zásad vojenskodoktrinního charakteru. Jde nejvíce o speciální otázky výstavby a přípravy naší armády, ale v mnohém i o speciální otázky řízení vojenských procesů, týkajících se jak bojové pohotovosti v celku, tak i jejích dílčích problémů, jako jsou požadavky výcviku, zvláštnosti výkonu vojenské služby, zabezpečení a další.

Správné a plně oprávněné úsilí o vyjádření zvláštních doktrinních zásad naší armády je nutno rozvíjet v jednotě se soustavným bojem proti dosud přežívajícím pozůstatkům dříve u nás existující doktríny na jedné a proti názorům zanášeným k nám zvenčí na straně druhé. Nekritické přejímání uvedených zásad by ve své podstatě znamenalo porušovat základní princip výstavby armády a jejího řízení, charakterizovaného socialistickou podstatou naší armády a socialistickým internacionalismem.

Kulturní a technická vyspělost jednotlivých socialistických států a stupeň rozvoje socialistické společnosti i odborná vyspělost ovlivňuje pravomoc jednotlivých orgánů velení a řízení, jejich schopnosti tvůrčím způsobem chápat a uplatňovat závěry vojenské doktríny a bude určovat formu centralismu a velení a rozsah prostoru pro tvůrčí činnost jednotlivých států. V tomto smyslu se jednotlivé stupně velení (především vyšší stupně) stávají spolutvárci socialistické vojenské doktríny a jejími aktivními uskutečňovateli.

Současná vojenská doktrína ČSSR vychází ze vzrůstající úlohy vědy ve všech oblastech společenského života, hospodářství, techniky a budování ozbrojených sil. Je zpracována v souladu s pokyny komunistické strany a vlády a je založena na hlubokém marxisticko-leninském rozboru soudobé epochy, na výsledcích přední vojenské vědy.

ZDOKONALOVAT ZPŮSOBY VEDENÍ OBRANNÉHO BOJE

Plukovník Ludvík Varvařovský, CSc.

Cílem obrany je odrazit útok nepřítele, který je v převaze, způsobit mu značné ztráty, udržet důležité prostory terénu a tím vytvořit příznivé podmínky pro přechod k rozhodnému útoku. Takto je cíl obrany formulován v polním řádu čl. 427 a obecně platí pro všechny situace a všechny organizační stupně. Ovšem jenom obecně, protože síly a prostředky k dosažení tohoto cíle budou různé; různá bude i jejich konkrétní situace i jejich možnosti. Všechny tyto okolnosti nejenže upřesní cíl obrany v dané situaci vcelku, ale i na každém jednotlivém organizačním stupni, jenž se na dosažení společného cíle obrany bude podílet. Takto konkretizovaný cíl ovlivní pak nejen způsob vedení, ale i délku trvání obranného boje.

Pro lepší pochopení několik příkladů.

Divize vede střetný boj. Zpravidla ihned po jaderných úderech provádí úder hlavními silami do boku a týlu nepřítele a současně poutá částí sil jeho hlavní uskupení čelně (polní řád čl. 184). Přitom bližším úkolem pluku působícího na poutacím směru je zničit protistojícího nepřítele palbou všech zbraní a ovládnout čáru, která zabezpečuje výhodné podmínky pro manévr a úder hlavních sil divize do boku a týlu nepřátelského uskupení (polní řád čl. 185). Jakou činnost tedy vyvíjí pluk na poutacím směru? Samozřejmě, že obrannou. A co je jejím cílem? Vše, co je řečeno v čl. 427 polního řádu, ovšem konkretizováno na střetný boj a místo daného pluku v něm, neboť „poutat“, tj. odrážet úder nepřítele, jenž má převahu; „zničit ho palbou“, tj. způsobit mu ztráty; „ovládnout výhodnou čáru pro manévr hlavních sil divize“, tj. totéž jako udržet důležité prostory terénu a vytvořit příznivé podmínky pro přechod k útoku. A jakým způsobem bude tento obranný boj veden, v čem budou jeho zvláštnosti? Jmenovitě v tom, že přípravné období nebude, do obrany se bude přecházet z chodu (z předbojových a velmi často přímo z pochodových sestav), boj o udržení místních výhodných čar a objektů bude se do značné míry prolínat s dílčí útočnou činností jednotlivých rot a praporů. Zvláštní pozorností přitom zasluhuje skutečnost, že všechna tato činnost bude vedena pod palbami a údery nepřítele a v otevřeném, ženijně neupraveném terénu. Palebný systém bude pak organizován zdola, od rot a praporů a teprve postupně, podle vývoje situace a času, bude jej stmelovat velitel pluku v jednotný, především protitankový, systém paleb. Podobné to bude i s ženijní úpravou terénu; vojska budou využívat hlavně členitosti a pokrytosti terénu a bojovat přímo z tanků a obrněných transportérů z věžových postavení za terénními vlnami, z léček na okrajích osad, lesů apod., přičemž ovšem na důkladné prozkoumávání terénu a na rekognoskaci nebude mnoho času; okopy a tím méně zákopy se nebudou zřejmě budovat (alespoň ne zpočátku), jelikož pluk bude usměrňován k tomu, aby

co nejdříve přešel k rozhodnému útoku; své místo ovšem budou mít minové zátarasy, kladené POZy na směrech úderu tankových jednotek nepřítele, ovšem v hloubce sestavy pluku a nikoli před předním okrajem. Sám výraz „přední okraj obrany“ je v daném případě problematický, jelikož při této kombinaci obrany s útokem a také odchodem bude přední okraj velmi pohyblivý, přerušovaný a bude všude tam, kde se objeví nepřítel. I tak bude ovšem důležité, aby tento „poutací“ pluk zaujal dvě postavení (polní řád čl. 430), jelikož nelze vyloučit, že jím poutané hlavní nepřátelské uskupení, podporované zřejmě hlavními palebnými prostředky nepřítele, nebude mít alespoň částečný úspěch a nepronikne do hloubky sestavy naší divize.

Je zřejmé, že tato dočasná obrana, jejímž konkrétním cílem je poutat a ničit určité silnější nepřátelské uskupení, bude vedena specifickým pohyblivým obranně útočným způsobem, podstatně odlišným od připravované obrany určitého prostoru. Jde však o délku trvání této obrany. Normu stanovit pochopitelně nelze. Bude však tím kratší, čím úspěšnější bude činnost hlavních sil divize na ostatních směrech; naproti tomu může být i poměrně dlouhá, jestliže divize nebude mít ve střetném boji úspěch a bude celá donucena přejít do obrany; v tomto případě by náš „poutací“ pluk měl před ostatními pluky určitou „výhodu“ v tom, že by měl již zaujatou obrannou sestavu, organizován palebný systém a mohl tedy zahájit nutná ženijní opatření. Velitel divize by ovšem musel pluku určit obranný úsek a upřesnit jeho úkol; ve způsobu dalšího obranného boje by tedy nastala změna.

Podobnou, ovšem často ještě mnohem složitější obrannou činnost mohou vést předsunuté odřady, jež se vysílají k ovládnutí výhodných čar a jejich udržení do příchodu hlavních sil divize. Předsunutý odřad se při plnění tohoto úkolu rázně zmocňuje stanovené čáry, drží ji až do příchodu hlavních sil a palbou všech prostředků zabraňuje nepříteli v rozvinování (polní řád čl. 196). Již z textu je zřejmé, že jde o dočasnou obranu a jaký je její cíl. Způsob obrany? Palba z místa a úporné bránění výhodného, avšak stejně jako v předchozím případě, ženijně nepřipraveného terénu. Tuto zásadu nebude však možné realizovat za všech okolností. Jestliže nepřítel předstihl naše vojska v ovládnutí stanovené čáry, předsunutý odřad se rozvine, provede odvážnou zteč (i když je nepřítel v přesile), zmocní se stanovené čáry a palbou všech prostředků zabraňuje nepříteli v rozvinování.

Cíl činnosti předsunutého odřadu je stejný, avšak způsob jejího vedení bude napřed útočný a potom teprve obranný; bude tedy velmi podobný činnosti pluku na „poutacím směru“. Jestliže se předsunutému odřadu přesto nepodařilo zmocnit se stanovené čáry, zdržuje aktivní činnost nepřítele na dalších výhodných čarách, a tak zabezpečuje rozvinování hlavních sil ... (polní řád čl. 196). Ani zde není v cíli obrany rozdíl proti první a druhé variantě činnosti předsunutého odřadu. Sám způsob vedení této obrany bude však opět jiný; zatím co některé čety a roty budou úporně na místě bránit důležité objekty a dosazené čáry, aby umožnily odchod jiných jednotek na další výhodnou čáru, jiné čety a roty budou zaujímat opěrné body v hloubce a palbou z místa ničit pronikající nepřátelské součásti; zálohy praporů i předsunutého odřadu budou provádět místní protizteče, nebo palbou z místa bránit důležité objekty v hloubce sestavy, popřípadě na bocích předsunutého odřadu. Ve všech uvedených variantách půjde o nesouvislou, ohniskovou obranu, která — i když jde o udržení

výhodné čáry — nebude v žádném případě lineární, vždy bude mít svoji určitou hloubku a vždy bude muset být kruhová, neboť jde o obranu jednotek působících odtrženě od hlavních sil. Délka trvání obranného boje v těchto situacích bude záviset na úpornosti obrany předsunutého odřadu a hlavně na rychlosti postupu a včasném zasazení hlavních sil. Vezme-li se v úvahu, že čela hlavních sil budou od předsunutého odřadu vzdálena zpravidla 20—30 km, jejich rychlost přesunu asi 15 km, a po zasazení přibližně 5—8 km, na zasazení přibližně 1 hod., pak i při příznivém průběhu událostí bude obranný boj předsunutého odřadu trvat minimálně 4—6 hodin.

Jiný charakter bude mít obranný boj pluku a divize v průběhu útočné operace, má-li odrazit a rozbít silné nepřátelské zálohy přicházející na bojiště. Nebudou-li různé důvody dovolovat, aby tyto zálohy byly rozbity ve střetném boji (sražení), budou muset být ničeny z místa — obranou. Cíl této obrany bude v podstatě odpovídat obsahu zmíněného již čl. 427 Polního řádu s tím rozdílem, že z hlediska operačního zde nepůjde o vytvoření příznivých podmínek pro přechod k rozhodnému útoku bránících se vojsk, ale o zabezpečení úspěšného pokračování útoku v ostatních směrech. Za silné nepřátelské zálohy nelze ovšem považovat pluk nebo brigádu, ale nejméně divizi s posilovými prostředky; takové silné uskupení se však nemůže na bojišti objevit nenadále, nemůže tak říkajíc „spadnout s nebe“ — vždy bude některým průzkumným prostředkem zjištěno ještě v době svého přibližování k linii fronty. Tato okolnost je velmi důležitá jak pro včasný přechod do obrany, tak pro její organizaci a určení způsobu obranného boje. Proto čím dříve a čím přesněji budou nepřátelské zálohy zjištěny, tím úspěšněji bude možné se připravit k jejich rozbití. V této situaci bude určitě přípravné období; budou-li např. nepřátelské zálohy zjištěny 80 km od fronty (na tuto hloubku se zpravidla vysílají divizní průzkumné skupiny), pak můžeme počítat nejméně s 6—8 hodinami přípravného období 4 až 5 hodin na přesun záloh k frontě; 2—3 hod. na jejich zasazení do boje; délka tohoto období se může ještě zvětšit zásahy vlastního letectva apod. proti proudům nepřátelských záloh.

Co vše může divize v této době učinit za předpokladu, že prostor, v němž právě bojuje, je celkem pro obranu vhodný a že jí v něm bude stanoveno obranné pásmo? Především bude nutné přijmout rychle rozhodnutí podle mapy a vydat plukům příslušná bojová nařízení; současně učinit opatření, aby jednotky bojující a ponechané v prvním sledu zahájily upevňování dosažených čar a organizovaly palebný systém ve svých obranných úsecích a rajónech. Ostatní síly divize se napřed přeskupí do obranné sestavy a postupně (jak ukončují přesuny) zahájí ženijní práce; dělostřelectvo a raketový útvar zahájí boj s přibližujícím se nepřítelem na maximální dostřel svých zbraní. Velitel divize i velitelé pluků provedou nejnnutnější rekognoskace v terénu; vzhledem ke krátkosti období se rekognoskace omezí hlavně na upřesnění průběhu postavení, zátarasů a systémů paleb v hloubce sestavy ovšem jen na nejdůležitějších úsecích na směru očekávaného úderu nepřátelských záloh, jakož i na směry protiztečí a manévru záloh a druhých sledů a čar jejich rozvinutí. Vzhledem k soudobé poměrně značné mechanizaci ženijních prací může v této době jít o tato opatření:

— u čelních rot, jež budou v dotyku s nepřítelem, bude především využíván terén a podle situace zřizovány jednotlivé okopy pro ležící střelce, jednotlivé

zbraně, obrněné transportéry a tanky; zálohy prvosledových praporů mohou přibližně za 1 hodinu zřídít okopy pro klečící střelce, upravit věžová postavení pro tanky a OT, maskování;

— v postavení plukovních záloh mohou již pracovat zákopové pluhy; jeden zákopový pluh za 2 hod. může vyřýt 2 km zákopů, v nichž si vojáci upraví okopy pro stojící střelce; minometné a dělostřelecké jednotky za tuto dobu upraví palebné pláň, tankové jednotky a protitankové zálohy průměrně za 1–2 hod. mohou upravit jednu čáru zasazení, tj. zřídít okopy pro palbu tanků z věžových postavení a pro GAZ s naváděcím zařízením PTRS; další doby bude vhodné využít k pracím v záložních rajónech obrany a k úpravám dalších čar zasazení;

— v postavení divizních záloh se za 6–8 hod. může zákopovým pluhem zřídít 6 km zákopů, v nichž vojáci vybudují přimknuté a vysunuté okopy pro střelce, palebná postavení tanků, okopy pro tarasnice a BzK; tankové, protitankové, minometné a dělostřelecké jednotky budou provádět stejné práce jako v předchozím případě;

— těžiště zatarasování bude před postaveními plukovních a divizních záloh; hlavním způsobem zatarasování bude manévr POZ.

Tento propočít považují za jednu z možných variant, která vychází jednak z dnešních platných norem, a jednak z toho, že přibližně jedna polovina zmíněné doby přípravného období bude vyplněna přeskupováním z útočné do obranné sestavy. Kromě toho třeba mít na zřeteli, že hloubit okopy a palebná postavení lze až po přesném určení palebných stanovišť a po organizaci systému paleb (Polní řád čl. 458). Ovšem ani v tomto případě nelze vyloučit mnohé další komplikace, neboť protivník, který zasazuje do sražení silné zálohy, bude jejich přesun jednak spolehlivě chránit a jednak jadernými, chemickými a leteckými údery ztěžovat činnost vojsk přecházejících do obrany a současně vytvářet svým zálohám výhodné podmínky pro úspěšný útok.

Vlastní způsob boje bude velitel divize i pluku v duchu ustanovení čl. 459 až 466 pol. ř. uplatňovat především podle své úlohy a místa v obranné sestavě a to jednak podle toho, do jaké míry se mu podařilo obranu zaujímat a zorganizovat, a jednak podle vývoje situace; např. pluk bránící se na směru hlavního úderu nepřítele může být přes veškeré úsilí donucen k odchodu do hloubky sestavy divize, zatímco pluk na vedlejším úseku ponechá na původních postaveních minimum sil a hlavní síly přeskupí na jiný úsek, některá jednotka povede boj v obklíčení, zálohy budou zasazeny do prvního sledu apod.; bojová činnost v tomto období bude skutečně tím, o čem hovoří Polní řád čl. 428, tj. kombinací jaderných, chemických, leteckých a dělostřeleckých paleb a širokého manévru palbami, silami a prostředky, vyúsťujícího do rozhodných protiztečí při současném úporném bránění prostorů a objektů, na jejichž udržení záleží celistvost obrany divize. Tento boj bude trvat déle, než v případech, jež jsem uvedl dříve. Zkušenosti z různých cvičení ukazují, že odrážení a ničení silných nepřátelských záloh si v průběhu útočné operace frontu vyžadovalo zpravidla do dvou dnů, než se na daném směru podařilo znovu obnovit útočnou činnost. Tato doba je plně úměrná, vezme-li se v úvahu, že přibližně jeden den by nepřítel potřeboval k prolomení takové obrany a druhý den by naopak potřebovala vlastní vojska k uskutečnění příslušných obranných protiopatření

(protiúder a obklíčení nepřátelského uskupení); další činnost, tj. ničení obklíčeného uskupení, bude již činností vysloveně útočnou.

Tolik o vlivu cíle obranného boje na jeho způsob a trvání.

Přistupují k rozboru další části, tj. vlivu okolností doprovázejících přechod do obrany, jelikož i tyto vlivy budou mít bezprostřední odraz na způsoby obranného boje, alespoň při jeho zahajování.

V podstatě existují dvě **varianty přechodu do obrany** — v přímém dotyku s nepřítelem, nebo mimo dotyk s ním (Polní řád čl. 427). Rozdílnost charakteristických rysů každé z těchto variant bude ovlivňovat jak činnost velitelů, štábů a vojsk při organizaci obrany, tak i způsob vedení obranného boje. Tuto skutečnost nechci podrobovat speciálnímu rozboru; na první pohled je zřejmé, že mnohem složitější úkol bude mít ten velitel divize (pluku), jehož vojska budou přecházet do obrany pod palbami a údery nepřítele, nežli ti velitelé, kteří budou organizovat obranu daleko mimo dotyk a do boje s nepřítelem budou vstupovat ve vybudované obraně s promyšleným a uspořádaným systémem paleb, zátarasů apod.

Složitost přechodu do obrany v dotyku s nepřítelem bude znásobena konkrétními podmínkami situace, v níž se bude do obrany přecházet. O některých z těchto podmínek jsem se zmínil v přecházející stati; podrobněji jsem tyto okolnosti rozebral ve svém článku „Přechod z útoku do obrany a co s tím souvisí“ (VM č. 7/64). Nechci tyto problémy opakovat, ale pouze je doplnit praktickým příkladem z jednoho cvičení. Z něj bude zřejmé, že v určité operační situaci bude taktické řešení obrany jednotlivých divízi velmi rozdílné, ačkoli u všech šlo v podstatě o stejný úkol — přechod do obrany v průběhu útoku s cílem odrazit a zničit přicházející silné nepřátelské zálohy.

Situace se vyvinula takto: Vlastní vojska úspěšně rozvíjela útočnou operaci. Nepřítel vedl boj na zdrženou; obranou výhodných čar, jadernými údery a protiztečemi taktických záloh zdržoval postup vojsk frontu a současně přiváděl z hloubky nový armádní sbor v síle tří divízi. Sbor byl zjištěn 150—200 km od linie fronty. Vzhledem k celkové situaci se velitel frontu rozhodl odrazit a zničit tyto zálohy z místa, přechodem jedné armády v síle dvou motostřeleckých a jedné tankové divize do obrany. Konkrétní situace armády v době obdržení rozkazu: šířka pásma 80 km, z toho 50 km značně členitých a pokrytých; v prvním sledu tanková a motostřelecká divize, další msd na postupu k zasazení do prvního sledu mezi prvosledové divize; fronta značně zvlněná, mezi útvary mezery, dva tankové pluky z td vysunuty asi 20 km před ostatními silami td a odříznuty nově vzniklou radioaktivní stopou.

S přihlédnutím ke konkrétnímu terénu v pásmu činnosti bylo přijato toto rozhodnutí:

— do prvního sledu vyčlenit obě msd, tankovou divizi postupně vyvést do 2. sledu;

— msd bojující na frontě přejít do obrany ihned (terén byl z hlediska OPZHN výhodný, divize bojovala na směru očekávaného nepřátelského úderu); obranné pásmo široké 28 km, hluboké 20—25 km; před předním okrajem obrany organizovat předsunuté postavení hluboké 4 km — k jeho dosažení pokračovat předsunutými prapory dočasně v útoku;

— zasazovanou msd usměrnit do členitého terénu s úkolem srazit odcházející jednotky nepřítele až k řece vzdálené 15—20 km od čáry zasazení a tam přejít do obrany v pásmu širokém 52 km a hlubokém 15—18 km;

— hlavními silami tankové divize dokončit zničení obklíčeného nepřítele (do dvou mechanizovaných praporů s tanky) a v dalším se přeskupit do druhého sledu za střed sestavy (vzdálenost od předního okraje asi 50 km), kde připravit armádní protizteč; současně jedním zesíleným plukem organizovat přehrazení očekávaného směru nepřátelského úderu na dvou postaveních druhého pásma obrany;

— vysunutými tankovými pluky tankové divize organizovat zabezpečovací pásmo za radioaktivní stopou s úkolem zdržovat útok nepřítele a nutit ho k manévrování do zamořeného prostoru; v dalším projít sestavou prvosledových divízi a spojit se s hlavními silami td ve 2. sledu armády.

Ze stručného vylíčení situace a hlavních myšlenek řešení přechodu do obrany možno uvést tyto závěry:

— armáda jako celek měla na přípravu obrany k dispozici přibližně 12 hodin; pro každou divízi bylo však přípravné období různé, u jedné msd 10 až 12 hodin, u další zasazované msd pouze 7—8 hodin, u tankové divize pouze 5 do zahájení nepřátelského úderu (7 hodin spotřebovala na dokončení ničení obklíčeného uskupení), avšak ještě dalších 16 hodin od jeho zahájení do obdržení rozkazu k armádnímu protiúderu; nejdelší přípravné období měla divize na směru úderu nepřítele;

— u všech divízi předcházela přechodu do obrany ještě místní dočasná útočná činnost s cílem dosáhnout výhodnějších prostorů pro obranu, zřídít zabezpečovací pásmo a předsunuté postavení, zlikvidovat zbytky nepřítele v hloubce pásma obrany;

— zatímco obě msd zaujímaly obrannou sestavu směrem dopředu (pokračovaly dočasně v útočné činnosti a současně již některými útvary zaujímaly prostory určené pro obranu), tanková divize se přeskupovala do obrany od fronty do týlu;

— msd na hlavním směru organizovala čtyři postavení, divize na vedlejším směru tři, a to pouze na jednotlivých taktických směrech; stupeň vybudování byl propočítán v normách uvedených v předcházející stati.

V důsledku poměru sil a prostředků, stupně vybudování a hloubky obrany a charakteru terénu, postupoval protivník tempem 2 km/hod. a na stycích prvosledových divízi se vlomil až do druhého pásma obrany, kde byl postupně zastaven za pomoci armádních a frontových záloh. S přihlédnutím k těmto okolnostem a ztrátám vojsk trvalo obranné sražení téměř dva dny; přechod do opětovného útoku mohla armáda zahájit až ke konci druhého dne po přidělení dalších dvou divízi.

Z příkladu je zřejmé, že v boji, i když musí dělat dva totéž, nemohou to zpravidla dělat stejným způsobem, jelikož v soudobých podmínkách při širokých a zvlněných frontách, při bojové činnosti na směrech, budou okolnosti na každém směru a úseku fronty zpravidla odlišné.

—☆—

I přesto, že obrannému boji bez použití jaderných zbraní je věnován samostatný příspěvek, chci upozornit na čtyři okolnosti, jimž bychom měli věnovat pozornost.

Skutečnost, že nebudou používány jaderné zbraně, znamená, že

— útočné uskupení nepřítele bude možné ničit později, tj. teprve tehdy, až se dostane na dostřel účinnosti konvenčních prostředků divize (především dělostřelectva a tanků); na dalekých přístupech bude moci tuto úlohu plnit pouze letectvo a toho pro obranu nebude nikdy dostatek; konvenční prostředky divize a útvarů tuto úlohu umožní až na bližších přístupech k přednímu okraji obrany. Tím se do značné míry mění úloha druhů vojsk v obraně — nepřátelská uskupení budou ničit hlavně motostřelecké a tankové jednotky za maximální podpory dělostřelectva; spotřeba konvenčního střeliva vzroste;

— trvalá úhroza použití jaderných zbraní nepřítelem si vynucuje nepřetržité dodržování zásad OPZHN, jmenovitě rozptylování sestav; obranná činnost bude tedy vedena především na směrech s mezerami mezi prapory a pluky; soustřeďovat síly a prostředky s cílem zvýšit taktické hustoty vojsk bude účelné pouze na rozhodujícím směru v nejdůležitějších obranných úsecích, a to zpravidla manévrem až v průběhu obranného boje; z těchto důvodů bude ovšem účelné, aby pro tyto jednotky byla připravena alespoň minimální ženijní opatření — těžké ženijní budování bude především tady, i když potřebný počet vojáků přijde do těchto míst až dodatečně;

— stupeň rozptýlení záloh (druhých sledů) musí být stejný jako při používání jaderných zbraní; ovšem při protiztečích bude nezbytné provést rychlé a rozhodné soustředění dělostřelectva, záloh (druhých sledů) a jednotek z pasivních úseků, aby se docílilo maximální možné převahy sil a prostředků; přitom by pásma a charakter činnosti vojsk provádějících protizteč (protiúder) měly být přizpůsobeny duchu zásad Polního řádu čl. 372—378; jsem přesvědčen, že bez těchto opatření by nebylo možné docílit úspěchu ve vedení obranného boje (sražení); přitom ovšem je zcela pochopitelné, aby i zde byla vojska v neustálé pohotovosti k rychlému rozptýlení svých sestav, kdyby v takových situacích došlo k použití jaderných zbraní;

— vzhledem k nižšímu tempu bojové činnosti na obou stranách je velmi pravděpodobné, že obranný boj by zřejmě trval déle než kolik bylo uváděno v předchozích částech tohoto pojednání.

Z á v ě r

V soudobých operacích budou vojska ve většině případů přecházet do obrany proto, že útok na určitém směru z různých důvodů nebude možný nebo účelný. Proto chápeme obranu jako vynucený druh bojové činnosti. Způsob vedení obranného boje bude vždy ovlivňován hlavně důvodem, proč musíme do obrany přejít, a okolnostmi, jež budou tento přechod doprovázet. Tím není vyloučeno, že by i obranná činnost nemohla výrazně pomoci k dosažení celkového úspěchu v operaci.

Přechod z obrany do útoku

Podplukovník Vladimír Kovář

Rozeberu některé způsoby a podmínky přechodu z obrany do útoku na operačním stupni.

Přechod z obrany do útoku bude závislý na:

- situaci, ve které vojska přešla do obrany nebo vedou obrannou operaci,
- vývoji situace v pásmu frontu nebo skupiny frontů při přechodu do útoku,
- možnostech nepřítele, zejména zbraní hromadného ničení a jeho záloh,
- možnosti manévru vlastních vojsk k vytvoření potřebného úderného uskupení.

Vojska mohou přecházet z obrany do útoku v situaci:

1. **kdy byla delší dobu v obraně** např. s cílem šetřit síly a prostředky k zabezpečení útoku na jiném směru, udržet dosažený prostor, zabezpečit bok úderného uskupení;

2. **kdy přešla do obrany jen dočasně v rámci útočné operace**

- a) nedosáhla-li úspěchu při střetném sražení,
- b) když se nepodařilo zmařit nepřátelský protiúder nebo protiútok,
- c) když z různých příčin nebyl útok na daném směru možný nebo účelný;

3. **zahájil-li nepřítel odchod.**

I. Způsoby přechodu z obrany do útoku

1. **Přechod z obrany do útoku v situaci, kdy byla vojska delší dobu v obraně**, není pro naše válčiště typický, ale také jej nemůžeme vyloučit. Bude tedy charakterizován soustředěním dalších sil a prostředků k vytvoření potřebného úderného uskupení a jeho zasazení do útoku, dále nahromaděním dostatečného množství jaderných prostředků, munice a materiálu potřebného k zabezpečení útočné operace. Bude činit také velké nároky na změnu v organizaci velení.

Přestože přechod z obrany do útoku ponese některé prvky z minulých válek, bude charakterizován hlavně novými prvky, a to:

- kratší dobou pro organizaci přechodu z obrany do útoku,
- menší potřebou pozemních vojsk,
- rozhodující úlohou jaderných zbraní,
- možností přechodu do útoku i v době, kdy nepřítel soustředil velké síly k zahájení útoku nebo i v průběhu jeho útoku (viz náčrt 1).

A. Přechod z obrany do útoku, kdy vojska přešla do **obran v rámci útočné operace**, bude v našich podmínkách nejčastější a nejtypičtější. Vojska přecházejí do obrany jen dočasně s cílem **likvidovat dočasnou převahu sil nepřítele** na daném směru, přičemž se nevzdávají natrvalo útočným cílům. Tato možnost je dána zvláštnostmi, za jakých vojska přecházejí do obrany.

Jsou to:

- pásma útoku i obrany zůstávají zpravidla stejná,
- operační složení svazu zůstává stejné a dává tedy možnost organizovat systém obrany odpovídající přechodu do útoku,
- vojska sousedních armád nebo frontů budou zpravidla pokračovat v útočné operaci a tak napomáhat přechodu do útoku,
- vojska jsou materiálně zabezpečena pro útočnou operaci (není-li tato otázka příčinou přechodu do dočasné obrany),
- organizace velení zůstává beze změny.

Tento přechod z obrany do útoku bude charakterizován:

- manévrem sil a prostředků v rámci operačního svazu, v menší míře podřízením nových sil od nadřízeného (pokud mu nebyly při přechodu do obrany nějaké síly a prostředky vyjmuty z podřízenosti),
- vytvořením podmínek pro přechod do útoku již při organizaci obrany,
- přechod z obrany do útoku bude plynulý, bez operační přestávky. Někdy budou dokončovány cíle obrany v průběhu započatého útoku.

3. Při přechodu do útoku, zahájí-li nepřítel odchod, je třeba srazit vojska krytu a přejít do pronásledování s těmi silami, které jsou k dispozici. Rozhodující úlohu zde hraje průzkum. K rychlému přechodu do pronásledování využíváme především druhých sledů a záloh.

II. Vytváření podmínek pro přechod z obrany do útoku

Vytváření podmínek pro přechod do útoku nebude věcí jen velitelů a štábů, kteří jsou dočasně v obraně, ale i nadřízených štábů. Jejich podíl k vytvoření podmínek pro přechod z obrany do útoku bude odpovídat stupni velení. Čím nižší stupeň velení, tím větší část opatření bude připadat na nadřízený orgán. Obecně lze říci, že na operačním stupni budou velitelé vytvářet podmínky pro přechod z obrany do útoku zpravidla samostatně, kdežto na taktickém stupni s pomocí nadřízeného štábu. Přechod do útoku bude převážně otázkou operační.

Zaměřím se především na rozbor podmínek nutných pro přechod do útoku z dočasné obrany — organizované v průběhu útočné operace.

1. Organizace a vedení obrany

Podmínky pro přechod z obrany do útoku musí být vytvářeny již při **organizaci a vedení obrany**. K tomu je třeba splnit určité předpoklady.

Včas se rozhodnout pro obranu, což dává obránci volbu výhodného místa a možnost dobré organizace systému obrany, systému paleb a zátarasů.

Systém organizace obrany a učlenění sil v obraně organizovat tak, aby první sled byl schopen zastavit protiúder nepřítele a donutit ho zasadit druhý sled nebo zálohy. Splnění tohoto úkolu zabezpečit manévrem záloh.

Vyčlenit **silný druhý sled**, který bude tvořit základ úderného uskupení při přechodu do útoku. Ten dosáhneme splánováním širokého manévru sil a prostředků z pasivních úseků, z hloubky a i vyvedením svazků zejména tankových z prvního sledu. Tyto síly se rozmísťují ve větší hloubce a na široké frontě, aby nepřítel neodhalil zámysl k přechodu do útoku, aby byl umožněn široký

manévr hlavních sil na různé směry a zajištěna větší pružnost organizace přechodu do útoku.

Podle časových možností soustředění sil a prostředků může být přechod do útoku zahájen protiútokem, nebo po úspěšném protiúderu (viz **náčrt 2 a 3**).

Správně **volit směr zasazení** úderného uskupení do boku a týlu hlavních sil protiúderného uskupení.

Spojením obranné a následující útočné činnosti je vytvořena další důležitá podmínka — **ničení nepřítele po částech**. Obranou oslabit síly nepřítele, získat přesilu a přechodem do útoku dokončit jejich zničení.

Aktivnosti obrany, tj. zejména

- dovedným využitím atomových úderů a paleb ostatních zbraní k neustálému ničení nepřítele,

- manévrem palbou, silami a prostředky a vytvářením nevýhodných podmínek pro nepřítele,

- smělymi a překvapivými údery před přední okraj. Protizteče nemusí mít za cíl obnovit přední okraj obrany, ale mohou mít i úkol hlubší (viz **náčrt 2**),

- řešením systému obrany tvůrčím způsobem, ne šablonovitě.

Vliv organizace obrany na přechod do útoku ukáží na jednom praktickém příkladu ze cvičení (viz **náčrt 4 a 5**).

Nepřítel v průběhu operace soustředil na křídle frontu značné síly, kterými zamýšlel provést protiúder do boku hlavního uskupení frontu s cílem rozbít jeho hlavní uskupení a tak zastavit jeho další postup. K odrazení protiúderu byla přijata dvě řešení. Obě přechodem jedné armády do obrany, ale každé v podstatě jiným způsobem. První řešení (viz **náčrt 4**) dává možnost zastavit protiúder a způsobit nepříteli značné ztráty, ale neumožňovalo plynulé pokračování v útočné operaci, protože:

- většina sil byla zasazena k zastavení protiúderu,

- vytvořený druhý sled měl pasívní úkoly — jen protiúder k ničení vklíněno nepřítele,

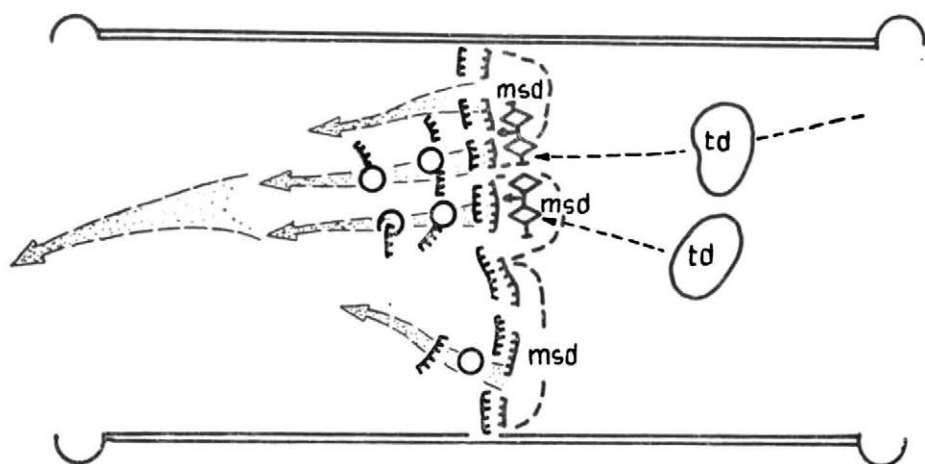
- malá aktivnost obrany.

Druhé řešení (viz **náčrt 5**) odpovídá soudobým podmínkám organizace obrany a zabezpečují plynulý přechod do útoku a zničení sil nepřítele v krátké lhůtě.

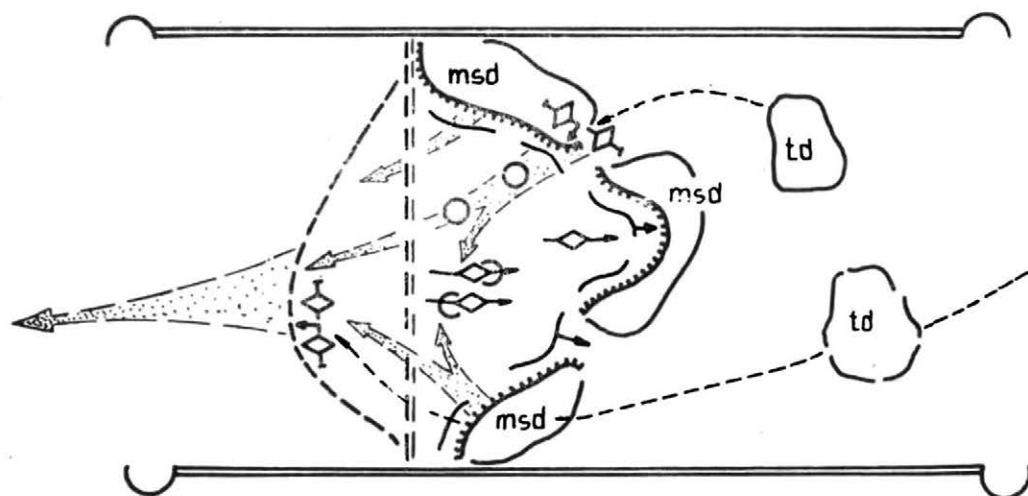
2. Manévr sil a prostředků k vytvoření úderného uskupení. Úderné uskupení se vytváří ze svazků prvního i druhého sledu, svazků vyvedených z pasívních směrů a podřízením nových sil a prostředků. Množství nově podřízených sil bude závislé na situaci, za které vojska přecházejí do obrany i do útoku. Vezmou-li se svazku při přechodu do obrany všechny prostředky, nebude s to samostatně vytvořit výhodné podmínky pro přechod do útoku. Pak mu musí nadřazený přidělit nové síly a prostředky pro vytvoření úderného uskupení. Proto je nutné, aby svazu, který přechází do obrany jen dočasně, byly ponechány dosavadní síly a tím dána možnost organizovat takovou obranu, která zabezpečí získání opětné převahy a plynulý přechod do útoku.

3. Ekonomické a dovedné využití jaderných úderů a včasné zabezpečení svazu jadernou municí. Tuto otázku, i když je prvořadá, nebudu rozebírat, protože zde platí známé zásady o použití jaderných zbraní.

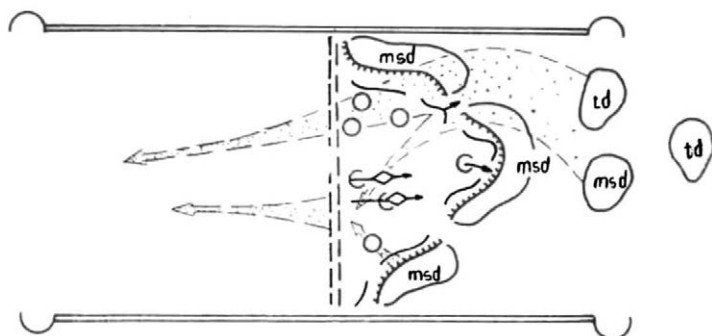
① Přechod z obrany do útoku /varianta/

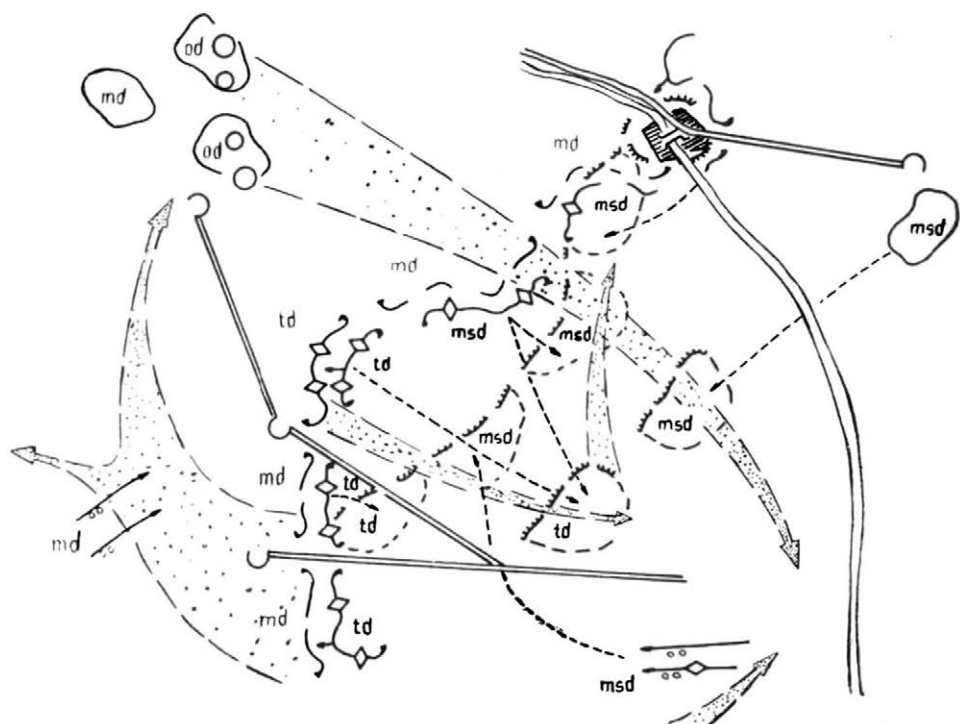
② Přechod z obrany do útoku po úspěšném protiúderu /varianta/

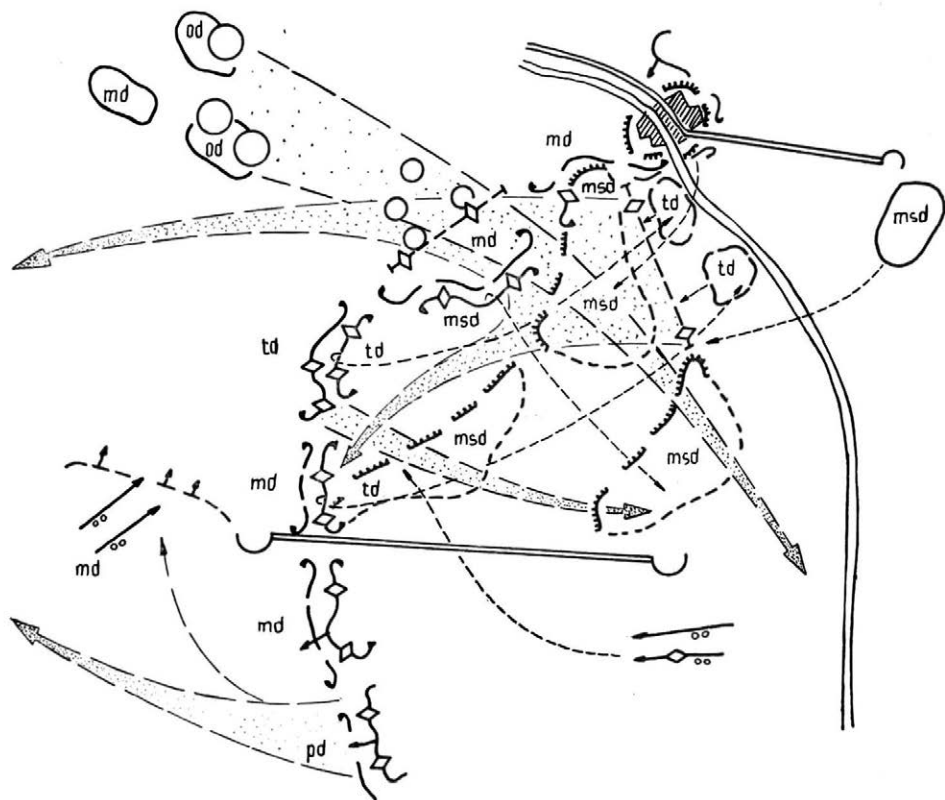
3 Přechod z obrany do protiúderu /varianta/

4 Odražení protiúderu Přechod do útoku není zabezpečen

5 Odrazení protiúderu s následujícím pokračováním v útočné operaci

4. **Průzkum** nejen z hlediska obrany, ale přechodu do útoku. Především půjde o získání zpráv na směr protiúderu nebo protiútoky nepřítele. Znalost situace nepřítele je první podmínka správné organizace obrany dávající možnost přechodu do útoku. Pro stanovení útočných cílů, volbu směru hlavního úderu a manévru je důležitá znalost situace nepřítele v nastávajícím útočném pásmu. Kde a kdy vést těžiště průzkumu je závislé na konkrétní situaci a způsobu přechodu do útoku.

5. **Nahromadění materiálních prostředků a munice.** Bylo by účelné udržovat u svazků a svazů takové množství materiálních prostředků a munice, které by zabezpečovalo v krátké době přejít do útoku a nebylo příčinou jeho zdržení. [Tato otázka si vyžádá samostatnou stať od příslušných odborníků.]

6. **Reálnost stanovených úkolů.** Podmínky přechodu do útoku nejsou vytvořeny rozhodnutím nebo rozkazem pro přechod do útoku. K rozhodnutí dospějeme na základě důkladného zhodnocení situace možností nepřítele i vlastních vojsk. V některých případech bude přechod do útoku věcí armády, v jiném případě věcí frontu. Při hodnocení vlastních sil a stanovení nereálných úkolů může způsobit nejen to, že nebudou vytvořeny podmínky pro přechod do útoku, ale nesplní se ani cíle obrany.

7. **Moment překvapení** je dán tím, že připravujeme podmínky pro přechod do útoku již při organizaci obrany nebo v průběhu obrany. Pak je útok pro nepřítele do poslední chvíle utajen a je možno jej zahájit nenadále bez dlouhých příprav. Je zahajován zpravidla když nepřítel vyčerpal nebo zasazuje své druhé sledy. Vzhledem k překvapení nebude nepřítel zpravidla připraven k manévru silami a prostředky k odražení útoku.

8. **Pohotovost vojsk k plnění úkolů obrany** i k přechodu do rozhodného útoku. Ta je dána přípravou velitelů a vojsk již v míru a předcházejícími podmínkami.

Z á v ě r

Přechod z obrany do útoku má v soudobém ozbrojeném zápase velký význam, neboť jedině útokem můžeme porazit nepřítele. Základ úspěšného přechodu z obrany do útoku spočívá **ve vytvoření konkrétních podmínek pro přechod do útoku.** Tento úkol může splnit zpravidla jen operační svaz a proto otázka organizace přechodu z obrany do útoku bude zpravidla otázkou operační. Svazky, útvary a jednotky budou plnit tento úkol v rámci svazu.

OBRANNÝ BOJ bez použití jaderných zbraní

Podplukovník Vladimír Pecánek

Ve svém příspěvku chci rozberat některé otázky organizace obranného boje bez použití jaderných zbraní na stupni pluku a divize.

Jednou z takových otázek je šířka a hloubka obranného úseku (pásma) pluku (divize) a dále bojová sestava pluku (divize).

Polní řád v otázce šířky obrany říká: „Šířka obrany se určuje podle toho, zda se používá jaderných zbraní, podle úkolů divize (pluku), jejího složení a podle rázu terénu.“ Použití jaderných zbraní je tedy jedním z rozhodujících faktorů, které mají vliv na šířku obranného pásma nebo úseku. Bez jejich použití bude šířka obrany zpravidla menší.

Reálnou podmínkou a určujícím činitelem pro stanovení šířky a hloubky obrany jsou zásady a normy útočného boje bez použití jaderných zbraní, které používá pravděpodobný nepřítel, tj. armáda NSR a které můžeme na taktickém stupni vyjádřit takto:

- útok hlavních sil musí být veden na nejslabší místa protivníka, při čemž je nutné provést hluboký obchvacující manévř do boku a týlu;
- na hlavním směru je nutné zasadit většinu tanků;
- slabší úderná síla jednotek, požadavek koncentrace sil na hlavním směru a nutnost průlomu nepřátelské obrany do poměrně velké hloubky vyžaduje užší pásma činnosti a sestavu členěnou do hloubky;

- bojová sestava divize a brigády má mít dva, někdy i tři sledy;
- druhý sled (záloha) tanků a pěchoty je nejdůležitějším prostředkem pro rozšíření dosažených úspěchů, k stupňování tempa útoku do hloubky a překonávání kritických situací;

- šířka útočného pásma brigády má být na hlavním směru 4–7 km, na pomocném směru 8–12 km, šířka útočného pásma divize 10–20 km.

Aplikací těchto zásad můžeme dojít k optimální variantě bojové sestavy nepřítel, která je podkladem k zjištění údajů,

potřebných k rozboru palebných a bojových možností obránce. Jde o palebné a bojové prostředky útočníka, které musí obránce k odrazení útoku svými prostředky umlčovat a zničit.

Mechanizovaná brigáda, zesílená jedním dělostřeleckým oddílem, bude mít šířku útočného pásma při typické bojové sestavě s dvěma prapory v prvním sledu 5–7 km. V 1. sledu bude mechanizovaný prapor a tpr s mech. rotou ve druhém sledu motorizovaný prapor a mechanizovaný prapor bez jedné rot.

Její palebné a bojové prostředky budou vytvářet tyto cíle

— **pro nepřímou střelbu:**

minometné čety 81 mm a 120 mm	
jednoho mpr	— 2 cíle
dvě baterie 105 mm houfnic	— 2 cíle
tři baterie 155 mm houfnic	— 3 cíle

celkem — 7 cílů,

které je nutno umlčovat současně;

— **pro přímou střelbu:**

v 1. sledu	
— tpr	— 54 cílů
— PTK 90 mm jednoho mpr	
a brigády	— 18 cílů
— PTRS jednoho mpr	— 5 cílů
— OT s 20 mm kanónem	— 93 cílů

celkem — 170 cílů

ve 2. sledu	
— PTK 90 mm dvou praporů	— 10 cílů
— PTRS dvou praporů	
a brigád	— 15 cílů
— OT s 20 mm kanónem	— 80 cílů

celkem — 105 cílů

Celkem v pásmu (5–7 km) bude 275 cílů pro přímou střelbu.

K odrazení útoku mechanizované brigády by potřeboval obránce

- k umlčení děl. a min. baterií (čet) tj. 7 cílů = 2–3 děl. oddílů,
- pro nepohyblivou překradnou palbu na bojovou sestavu dvou praporů (šířka 2–3 km) = 2–3 děl. oddílů,

— k ničení cílů přímou střelbou, za předpokladu potřebného poměru sil 1 : 2, to znamená 1 zbraň obránce na 2 cíle útočníka na 1 sled — 85, na 2. sled 52, tj. celkem 137 zbraní.

Je zřejmé, že nejnižším stupněm, který by mohl přicházet v úvahu pro odrazení útoku mechanizované brigády je pluk. Posudme skutečné palebné a bojové možnosti pluku v obraně vzhledem k cílům útočníka. Při propočtech vycházíme z platné cvičné organizace. V závěrech ukáží, jak by vypadala situace při určité změně ve vybavení jednotek, která by spočívala ve zvýšení počtu protitankových zbraní, počtu obrněných transportérů a jejich vyzbrojení palubními kanóny, způsobilými vyřadit obrněné transportéry nepřítele na potřebnou vzdálenost.

Při zesílení motostřeleckého pluku jedním dělostřeleckým oddílem a bojové sestavě s dvěma motostřeleckými prapory v prvním sledu, budou jeho palebné možnosti tyto:

K umlčení děl. a min. baterií (čet)

— dělostřelecký oddíl 122 mm (posilový)	— 3 cíle,
— baterie 122 mm	— 1 cíl,
celkem	— 4 cíle;

Pro nepohyblivé přehradné palby

— dvě minometné čty	
82 mm	— 240 m
— baterie houfnic 122 mm	— 300 m
— dělostřelecký oddíl 122 mm	— 900 m
celkem	— 1440 m

Pro přímou střelbu

první sled:

— BzK dvou praporů	— 6
— tarasnice dvou praporů	— 12
— dvě tankové roty	— 20
— zásah PT baterie pluku	— 8
Celkem zbraní	— 46

druhý sled:

— BzK jednoho praporu	— 3
— tarasnice jednoho praporu	— 6
— tankový prapor bez 2 rot	— 11
celkem zbraní	— 20

Celkem je u pluku 66 zbraní pro přímou střelbu (k ničení tanků, protitankových zbraní a obrněných transportérů nepřítele). Porovnáme-li nyní potřebu palebných prostředků k odrazení útoku mechanizované brigády a možnosti motostřelec-

kého pluku, vidíme, že se pluku při obraně v šířce 5—7 km, zesílenému jedním děl. oddílem nedostává:

- k umlčení děl. a min. baterií (čet)
- na 3 cíle — **jeden děl. oddíl,**
- k položení nepohyblivé přehradné palby na šířku 600—1600 m — **dvě děl. baterie až dva děl. oddíly,**
- pro přímou střelbu za předpokladu poměru sil 1 : 2 — **71 zbraní,**

Proti tankové brigádě nepřítel, která bývá zesilována (podporována) obdobně a útočí na hlavním směru v šířce 5—8 km se motostřeleckému pluku nedostává:

- dělostřelectva ve stejné hodnotě jako proti mechanizované brigádě,
- zbraní pro přímou střelbu zhruba o polovinu méně než proti mechanizované brigádě.

Potřeba zbraní pro přímou střelbu bude vzhledem ke kvalitě cílů (102 tanků + PTZ + 173 OT × 118 tanků + PTZ + stejný počet OT) v obou případech přibližně stejná.

I s ničením OT měli bychom počítat. Při propočtech můžeme uvažovat s poměrem 1 : 3. Přesto se nám nedostává u pluku 42 zbraní. Při střelbě na obrněné transportéry se však kvalitnější zbraň obránce prozradí a může být zničena stejnou zbraní útočníka za stejnou dobu jako při střelbě na cíle kvalitnější. S ničením (vyřazením) obrněných transportérů počítat až po vyřazení tanků, nebo se jejich ničením nezabývat a vědomě jejich možnosti podceňovat by mohlo být velmi nebezpečné.

Lze namítnout, že podle válečných zkušeností stačí k odrazení nepřátelského útoku vyřadit asi 75 % jeho tanků. Nebereme-li však v propočtech v úvahu možné ztráty obránce v průběhu palebné přípravy nepřítel, nemůžeme brát v úvahu ani tuto skutečnost. Podobně nemůžeme kalkulovat ani použití pancéřovek, neboť (mechanizovaná brigáda jich má škrát více než motostřelecký pluk) je počítáme do poměru sil v ručních zbraních.

Závěry z těchto úvah a propočtů:

1. V terénu, který je v celé šířce a hloubce výhodný pro útok tankových a mechanizovaných jednotek, můžeme stanovit **obrný úsek pluku 5—8 km.** Přitom je nutno pluk zesílit (podporovat) hodnotou nejméně **dvou dělostřeleckých oddílů.** Na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítel bude třeba, aby kromě zásahu PTZ divize (v hodnotě 18 hlavních) ještě asi 30 zbraní (kromě organických PTZ

pluku) vedlo boj přímou střelbou na bojová vozidla nepřítele. Jestliže bychom neuvažovali o změnách v organizaci a vybavení pluku, můžeme tento počet zbraní uhradit buď přidělením jednoho tankového praporu z pluku druhého sledu divize, nebo jeho zásahem ve prospěch pluku prvního sledu; v krajním případě přímou střelbou všeho dělostřelectva, přiděleného pluku, které by muselo být umístěno na tankových směrech.

Výhodnější bude určitá změna v organizaci a vybavení motostřeleckého pluku. Půjde o zvýšení organického počtu tanků a protitankových zbraní pluku tak, aby tankový prapor měl celkem pět tankových rot, motostřelecký prapor, protitankovou baterii o šesti zbraních a protitankovou baterii pluku 10–12 zbraní. Druhé řešení spočívá ve zvýšení počtu obrněných transportérů motostřeleckých rot na 10 vozidel a jejich vybavení palubními kanóny, schopnými vyřadit (zničit) obrněné transportéry nepřítele, začlenění protitankové baterie o 6 hlavních do motostřeleckých praporů a zvýšení počtu protitankové baterie pluku na 10–12 zbraní. Toto řešení považují za vhodnější.

2. Při obraně pluku na vedlejším směru, který nebude v celé šířce a hloubce výhodný pro útok tankových a mechanizovaných jednotek, můžeme pluku stanovit **obraný úsek v šířce 8–12 km**, za předpokladu jeho zesílení (podpora) stejnou hodnotou dělostřelectva a zbraní pro přímou střelbu k ničení bojových vozidel nepřítele jako v předchozím případě.

3. Toto posílení (podpora palbou) pluku dělostřelectva je skutečně minimální a předpokládá, že by dělostřelectvo nejdříve umlčovalo dělostřelecké a minometné baterie (čety) a při vyražení nepřítele k útoku vedlo nepohyblivou přehradnou palbu pouze na šířku bojových sestav praporů prvního sledu.

4. Bude-li motostřelecký pluk za stejné situace vybaven obrněnými transportéry s palubními kanóny umožňujícími vyřadit z boje obrněné transportéry nepřítele na větší vzdálenost, než mohou být jimi samy vyřazeny v počtu 10 na rotu, změní se jeho obranné možnosti pro boj s bojovými vozidly nepřítele takto: msp

by měl celkem k ničení tanků a PTZ **66 zbraní** a k ničení OT nejméně **90 zbraní**. Nepřítel může dosáhnout maximálně poměru sil 1,8 : 1. Při tomto vybavení bude **pluk schopen i bez zesílení protitankovými zbraněmi odrazit útok nepřítele v šířce větší než 5–7 km (8–12 km)**. Nutnost zesílení (podpora palbou) nejméně dvěma dělostřeleckými oddíly zůstává v platnosti i v tomto případě.

5. Poměr sil v ručních zbraních (samopal, puška, kulomet, pancéřovka) bude pak při zteči nepřítele na postavení praporů prvního sledu zhruba 1,8 : 1 ve prospěch nepřítele, celkový poměr zhruba 2,8 : 1. Takový poměr sil bude pro obránce k odrazení útoku poměrně výhodný.

Je nereálné stanovit msp za úkol

— odrazit útok nepřítele v obranném pásmu širokém 10 a více km v terénu, který je v celé šíři výhodný pro útok tankových a mechanizovaných jednotek. V této šířce může nepřítel použít na hlavním směru sílu až dvou brigád a pluku by se k ničení jejich bojových vozidel a protitankových zbraní nedostávalo při poměru 1 : 2 celkem **160 zbraní**. Posílení pluku takovým počtem zbraní pro přímou střelbu je nemyslitelné a proto by pluk ani úkol nesplnil. V podmínkách našeho válčiště půjde však o výjimečný případ.

Někdy bude muset i **tankový pluk** přejít do obrany v prvním sledu divize. Polní řád tuto možnost připouští a zdůrazňuje, že v takovém případě je nutno tankový pluk obvykle zesílit motostřeleckými jednotkami.

Zesílíme-li tp jedním msp, zjistíme:

Při šířce obranného úseku 5–7 km (8–12 km), ve kterém může útočit celkem 275 bojových vozidel nepřítele, z nichž 102–118 bude tanků a PTZ, může pluk soustředit celkem 102 zbraní pro přímou střelbu. Počítáme-li 1 zbraň obránce na 2 cíle útočníka stejné kvality a na 3 obrněné transportéry, pak tp je schopen odrazit útok bojových vozidel nepřítele svými organickými prostředky. Posílení (podpora) tp v obraně dělostřelectvem by mělo být stejné jako u msp, popřípadě o něco vyšší, tj. 2–3 dělostřeleckými oddíly.

Hloubka obranného úseku a jeho bojová sestava pluku v obraně

Hloubku obranného úseku pluku můžeme ponechat přibližně stejnou jako za použití jaderných zbraní, tj. **do 10 km**. Řídíme se zásadou, že **hloubka obranného**

úseku pluku by měla být větší než jeho šířka, např. na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele do 8 km.

Při řešení **bojové sestavy** bereme

v úvahu, že dosažení cíle obrany — odražení útoku nepřítele — můžeme řešit v zásadě dvěma různými způsoby. První způsob řešení předpokládá možnost odražení útoku nepřítele především před a na předním okraji obrany, druhý počítá s proniknutím nepřítele a zmařením jeho útoku až v hloubce obrany činností druhých sledů. Proto budeme řešit učenění bojové sestavy i sílu a složení jednotlivých sledů s ohledem na bojový úkol a možný záměr činnosti vzhledem k charakteru terénu.

Především budeme usilovat o první způsob řešení a proto rozbor bojové sestavy zaměřím na toto řešení.

Vezmeme-li v úvahu na jedné straně požadavky a potřebu, vyplývající z vyhodnocení zásad útočného boje nepřítelem, a na druhé straně palebné a bojové možnosti pluku, pak zde dochází při řešení síly a složení jednotlivých sledů k určitému rozporu. Značný počet tanků, stíhačů tanků a obrněných transportérů nepřítele, zasazovaných na hlavním směru v prvním sledu by např. vyžadoval zesílit první sled značným počtem protitankových zbraní nebo tanků. Na druhé straně sestava nepřítele ve dvou nebo i třech sledech vyžaduje mít i ve druhém sledu dostatek sil, zvláště protitankových zbraní a tanků. Požadavek mít ve druhém sledu zejména dostatek tanků je při bojové činnosti bez použití jaderných zbraní důležitý zejména proto, že stoupá význam prudkých protiztečí již na nejnižších stupních. Proto i na stupni pluku by bylo účelné plánovat a provádět protizteče jak samostatně, tak společně s druhým sledem divize nebo sousedního pluku. Přitom jádro jednotek pro protizteč by měly tvořit tanky.

Jak ukazují předchozí propočty a závěry k nim, **bude nutné bojovou sestavu msp v obraně členit do dvou sledů** a to jak na předpokládaném hlavním, tak i na vedlejším směru nepřítele. **První sled** tvoří v zásadě **dva zesílené msp**, **druhý sled** potom **jeden msp** tpr. Prapor prvního sledu je třeba zesílit nejméně **tankovým praporem**, přičemž prapor na hlavním směru zesílit tankovým praporem bez jedné roty a prapor na vedlejším směru nejméně jednou tankovou rotou; dále zesílit částí nebo celou protitankovou baterií pluku, anebo plánovat v jejich prospěch její zásah.

Může vzniknout námitka, že rozdělení tankového praporu praporům prvního sledu není efektivní a že je výhodnější jej

použít k protizteči v hloubce obrany. To je sice správné, ale má své opodstatnění jen při dostatečném vybavení praporů prvního sledu jinými protitankovými zbraněmi nebo tehdy, kdy nebude úkolem prvního sledu odrazit útok nepřítele na jeho postavení.

Vydeme-li z předchozího zesílení praporů prvního sledu a požadavku, mít i ve druhém sledu pluku rovněž zbraně pro boj s bojovými vozidly nepřítele a tanky pro protizteč, zjistíme, že pluk není schopen za stávající organizace svými prostředky tuto potřebu zajistit.

Nabízí se řešení, abychom pluku na hlavním směru přidělili tankový prapor od pluku druhého sledu divize. Jeho nedostatkem však je, že dochází k podstatnému oslabení úderné síly pluku druhého sledu divize zejména pro protizteč.

Protitanková záloha divize musí být kromě toho umístěna tak, aby mohla včas zasahovat ve prospěch praporů druhého sledu pluku. Tam kde protitanková záloha divize nemůže zasáhnout a nebo plní-li pluk obranný úkol samostatně, budeme umísťovat posilové houfnicové nebo kanónové oddíly mezi prapory prvního a druhého sledu na tankových směrech tak, aby kromě nepřímé střelby mohly vést výhodně boj s bojovými vozidly nepřítele přímou střelbou. Houfnicová baterie pluku musí tento úkol plnit ve všech případech.

Všechny potíže při tvoření bojové sestavy pluku by odpadly, kdybychom změnili vybavení pluku — viz předchozí část. Při zvýšení počtu tankových rot, zavedení protitankové baterie u motostřeleckých praporů a zvýšení počtu zbraní u protitankové baterie pluku, můžeme praporům prvního sledu přidělit 2–3 tankové roty a 6 zbraní z protitankové baterie pluku. Ve druhém sledu by zůstal motostřelecký prapor, tankový prapor v hodnotě 2–3 rot a protitanková baterie o 6 zbraních.

U msp, který má u praporů obrněné transportéry s palubními kanóny a organickou protitankovou baterií o 6 hlavních, a jehož plukovní prostředky pro boj s bojovými vozidly nepřítele představují hodnotu asi 12 zbraní, bude zásadní řešení bojové sestavy ve dvou sledech stejné. Jiné však bude zesílení prvního sledu a organického tankového praporu. Kromě zásahu protitankové zálohy divize ve prospěch pluku nebude nutno pluk zbraněmi pro boj s bojovými vozidly nepřítele zesilovat. V takovém případě **postačí zesílit**

prapory prvního sledu hodnotou jedné tankové roty a protiletadlové baterie (8 zbraní) a ve druhém sledu ponechat

s motostřeleckým praporem tankový prapor bez jedné roty a dalších 6 protitankových zbraní.

Šířka a hloubka obranného pásma a bojová sestava divize

Při rozboru možností motostřelecké divize v obraně vycházím z předpokladu, že na její obranu může útočit mechanizovaná nebo tanková divize NSR. Propočítal jsem různé varianty možné bojové sestavy nepřátelských divizí a vlastní divize. Zkoumal jsem i možnost obrany motostřelecké divize při útoku dvou nepřátelských divizí (šířka asi 30 km).

Zdůrazňuji, že při propočtech jsem neuvvažoval terénní podmínky, ačkoliv v obraně bez použití jaderných zbraní bude hrát charakter terénu rozhodující úlohu.

V úvahách vycházím pouze ze zásad a norem, používaných nepřítelem v útočném boji bez použití jaderných zbraní, která je pro šířku útočného pásma divize v rozmezí 10–20 km. Posílení mechanizované i tankové divize jsem uvažoval v hodnotě dvou dělostřeleckých oddílů 155 mm.

Z propočtů mi vyplývají dílčí závěry:

a) Motostřelecké divizi (cvičná organizace) se při šířce obranného sledu nedostává:

- k umlčení děl a min. baterií (čet — na 4–6 cílů — 1–2 děl. oddílů,
- k položení nepohyblivé přehradné palby — 2–4 děl. oddílů,
- k položení pohyblivé přehradné palby — 1–5 děl. oddílů,
- k ničení cílů přímou střelbou za předpokladu poměru sil 1 : 2 celkem 13–14 zbraní; přitom v prvním sledu je nedostatek 45–76 zbraní, kdežto ve druhém sledu je přebytek 32 zbraní.

b) Při vybavení motostřelecké divize obrněnými transportéry s palubním kanónem v počtu 10 na rotu by měla divize v pásmu 10–20 km přebytek asi 220 zbraní k ničení (vyřazení) bojových vozidel, takže by byla schopna odrazit útok dalších 440 bojových vozidel nepřítele, což představuje hodnotu téměř dvou celých brigád.

Na základě dílčích závěrů můžeme vytyčit pro stanovení šířky obranného pásma msd tyto zásady:

1. V terénu, který bude zhruba ve 2/3 své šířky výhodný pro útok tankových a mechanizovaných jednotek, můžeme stanovit msd obranné pásma v šířce do 20 km.

K úspěšnému odrazení útoku nepřítele v uvedené šířce bude třeba divizi zesílit hodnotou nejméně dvou dělostřeleckých oddílů a na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele plánovat do pásma divize zásah armádní protitankové zálohy v hodnotě až protitankového pluku. Na vedlejším směru bude možno uhradit nedostatek 13–44 zbraní vyčleněním části dělostřelectva divize pro boj s bojovými vozidly nepřítele přímou střelbou.

2. Motostřelecké divizi, vybavené obrněnými transportéry s palubním kanónem, můžeme stanovit obranné pásmo široké do 30 km. K úspěšnému odrazení útoku nepřítele v této šířce bude však třeba divizi zesílit hodnotou 4–6 dělostřeleckých oddílů a plánovat do pásma divize zásah armádní protitankové zálohy v hodnotě protitankového pluku, nebo ji tímto plukem zesílit.

K obdobnému závěru by bylo možno dojít i v případě zvýšení počtu tanků a protitankových zbraní u motostřeleckých pluků tak, jak bylo uvedeno při rozboru bojové sestavy pluku.

U tankové divize jsou možnosti co do šířky obranného pásma poněkud vyšší, jelikož má pro boj s bojovými vozidly nepřítele o 38 zbraní více než msd. Kromě toho větší počet zbraní má lepší kvalitu než zbraně stejného určení motostřelecké divize. Šířka jejího pásma může být do 25 km, při vybavení jejího motostřeleckého pluku obrněnými transportéry s palubním kanónem do 30 km.

Úspěšné odrazení útoku nepřítele v těchto šířkách by však předpokládalo zesílit ji v prvním případě nejméně 3 dělostřeleckými oddíly, v druhém případě 4–6 dělostřeleckými oddíly.

Při stanovení hloubky obranného pásma divize se můžeme řídit stejnou zásadou jako u pluku.

Bojovou sestavu divize v obraně bude až na výjimky nutné členit do dvou sledů. Takový závěr totiž jasně vyplývá ze všech propočtů. K výjimkám může docházet jen ve zvláštních podmínkách, např. v horském a zalesněném terénu.

Rozbor síly a složení prvního a druhého sledu divize již nedává tak jednoznačnou odpověď. Jak vyplývá ze závěrů

při rozboru šířky obranného pásma divize, nabízejí se pro určení síly a složení prvního a druhého sledu motostřelecké divize v obraně v zásadě dvě řešení.

Při prvním by první sled tvořily dva motostřelecké pluky zesílené jedním tankovým praporem a protitankovým oddílem divize, ve druhém sledu by zůstal potom motostřelecký pluk a tankový pluk. K zesílení pluků prvního sledu můžeme použít buď tpr tankového pluku nebo tpr motostřeleckého pluku druhého sledu, což je pro zachování úderné síly tankového pluku k protizteči výhodnější.

Při druhém řešení bude do prvního sledu vyčleněn na směr hlavního úderu nepřítel tankový pluk, zesílený motostřeleckým praporem od pluku druhého sledu a jeden motostřelecký pluk, zesílený hodnotou protitankového oddílu. Ve druhém sledu zůstanou dva motostřelecké pluky bez jednoho motostřeleckého praporu.

Obě řešení mají výhody a nevýhody. Za výhodnější považují druhé řešení. Před-

ností je větší pravděpodobnost odražení nepřátelského útoku již při boji o přední okraj obrany, možnost lepšího velení a snazšího zásobování materiálem všeho druhu. Nevýhoda je v tom, že při případném proniknutí silnějšího tankového uskupení nepřítel do hloubky obrany divize nebude mít velitel divize tak mohutný prostředek, který by mohl k dalšímu pronikání nepřítel s konečnou platností zabránit.

Při vybavení útvarů motostřelecké divize obrněnými transportéry s palubními kanóny v počtu 10 na rotu, bude účelné členit bojovou sestavu opět do dvou sledů. Do prvního sledu bude možno vyčlenit dva motostřelecké pluky, které však nebude nutno zesilovat zbraněmi pro boj s bojovými vozidly nepřítel, ale postačí připravit do jejich obranných úseků zásah protitankové zálohy divize nebo zásah tankového praporu z pluku druhého sledu. Ve druhém sledu může být tankový pluk a jeden motostřelecký pluk.

Raketové vojsko a dělostřelectvo v obraně

Major Josef Falout

Z úkolů, které plní raketové vojsko a dělostřelectvo (dále RVD) svazku v období přechodu do obrany, zaměřím se především na manévr a přesuny.

Obranný boj chápeme jako dočasný druh bojové činnosti, vynucený situací, především převahou sil a prostředků nepřítele, nebo chceme vytvořit příznivější podmínky pro útok na důležitější a výhodnější směr a potřebujeme k tomu soustředit síly a prostředky z méně důležitých úseků fronty.

Budu řešit první případ — méně příznivý, který se vyznačuje těmito zvlátnostmi:

- nedostatek času na organizaci obrany,
- přímý tlak nepřítele, který má převahu a donutil nás přejít do obrany,
- svazek bojuje s nepřítelem v dotyku a zároveň vytváří obrannou sestavu,
- přechod do obrany bude ve většině případů v málo výhodných terénních podmínkách,
- na tomto směru lze předpokládat zasazení nových sil nepřítele.

Některé požadavky, které klademe na obranu, ovlivní nám manévr a přesuny. Např. aktivnost a odolnost obrany bude vyžadovat ničit už na přístupech k obraně prostředky jaderného napadení (dále PJN), hlavní síly protivníka, dělostřelectvo a další důležité prvky v jeho sestavě. **Bude tedy nutné část RVD předsunout blíže k přednímu okraji a dělostřelectvo, schopné účinně bojovat s tanky umísťovat v takových prostorech, které umožní tento úkol plnit.**

Jedna ze základních povinností všech velitelů je organizovat palebný systém. Musíme respektovat požadavek rozptýlení sil a prostředků, nutnost soustřeďovat palbu maximálního počtu palebných prostředků na důležité směry a úseky obrany, dodržovat zásadu — soustřeďovat jen na dobu nejnutnější. Ne vždy postačí jen manévr palbou, proto bude nutný i pohyb jednotek, i když v menším rozsahu. Chce-li si svazek uchránit nejmohutnější palebný prostředek — oddíl vojskových raket — musí mu umožnit přednostní výběr prostorů bojového rozmístění a tím předcházet jeho zničení. Zabezpečení protizteče nebo případného protiúderu se bez manévru jednotek neobejde. Protitanková záloha jako pohyblivý prvek bude již v době organizace obrany připravovat zásahy (manévr) na připravené čáry. I narůstání odolnosti obrany za boje bude vyžadovat přeskupovat síly podle situace, protože nebudeme mít nadbytek sil a palebných prostředků.

Za těchto předpokladů bude svazek přecházet do obrany zpravidla po částech. Část RVD bude podporovat ještě po určitou dobu útok jednotek, druhá část se bude připravovat pro obranu. To bude klást velké nároky na velení, organizaci a řízení činnosti jednotek.

Zvláštnosti obrany a jejich vliv na bojovou činnost RVD

Svazek bude bránit prostor asi 30X20 km. Vzhledem k nasycenosti technikou a jednotkami bude obtížné vhodně rozmístit RVD a podle potřeby jimi za boje manévrovat. V tomto směru jsou za útoku lepší možnosti.

Přechod do obrany znamená vždy nevýhodu v poměru sil a tedy i palebných prostředků. O to více bude nutné chránit RVD, vytvořit vhodné podmínky pro umístění především oddílů vojenských raket, umožnit i záložní prostor a vhodné komunikace k případnému manévru. U dělostřelectva je to obdobné, jen s menšími nároky na prostory i komunikace.

Z hlediska palebných možností musíme vzít v úvahu, že zpravidla nebude dostatek především jaderné munice, ale ani nadbytek dělostřelecké munice. Proto tím pečlivěji musíme volit cíl i palebný prostředek. Mnohdy to bude vyžadovat i manévry 1—2 dělostřeleckými oddíly a splnit úkol, který normálně mohl splnit oddíl vojenských raket.

RVD svazku jako mohutná palebná síla bude tvořit podstatnou část průzkumné a hlavně pak palebné činnosti nepřítel, což bude vyžadovat často i přesuny jednotky do nového prostoru.

Obranný boj může trvat i delší dobu (několik dní) a dlouhé setrvávání na jednom místě opět ohrožuje existenci těchto jednotek. I z tohoto důvodu bude nutné měnit sestavu.

Komunikační síť nebude vždy příznivá a bude středem zájmu letectva a průzkumu protivníka. Častější budou proto přesuny po horších komunikacích a v noci. K tomu ještě navíc zamoření důležitých uzlů, cest a prostorů.

Průzkum cílů a získávání podkladů pro palebnou činnost RVD budou do určité míry ztíženy, stejně jako kontrola výsledků palebné činnosti.

V obraně jsme vždy v nevýhodě, protože protivník nám vnucuje svoji činnost i naši činnost a ovlivňuje její charakter. Často se nám nepodaří odhalit skutečný záměr protivníka a na základě toho co nejvýhodněji uskupit jednotky. Proto bude docházet ke změnám, přesunům — manévru jednotek.

Činnost RVD svazku

RVD bude plnit současně dva úkoly — podporovat boj a přecházet do obrany. Hlavním úkolem je nepřetržitě palebné zabezpečení bojové činnosti jednotek svazku. Tato zásada musí prolínat všemi stupni velení až štábu NRVD svazku nebo divizní či plukovní dělostřelecké skupiny a nakonec i u oddílů. Nelze předpokládat, že pro organizaci obrany nastane přestávka v boji a že budeme moci v klidu připravovat obranu celého svazku. Naopak, nepřítel bude vždy vyvíjet velmi aktivní palebnou činnost a stupňovat ji až do doby zteče naší obrany. Oproti dřívějším způsobům, kdy přípravy trvaly delší dobu a útoku předcházely zdánlivý klid zbraní, bude dnes činnost nepřetržitá s narůstající nebo někdy klesající intenzitou palby. Jak tento úkol budeme řešit? Zkušenosti ukazují, že část štábu NRVD svazku bude řešit tento úkol a druhá část štábu bude připravovat obranu. Kdo bude ve které skupině, je otázkou místních zvyklostí a praxe, zkušeností pracovníků štábu. Obě skupiny pracují v součinnosti. Počet jednotek RVD, které budou plnit úkol bude záviset na konkrétní situaci nepřítel, vlastních jednotek a čase, který budeme mít k dispozici. Dosavadní

zkušenosti ukazují, že nebudeme mít možnost uvést do pohybu více než $\frac{1}{3}$ dělostřelectva. Důležité bude vystihnout situaci a směle se rozhodnout s přihlédnutím na potřeby hlavního období bojové činnosti, tj. příchod hlavních sil protivníka na dostřel hlavních palebných prostředků. Opatrné přemísťování jednotek po oddílech by nám nemuselo zabezpečit vhodné rozmístění a připravenost RVD k boji jako celku. Svazek bude mít podle dosavadních zásad pro posílení a zvyklostí ve své sestavě 6—8 oddílů, PTZ svazku, oddíl vojskových raket. Budeme-li opatrně přemísťovat, pak časově neuspějeme. Oddíl vojskových raket budeme schopni přemístit zpravidla po bateriích do nového prostoru a postupně připravit i záložní prostor bojového rozmístění, jinak tomu bude u dělostřelectva, kde musíme brát v úvahu tyto okolnosti:

- část dělostřelectva bude napadena palbou nebo zamořením prostoru a to bude vyžadovat změnu bojové sestavy. Velmi často dojde k tomu, že některý oddíl bude muset spojit manévry s obnovením bojeschopnosti i třeba průchodem místem speciální očisty svazku;

- musíme zabezpečit využití maximálního dostřelu dělostřelectva a nově přicházející jednotky nepříteli napadnout na přístupech k obraně. To bude vyžadovat předsunout část dělostřelectva do palebných postavení blíže přednímu okraji;

- prozrazení dosavadní sestavy dělostřelectva povede k tomu, že protivník využije všech možností, aby umlčoval a ničil dělostřelectvo i oddíl vojskových raket zvlášť;

- v některých situacích se nevyhneme změně uskupení v tom smyslu, že svazek bude přebírat do své podřízenosti oddíl více oddílů od pluků. Jindy zase mu budou odebrány posilové prostředky, i když to pro tuto situaci nebude typické.

Pořadí manévru bude asi takové; nejprve napadené jednotky, téměř současně anebo krátce na to jednotky, které budeme předsunovat a pak ostatní dělostřelectvo. Přitom dodržíme zásadu nezávislého manévru oddílů vojskových raket. Po ukončení přeskupení, zpravidla už krátce před zahájením útoku i v průběhu obranného boje, je nutné připravit záložní palebná postavení pro případný manévry. Tuto otázku po dílčím prostorovém usměrnění (svazkem) musí řešit skupina a oddíly samostatně. Je-li v pásmu svazku plánována protipříprava, vyplynou z toho další úkoly, jako soustředění dělostřelectva, přibrání dalších palebných prostředků z druhých sledů a záloh, nebo i tanků ke střelbě ze zakrytého palebného postavení. Mám za to, že plánování protipřípravy nebude však pro tuto situaci typické.

Podle dosavadních zkušeností potřebuje pluk v prvním sledu k přeskupení sestavy pro obranu asi 4 hodiny, podle vzdálenosti k čáře, kterou má zaujmout. Za tuto dobu musí zaujmout sestavu i oddíl vojskových raket a větší část dělostřelectva. Uvedu některé orientační normy pro výpočty času.

Oddíl vojskových raket přemísťujeme do nového prostoru po bateriích.

Přesun na vzdálenost 10 km 40 minut.

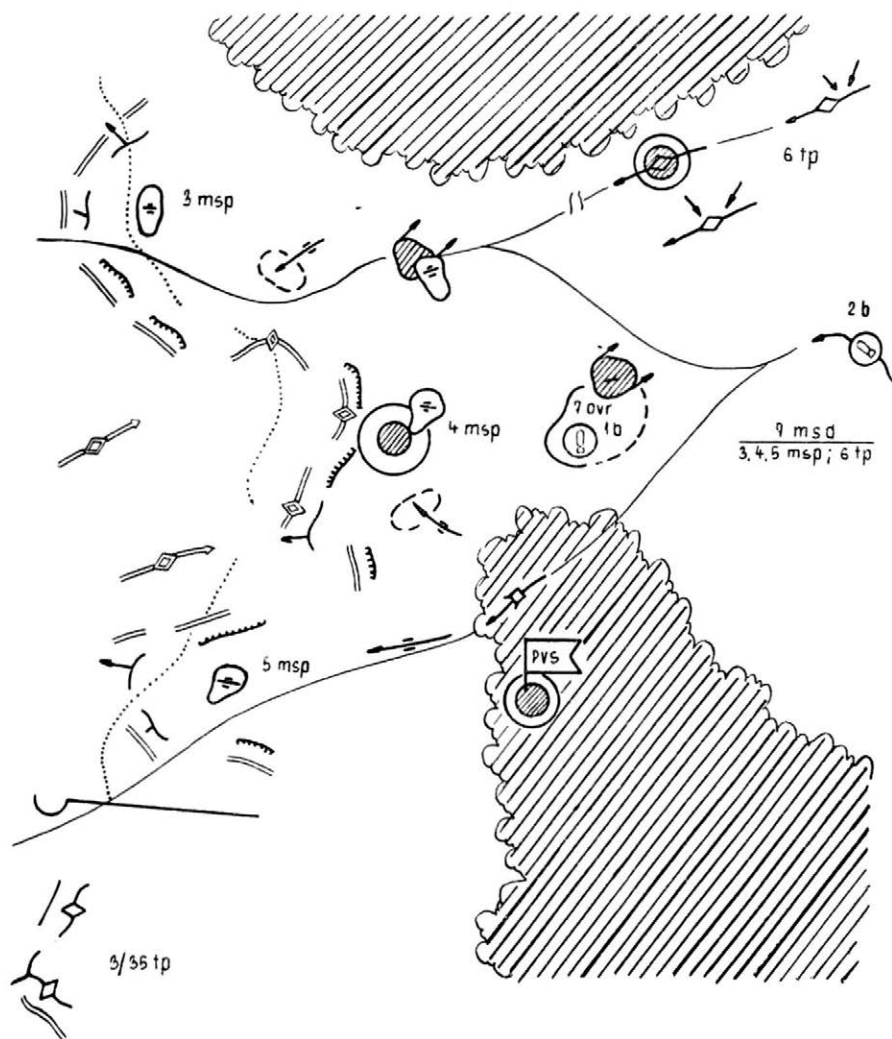
Příprava k boji a dosažení pohotovosti ... 30 až 40 minut.

Celkem 1 baterie 70—80 minut za předpokladu, že průzkum probíhá s mírným předstihem před jednotkou.

Druhá baterie obdobně. Oddíl celkem 140—160 minut, s malou časovou zálohou 3 hodiny. Má-li oddíl rakety, je neustále schopen jednou baterií plnit

SITUACE SYAZKU PŘED PŘECHODEM DO OBRANY
/ VARIANTA /

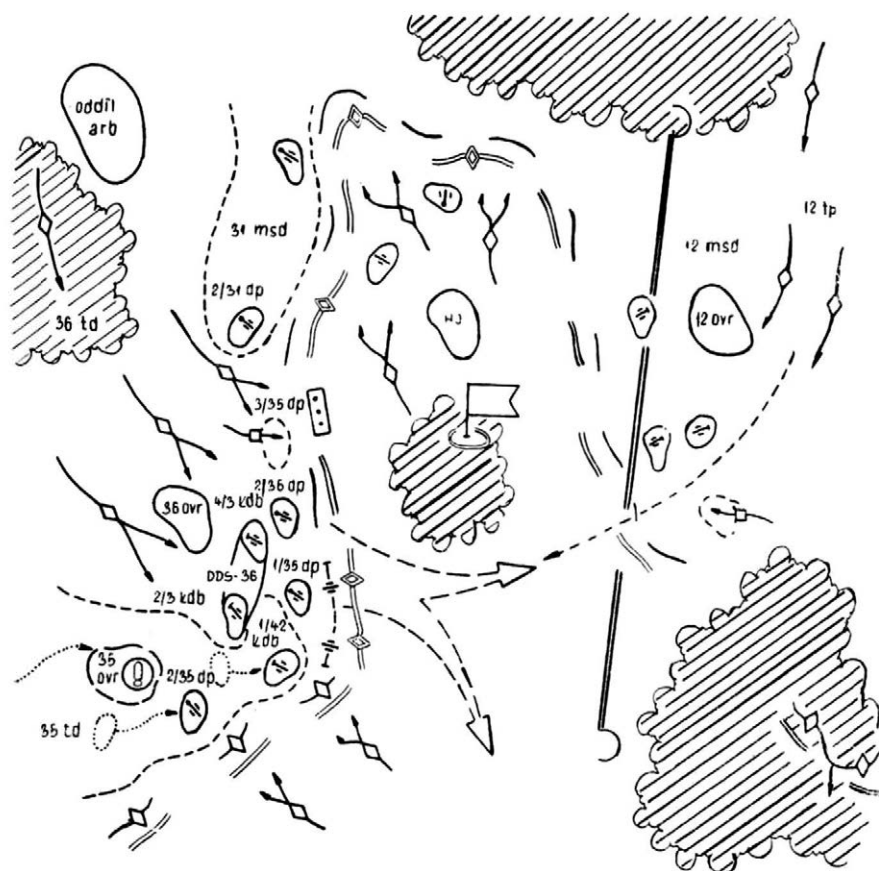
PŘÍLOHA 1

SCHEMA PROTIUDERNĚHO USKUPENÍ

/ VARIANTA /

PŘÍLOHA 5

- Poznámka .
- dělostřelectvo 36 td bude předsunuto
 - část dělostřelectva 35 td má za úkol zúčastnit se zabezpečení zasedání a musí provést částečný manévr
 - 12 tp zabezpečuje svazek dělostřelectvem jak je znázorněno

úkoly. Může nastat situace, vyžadující uskutečnit úder oběma bateriemi současně, jednou z nového a jednou ze starého prostoru. I v tomto případě je možno do 4 hodin uspět.

Dělostřelecké oddíly: Při pochodové rychlosti 20 km za hodinu a průměrné délce přesunu na 6—7 km dostaneme tyto údaje:

Opuštění bojové sestavy oddílu	10 minut.
Přesun na vzdálenost 6 km	20 minut.
Zaujetí palebného postavení a dosažení pohotovosti k palbě	30 minut.
Celkem oddíl	1 hodinu.

S určitou časovou zálohou bychom do 4 hodin uspěli se všemi oddíly. Ovšem přistupují tu ještě určitá fakta — potřeba obnovit bojeschopnost na MSO, přechod do podřízenosti jiné jednotky a seznámení se se situací, úkoly apod., což potřebný čas u jednotlivých oddílů poněkud prodlouží. Jako čelek je RVD schopno při respektování zásady jednoduchosti a po včasném vydání úkolu v této době uspět. Průzkumy bojových sestav musí ovšem mít určitý časový předstih.

V obraně je velmi důležitá otázka prostorů. Je to z několika důvodů. Jaderné zbraně umožňují ničit vojska na značně větších prostorech. Každé jejich nakupení je vhodným cílem pro jaderný úder. Proto bude nutné pečlivě volit prostory podle důležitosti prostředků, nepřipustit nakupení jednotek, promyslet a splánovat potřebný manévru.

Neméně složitá je otázka komunikací. Většina jednotek bude muset využívat polních a lesních cest a jízdy terénem. Tato zásada není dosud u našich jednotek vžita. Nedostatek vhodných komunikací způsobí mnohdy nutnost manévru jednotek podle vlastní potřeby. Půjde o protitankovou zálohu, druhý sled, ostatní zálohy, ale i oddíl vojskových raket a část dělostřelectva. Proto volba komunikací a jejich vyhrazení určitým jednotkám budou jednou z otázek, kterou bude muset štáb RVD svazku řešit ve spolupráci s vševojskovým štábem.

Činnost RVD v obranném boji

Boj všech jednotek, tedy i RVD, bude do značné míry záviset na čase, který jsme měli k dispozici pro organizaci a přípravu obrany. Uvedu možnou činnost RVD v obranném boji za předpokladu, že v čase, který jsme měli na přípravu obrany, se nám podařilo uskupit jednotky a většinu palebných prostředků, skloubit palebný systém zbraní a zásahem velitele armády i vlastními prostředky zdržet protivníka a tím vytvořit přijatelné podmínky pro obranný boj.

V činnosti štábu NRVD svazku bude důležité splánovat zabezpečení protiztečí nebo případného protiúderu, který může být uskutečněn v pásmu svazku. Svazek bude mít ve své podřízenosti oddíl vojskových raket. Půjde o přípravu návrhů na jeho použití a druh úderu na cíl, na který je z hlediska svazku nejvhodnější jej použít. Po schválení velitelem svazku se štáb stává výkonným orgánem, tj. že musí tento úkol oddílu navelet palebným rozkazem. Štáb zpřesňuje souřadnice cíle (je-li to nutné), a zjišťuje výsledek úderu. K tomu má dnes možnost použít jen přidělené vzlety průzkumného letectva, někdy průzkumnou skupinu nebo za výjimečně příznivých podmínek vlastní vrtulník.

Operační umění a taktika

Velení divizní dělostřelecké skupině bude se omezovat prakticky jen na určení konkrétních cílů, které má skupina umlčet, kdy a s jakou normou a na udání jejich souřadnic (bude-li to možné). Ostatní musí si zpracovat štáb skupiny za řízení velitele skupiny. DDS je dostatečně zkušený a vycvičený útvar, proto musí aktivněji a iniciativněji zasahovat do průběhu boje než je tomu dosud a nespolehat jen na to, co bude naveleno, ale vyvíjet úsilí k získání zpráv a navrhnout opatření.

Obdobně se bude vyvíjet činnost protitankové zálohy, která bude mít připraveno několik čar a podle vývoje boje bude zasazena na plánovanou nebo i neplánovanou čáru. Ostatní bojovou činnost musí řídit její velitel a štáb.

Zbývajícimu dělostřelectvu, které je přiděleno plukům, nebude NRVD svazku velet, ale jen v určitých fázích může dojít k dočasné centralizaci palby všeho dělostřelectva na uskupení, jednotky a palebné prostředky ve prospěch celého svazku.

Zabezpečení protizteče nebo případného protiúderu

Zabezpečení plánuje pro jednotlivé směry štáb svazku a předává jednotkám úkoly. V této činnosti není celkem zvláštností až na způsob soustředění jednotek a vytvoření předpokladů palebného zabezpečení. Až dosud jsme soustřeďovali jednotky do vymezeného prostoru, zaujímalí bojovou sestavu a po palebném zabezpečení jednotky zahajovali protizteč. Dnes budeme využívat stávajících bojových sestav jednotlivých palebných prostředků, soustřeďovat palebné prostředky jen na nejnútnejší dobu těsně před zahájením palebné činnosti a v tomto období umlčovat nebo ničit prostředky jaderného napadení nepřítele. Proč tomu tak bude? Především se nevyhneme přeskupení určitých jednotek z důvodů dostřelu a možnosti vést palbu. Kromě toho nedodržíme vždy dostatečně vzdálenosti mezi jednotkami jako to požadují řády — na vzdálenost účinku střední ráže, protože terén nám to nedovolí. V časových kalkulacích budeme vycházet z doby, kdy má být zahájena palebná činnost a zpětně vypočteme dobu, kdy přesuneme jednotky do připravených prostorů, aby se stačily připravit k palbě. Manévr dělostřelectva musíme co nejvíce utajit. Oddíl vojskových raket splní úkol zpravidla ze stávajícího prostoru.

Příklad časové kalkulace:

Protizteč vyrazí v 16.30 hodin.

Délku palebného přepadu, který bude předcházet, plánujeme na 10 minut 16.20 h.

Příprava k palbě vyžaduje 30 minut 15.50 h.

Přesun oddílu na vzdálenost 5 km k získávání dostřelu trvá 15 minut.

Malá časová záloha 10 minut.

Celkem bude třeba, aby oddíl zahájil přesun do nové bojové sestavy v 15.25 hodin.

Palebné zabezpečení bude mít nejčastěji formu palebného přepadu, který přejde v palebnou podporu palbami baterií a oddílů na vyžádání. Oddíl vojskových raket uskuteční jaderný úder zpravidla (ne vždy) na zahájení palebného přepadu na nejdůležitější cíl. Někdy nebude jaderný úder v této době nutný. Úderů nemáme tolik, aby bylo možno počítat ihned s dalším. Možná situace uskupení a manévru je uvedena v **příloze 3**.

PVO divize v obraně

Major Josef Fanfule

Způsob obranného boje do značné míry ovlivňuje organizaci PVO. Na jedné straně větší rozptýlení snižuje účinky vzdušných úderů nepřítele, na druhé straně však dochází k rozporu mezi potřebou a možností úhrady prostředků PVO. Z těchto důvodů bude možné bránit zpravidla jen omezený počet objektů PVO.

Obranný boj divize může mít řadu variant, které mohou ovlivnit i samotnou organizaci PVO. V podstatě však zásadní rozdílnosti budou mezi krátkodobě nebo dlouhodobě plánovaným obranným bojem v kvalitě i počtu prostředků PVO.

Charakter činnosti vzdušného nepřítele a jeho možné úsilí

Přestože v současné době velmi vzrostla palná síla pozemních vojsk, zejména zavedením raketových prostředků, má letectvo stále velký význam. Největší jeho předností, především při ničení JZ a záloh, jsou:

- velká manévrovací schopnost při ničení cílů a při přenášení úsilí na různých směrech a do různé hloubky,

- schopnost samostatně vyhledávat a okamžitě ničit cíle,

- úspěšný boj proti pohyblivým cílům.

Z prostředků vzdušného napadení nepřítele může proti vojskům a objektům divize v obranném boji působit taktické i vojskové letectvo.

a) Taktické letectvo

V obranném boji předpokládáme, že nepřítel bude mít v celém pásmu divize alespoň přechodně taktickou vzdušnou nadvládu.

Taktické stíhací letouny (stíhací bombardéry) budou působit v rámci přímé letecké podpory vojsk do celé taktické a částečně i operační hloubky. Z tohoto úsilí mohou být u divize napadeny zejména raketové a dělostřelecké prostředky, místa velení a druhé sledy (zálohy). V boji o nadvládu ve vzduchu bude vzdušný nepřítel napadat u divize zejména prostředky PVO, jejich radiolokátory a velitelská stanoviště. Převážná část tohoto úsilí bude směřovat do operační hloubky. V obou případech, jak v rámci přímé letecké podpory, tak i boje o nadvládu ve vzduchu, budou v prostoru divize napadány i prostředky armády (v počátečním období

války i prostředky PVOS), což povede ke složitější situaci ve vzduchu. Pro úkoly vzdušného nepřítele v rámci úsilí o izolaci bojiště nejsou u divize typické cíle, proto prolétávající cíle budou směřovat především do operační hloubky.

Průzkumné letouny budou prolétávat pásmem divize za dne jednotlivě, ve dvojicích nebo v bojové sestavě taktických stíhacích letounů.

Pro nepřátelské letectvo bude typické, že v pásmu divize bude operovat v malých výškách, zpravidla 100 až 1000 m.

Přestože dolet letounů v malých výškách je o 50 % menší, bude vždy umožňovat úder v celé hloubce pásma divize v obraně (např. u F-104 G klesne akční rádius na 250 až 400 km).

Nejpříznivější a tedy i nepoužívanější budou výšky letu kolem 300 m, neboť v této výšce je letoun nejméně vystaven účinné palbě prostředků PVO. Tato výška platí pro úder v taktické a blízké operační hloubce. Největší pravděpodobnost sestřelu pro vzdušné cíle je při výškách od 2000 do 16 000 m.

S výškou souvisí i rychlost letounů. V malých výškách budou zpravidla létat rychlostí od 800 až 1000 km/h a to i letouny, které ve velkých výškách dosahují rychlosti např. 2M.

Taktické stíhací letouny budou létat zpravidla v malých skupinách, nejpravděpodobněji v rojích nebo dvojicích, v malých výškách při špatné viditelnosti nebo v noci i jednotlivými letouny. Činnost malých skupin umožňuje velké účinky po-

užívaných zbraní hromadného ničení, které nevyžadují soustředování velkého počtu letounů k jednomu úkolu (úderu). Naopak malé skupiny nebo jednotlivé letouny snadněji mohou pronikat bráněnými prostory prostředků PVO.

V současné době může taktické letectvo používat k úderům jak konvenční tak i zbraně hromadného ničení, zejména jaderné prostředky.

Možné úsilí taktického stíhacího letectva v pásmu divize je možno vyjádřit jen orientačně, neboť předpokládaný hlavní směr úderu pozemních sil nepřítele nemusí být totožný s hlavním náletovým směrem nepřátelských prostředků vzdušného napadení, zejména pro úder do operační hloubky. Při určitých reálných předpokladech lze si však vytvořit představu o možné vzdušné situaci v pásmu divize. Tato situace (úsilí) bude vlivem ztrát různá v jednotlivých dnech operace a dokonce i v jednotlivých hromadných úderech a v údobí mezi nimi.

Za předpokladu, že
— v pásmu armády bude působit 300 až 350 taktických letounů,
— jednotlivé hromadné úder budou budou trvat 2 až 3 hodiny,
— v průběhu 1. dne operace budou dva hromadné úder, v průběhu 2. dne operace jeden hromadný úder,
— skupinový cíl tvoří průměrně čtyři letouny,
— údobí mezi 1. a 2. hromadným úderem trvá 5—7 hodin a mezi 2. a 3. hromadným úderem 9—15 hodin,
— v hromadném úderu je použití 75 % bojeschopného letectva,
— v prvním dnu nedojde k nahrazení ztrát,
může pásmem divize prolétávat:

V prvním dnu operace:

— v prvním hromadném úderu 4—10 skupinových cílů za hodinu,
— v druhém hromadném úderu 3—7 skupinových cílů za hodinu,
— v údobí mezi prvním a druhým hromadným úderem 1—2 skupinové cíle za hodinu,
— v údobí mezi druhým a třetím hromadným úderem do jednoho skupinového cíle za hodinu.

Ve druhém dnu operace:

— v třetím hromadném úderu 2—5 skupinových cílů za hodinu,
— v údobí po třetím hromadném úderu za 1—2 hodiny asi jeden skupinový cíl.

Průzkumné letouny mohou pásmem divize prolétávat po celý den jednotlivě, ve dvojicích nebo v bojové sestavě taktických stíhacích letounů. Jejich činnost může být intenzivní zejména v údobí mezi hromadnými úderem a v hromadných úderech mezi sledy a vlnami s cílem zjistit jak cíle, tak i účinky úderů. Během prvního dne operace může v pásmu divize prolétávat kolem 30—45 průzkumných letounů a ve druhém dnu operace asi 15—25 průzkumných letounů.

Taktické řízené střely typu MGM - IC a MGM - 13B (A) mohou v pásmu divize prolétávat v hodnotě 15—20 střel za první den operace a 8—10 střel ve druhém dnu operace. Intenzivnější jejich použití bude v hromadných úderech, zejména na počátku úderu. Lety těchto řízených střel budou směřovat převážně do operační hloubky. Jejich použití oproti objektům a vojskům divize prvního sledu je málo pravděpodobné.

b) Vojskové letectvo

Vojskové letectvo může plnit úspěšně mnoho úkolů. Z hlediska organizace PVO jsou nejdůležitější ty úkoly, které bude plnit vojskové letectvo nepřítele nad našimi vojsky a objekty nebo proti nim. Proto nebude nutné počítat s celou hodnotou organicky začleněného vojskového letectva u divize (sboru). Ke vzdušnému průzkumu bude nepřítel používat typy AV 1A MOHAWK, SD 1, H-13 a v menší míře HU-1B, k bojovým úkolům převážně vrtulníky typu HU-1B.

Z vojskového letectva můžeme očekávat v předpokládaném útočném pásmu nepřátelské divize do 30 letounů a vrtulníků pro úkoly vzdušného průzkumu a do 30 vrtulníků pro bojové úkoly. Ztráty v operaci budou obdobné jako u taktického letectva.

Hlavní úkol vzdušného průzkumu je získávat zprávy jako podklady pro jaderné úder. Tento úkol plní všechny uváděné typy. Typ SD-1 se používá zpravidla do prostorů silně bráněných prostředky PVO.

Bojové úkoly plní vojskové letectvo bezprostředně ve prospěch bojové činnosti jednotlivých bojových skupení a to zejména ničením tanků a palebných ohnišek.

Vojskové letectvo používá nad naši bojovou sestavou malých výšek, zpravidla od 150—300 m, při průzkumných úkolech, až 1000 m.

Současně zavedené typy letounů a vrtulníků ve vojskovém letectvu umožňují

rychlost kolem 150—200 km/h u vrtulníků a 220—480 km/h u letounů.

Vojskové letectvo působí zejména malými skupinami 2—4 vrtulníků (letounů) nebo i jednotlivě při všech úkolech vojskového letectva.

Prostředky PVO a zásady jejich použití

Protivzdušná obrana vojsk organickými a posilovými prostředky PVO divize zahrnuje:

- průzkum vzdušného nepřítele a uvědomování vojsk o vzdušné situaci,
- bojovou činnost protiletadlového dělostřelectva,
- bojovou činnost protiletadlových raket (perspektivně).

Ke zmenšení účinnosti úderů vzdušného nepřítele musí vojska organizovat palby z ručních zbraní na nízko letící cíle a rozsáhlé maskování, rozptylovat sestavu a ženijně upravovat terén.

Protivzdušná obrana divize je součástí celkového systému protivzdušné obrany armády (frontu).

V rámci plnění úkolů PVO armády (frontu) budou působit ve prospěch divize zpravidla tyto prostředky PVO armády (frontu)

- radiotechnický prapor některými radiotechnickými hláskami a uvědomováním o vzdušné situaci,
- protiletadlový raketový svazek (útvary),
- stíhací letectvo.

V pásmu divize můžeme počítat s činností 1 (výjimečně 2) RTH umístěné asi 10—15 km od předního okraje. Při prolovení obrany divize lze počítat s možností využití zpráv některé RTH v hloubce.

Protiletadlový raketový svazek (útvary) bude působit ve prospěch divize podle její úlohy v operační sestavě armády hodnotou jednoho až dvou palebných oddílů (jednotek).

Stíhací letectvo frontu může v obraně působit ve prospěch divize převážně střehem na letištích, což neumožňuje jeho zásah před přední okraj. Střehem ve vzduchu bude působit jen v nejdůležitějších fázích operace, tj. v rámci protipřípravy, při protiúderu v pásmu divize nebo při zaujímání obrany v hloubce po hlubokém nepřátelském průlomu, popř. při přechodu z obrany do útoku. Divize bude organizovat PVO zpravidla jen organickými prostředky.

Ve zvláštních případech může být divize posílena:

Výzbroj vojskového letectva — vrtulníků pro bojové úkoly je převážně raketa ráže 70 mm a 127 mm. Řada vrtulníků je vyzbrojena i kulomety ráže 7,62 mm a 12,7 mm. Jejich výzbroj umožňuje velmi účinné údery.

a) protiletadlovým útvarem

— při přechodu do dočasné obrany za předpokladu, že byla již posílena v předcházejícím boji,

— brání-li se na samostatném směru a je mimo dosah palby armádních protiletadlových raketových prostředků (v tomto případě může být posílena i útvarem SPLD);

b) protiletadlovým raketovým útvarem

— plní-li samostatně významnou úlohu armádní operace a je mimo dosah palby armádních protiletadlových raketových prostředků.

Všeobecně platí, že divize nebude posílena prostředky PVO, brání-li se na pravděpodobném směru hlavního úderu nepřítele a je chráněna celkovým systémem palby armádních prostředků PVO. V případě posílení pak bude pravidlem, že brání-li se divize předá posilový útvary v průběhu boje druhořadové divizi, která uskutečňuje armádní protiúder a to obvykle v prostoru zasazení (vhodným manévrem).

1. Organizace průzkumu vzdušného nepřítele a uvědomování vojsk o vzdušné situaci

Hlavní úkol průzkumu vzdušného nepřítele je včas zjistit nepřítele, uvědomit o tom vojska, především prostředky PVO, a nepřetržitě sledovat jeho činnost.

Cílem průzkumu vzdušného nepřítele a uvědomování o vzdušné situaci je získat potřebné podklady pro účinnou palbu prostředků PVO a k opatření, snižujícím účinnost vzdušných úderů.

K průzkumu vzdušného nepřítele využívá divize radiolokátorů útvary a jednotek PVO divize a pozorovatelů vzdušného nepřítele na velitelských stanovištích útvary a jednotek.

Radiolokační průzkum organizují u divize štáby útvary PVO podle nařízení náčelníka PVO divize. Přestože radiolokátory PLD a PLR jsou určeny převážně k řízení palby, je možno jich při této jejich činnosti (zejména řídící radiolokátory) ve velké míře využívat i k průzkumu vzdušného nepřítele.

Nejdůležitější zásady organizace radiolokačního průzkumu v obranném boji:

- do zahájení obranného boje (při přechodu do obrany) zachovat obdobný systém radiolokačního průzkumu, jako byl v době předcházející bojové činnosti, tj. používat pokud možno stejný počet řídicích radiolokátorů, stejné frekvence, způsoby činnosti, stejné stanoviště atd.,

- při rozmísťování radiolokátorů brát v úvahu rozmístění, činnost a předpokládaný manévr radiolokátorů PVO armády, frontu, popřípadě PVOS, rozmístěných v obranném pásmu divize,

- pro každé stanoviště řídicího radiolokátoru mít připraveno 1–2 záložní stanoviště,

- stanoviště radiolokátorů volit podle možnosti mimo směr hlavního úderu nepřítele, za příčkami, zákopy, opěrnými body (ohnisky), v protitankovém terénu nebo za protitankovými překážkami,

- řídicí radiolokátory rozmísťovat do různých hloubek, aby současným přemisťováním nedocházelo k přerušení radiolokačního průzkumu,

- řídicí radiolokátory rozmísťovat v hloubce s ohledem na připravované varianty rozmístění bráněných objektů (vojsk), zejména oddílů vojskových raket, VS divize, divizní dělostřelecké skupiny a protiztečí;

- nepracující řídicí radiolokátory, rozmístěné v hloubce, mít připravené k rychlému zahájení činnosti v případě potřeby (zvýšená intenzita vzdušných náletů, vyřazené řídicí radiolokátory v dotyku s nepřítelem, silné rušení radiolokátorů v činnosti apod.),

- v obraně na široké frontě nebo při krytí státní hranice s neutrálním státem uskutečňovat podle nařízení náčelníka vojska PVO armády klamnou činnost radiolokátorů.

V obranném boji je zvlášť důležité využívat pasivních směrů (z hlediska pozemního boje) pro rozmísťování průzkumných prostředků a to radiolokačních a vidových. V mnoha případech rozmístění těchto prostředků bude vytvářet výhodnější podmínky k uvědomování hlavního uskupení divize na základě nerovnoměrného vývoje pozemní situace. Za příznivých okolností mohou průzkumné prostředky, rozmístěné na pasivních směrech úspěšně plnit úkoly průzkumu vzdušného nepřítele i při značně hlubokém proniknutí pozemních sil nepřítele na hlavním směru.

V obranném boji jsou reálnější podmínky i pro organizaci průzkumu pozorováním nízko letících nepřátelských cílů. Pozorovatelé (pátrači), určené ke zjišťování těchto cílů, musí však být předesunuti na dostatečnou vzdálenost před palebná postavení prostředků PVO nebo velitelská stanoviště. Vzdálenost bude záviset především na způsobu uvědomování, na spojovacích prostředcích a na předpokládaných rychlostech cílů.

Uvědomování o vzdušné situaci u divize je v obranném boji v podstatě obdobné jak v útočném boji. Rozdílnosti jsou především ve zdrojích zpráv o vzdušné situaci.

Hlavní zdroje zpráv budou:

- hlášení řídicích radiolokátorů útvarů PVO divize nebo útvarů (svazků) PVO vševojskové armády (PVOS, frontu), působících v pásmu obrany divize,

- hlášení radiotechnických hlásek armády (frontu, PVOS), rozmístěných v pásmu obrany divize,

- hlášení sítí výstrahy armády nebo PVOS, popřípadě frontu.

Kromě těchto zdrojů zpráv může náčelník PVO divize a útvary PVO divize využívat zpráv o vzdušné situaci získávaných prostředky letectva, vojskového a radiového průzkumu.

Jednotlivé zdroje zpráv nebudou vždy stejně důležité. V každém případě však budeme prvořadě využívat zpráv o vzdušné situaci od řídicích radiolokátorů útvarů PVO divize a nejbližších radiotechnických hlásek.

Chrání-li divize bok hlavního uskupení armády, mohou být důležitým zdrojem zpráv i radiotechnické hlásky, rozmístěné mimo pásmo obrany divize a to ze směrů, na nichž svazky armády pronikly nejhlouběji do sestavy nepřítele. V tomto případě může zabezpečovat včasné uvědomování o vzdušné situaci i odposlech sítí výstrahy armády.

V počátečním období dálky nebo při krytí státní hranice s neutrálním státem budou důležitými zdroji zpráv o vzdušné situaci zejména radiotechnické hlásky PVOS a sítě výstrahy PVOS.

Síť výstrahy PVO divize bude při přechodu divize do obrany obvykle již aktivována z předcházejícího období bojové činnosti. V některých případech však tomu tak být nemusí, zejména z důvodů utajení činnosti divize, například:

- v období zaujímání obrany při přeskupování z hloubky,

— při zaujaté obraně v hloubce (do zahájení boje),

— v prostoru soustředění před zaujetím obrany nebo protiúderem,

— při armádním protiúderu (protizteči) až do zahájení boje.

V těchto případech bude divize využívat k uvědomování útvarů sítě výstrahy PVO nejbližší rozmístěné divize.

2. Použití protiletadlového dělostřelectva a protiletadlových raket

Základním požadavkem pro použití protiletadlového dělostřelectva a protiletadlových raket je bránit ta vojska (objekty), která z hlediska úkolu divize mají pro úspěch v daném období rozhodující význam a na které především soustřeďuje úsilí vzdušný nepřítel. Jsou to zpravidla tato vojska a objekty:

- oddíl vojenských raket,
- prvosledový vševojskový útvar (útvary) na pravděpodobném hlavním směru úderu nepřítel,
- velitelské stanoviště divize,
- druhořadový útvar (útvary),
- dělostřelectvo divize.

Všechny tyto objekty není možno bránit stejnou hodnotou, zejména jsou-li možnosti prostředků PVO ve své účinnosti i počtu omezeny. Úsilí PVO je nutno vždy položit na nejdůležitější objekt. Důležitost jednotlivých objektů se bude v průběhu boje měnit.

Prvořadým objektem PVO bude po celou dobu obranného boje **oddíl vojenských raket**. Jeho význam spočívá v palebné činnosti raket s jadernou i chemickou náplní. V některých případech jej však nemusí bezprostředně chránit prostředky PVO divize, jako např.:

- ovr nemá použitelné rakety a není reálné jejich brzké dodání,
- ovr nebo jeho palebná část je zničena,
- ovr působí ve výhodných terénních podmínkách z hlediska pokrytosti i členitosti a má možnost ženijních úprav terénu,
- ovr působí v hloubce účinně bráněné armádními prostředky PVO, zejména raketovými.

Důležitost PVO **prvosledového útvaru** (útvary) na předpokládaném hlavním směru úderu nepřítel je dána tím, že

- ponese hlavní tíhu obranného boje,
- na odolnosti prvosledových útvarů závisí úspěch celého obranného boje,

— bude napadený většinou sil vojského letectva nepřítel,

— vzdušného nepřítel je nutno ničit co nejdříve,

— jeho protivzdušná obrana brání i další vojska a objekty v hloubce.

Velitelské stanoviště divize je důležitý objekt PVO, není však jediné místo velení divize. Jeho úlohu může převzít záložní velitelské stanoviště, popřípadě týlové velitelské stanoviště divize. Vzhledem k ploše VS, jeho rozmístění a manévru, nemusí být toto bezprostředně bráněné prostředky PVO (zejména při omezených počtech), nýbrž jeho PVO bude řešena v souladu s plněním úkolů ve prospěch ovr nebo prvního sledu. V obranném boji je tento způsob řešení PVO VS divize umožněn využíváním terénu, popřípadě jeho ženijní úpravou.

Druhořadový útvar (druhý sled, záloha) je důležitým objektem PVO jen při divizní protizteči, součinnosti s armádním protiúderem a při zaujetí obrany v hloubce, kdy první sled je hloubce prolomen a úsilí obrany je položeno do hloubky.

V těchto případech přebírá druhý sled hlavní úlohu v obranném boji a je vzhledem k prvnímu sledu důležitější. V ostatních případech nedáváme na druhý sled úsilí PVO, neboť má možnost a předpoklady pro pasivní opatření PVO jako např. rozptýlení, využití terénu, osad, a ženijní úpravy terénu.

Dělostřelectvo divize v obranném boji plní úkoly většinou sil v prostoru bojové sestavy 1. sledu divize na předpokládaném hlavním směru nepřítel. Proto může být účinně bráněno uskupením prostředků PVO divize, bránícím 1. sled divize. Uskupení prostředků PVO bude nutno řešit tak, aby plnilo úkol ve prospěch obou těchto důležitých objektů PVO.

Při plnění úkolů PVO musí se prostředky PVO divize řídit těmito zásadami:

- většinu sil použít k obraně objektu (části bojové sestavy divize), od jehož úsilí závisí odolnost (úspěch) obranného boje,
- bojovou sestavu volit v soulase se zámyslem velitele divize,
- při přeskupení a do zahájení obranného boje plnit úkoly z důvodů utajení pokud možno omezeným počtem prostředků z původních, popřípadě záložních palebných postavení, aby systém palby prostředků PVO nebyl obdobný původnímu,
- v obranném boji uskutečňovat rozhodný manévru ve prospěch objektu, který plní v daném období nejdůležitější úkol,

— udržovat centralizované velení v útvaru prostředků PVO, popřípadě ve skupině (bude-li dočasně vytvořena),

— v souladu s nařízením náčelníka vojska PVO armády organizovat klamnou činnost prostředků PVO (čet, baterií radiolokátorů), zřizovat klamné stavby (palebná postavení, stanoviště radiolokátorů, místa velení),

— ve všech údobích obranného boje organizovat a udržovat těsnou součinnost s bráněnými vojsky a objekty, s prostředky PVO armády, PVOS a se stíhacím letectvem.

Při krátkodobě plánované obraně nebude zpravidla žádný velký manévr prostředky PVO (změna objektu PVO). Prostředky PVO budou plnit úkol ve prospěch toho objektu, který byl bráněn v předcházející bojové činnosti a obvykle i ze stejných palebných postavení.

K rozsáhlejšímu manévru prostředků PVO bude docházet při organizaci obrany s dlouhodobějším cílem, kdy budeme přeskupovat síly divize.

Podle prostředků PVO, které bude mít divize k dispozici, mohou být v organizaci PVO odlišnosti podle těchto variant:

— divize bude mít jen organický útvar PLD,

— divize má kromě organického útvaru PLD posilový útvar PLD,

— divize má jen organický útvar PLD, avšak v jejím pásmu působí armádní útvar PLR malého dosahu,

— divize má organický útvar PLD a je posílena útwarem PLR malého dosahu,

— divize má organický útvar PLR malého dosahu.

Reálnost těchto variant v současné době vyjadřuje jejich pořadí.

Bude-li mít divize jen organický útvar PLD, bude použit zpravidla k PVO oddíl vojenských raket jako nejdůležitějšího objektu PVO divize s případnou možností zabezpečit zasazení druhého sledu divize do protizteče nebo i celého jejího průběhu.

Bude-li divize posílena útwarem PLD, je více možností organizace PVO.

a) Organický útvar PLD můžeme použít k PVO ovr a posilový útvar PLD jako celek k obraně hlavního uskupení divize, zejména vševojskového útvaru na nejdůležitějším směru a DDS (její většímu). Posilový útvar může v průběhu obranného boje vhodným manévrem za-

bezpečovat divizní protizteč, zaujetí obrany druhosledovým útwarem v hloubce nebo zasazení druhého sledu armády do protiúderu a zde předán divizi s nejdůležitější úlohou v protiúderu. Tento způsob organizace PVO má řadu výhod, neboť:

— posilový útvar je k dispozici jako celek po celou dobu obranného boje s možností předání v kteroukoli dobu,

— bojová sestava odpovídá základnímu požadavku v použití PLD — centralizaci palby,

— je bráněna řada objektů v hloubce, zejména VS divize, protože úderý vzdušného nepřítele, plánované na tyto objekty, musí být uskutečněny obvykle přes bojovou sestavu útvaru PLD, bránícího první sled divize,

— nejdůležitější objekt PVO — ovr je bráněn nepřetržitě i po odebrání posilového útvaru PLD bez dodatečného manévru.

b) Posilový útvar PLD bude bránit ovr a organický útvar hlavní uskupení divize na nejdůležitějším směru. Výhodou tohoto řešení je silná PVO ovr. Řešení však předkládá buď působení posilového útvaru PLD ve prospěch divize po celou dobu obranného boje nebo manévr organickým útwarem k PVO ovr po odebrání posilového útvaru PLD.

c) Z organického útvaru PLD a části posilového (baterie 57 mm PLK) je vytvořena divizní protiletadlová skupina (DPLS) zpravidla jen dočasně, s úkolem bránit hlavní uskupení divize a část posilového útvaru PLD (baterie 30 mm PLdvK) brání bezprostředně ovr. Tento způsob předpokládá, aby posilový útvar po celou dobu obranného boje divizi zůstal. Vytvoření DPLS je výhodnější pro větší centralizaci palby, avšak méně výhodné pro rozdělení jednoho útvaru na dvě části a pro menší hodnotu bezprostřední PVO nejdůležitějšího objektu — oddíl vojenských raket.

Bude-li divize posílena útwarem PLD střední ráže, můžeme organizovat PVO tak, že organický útvar bude bránit ovr, a posilový útvar jako celek hlavní uskupení divize obdobně, jako útvar. PLD malé ráže, bránící toto hlavní uskupení divize.

Uvedené varianty organizace PVO s útvary PLD jsou v současné době nejrealnější. Z perspektivního hlediska je nutné vidět všechny varianty organizace PVO útwarem PLR, z nichž nejrealnější je ta, že divize bude mít organický útvar PLD a podle její úlohy v armádě (na nejdůleži-

SCHEMA PVO OBRANNÉHO BOJE DIVIZE

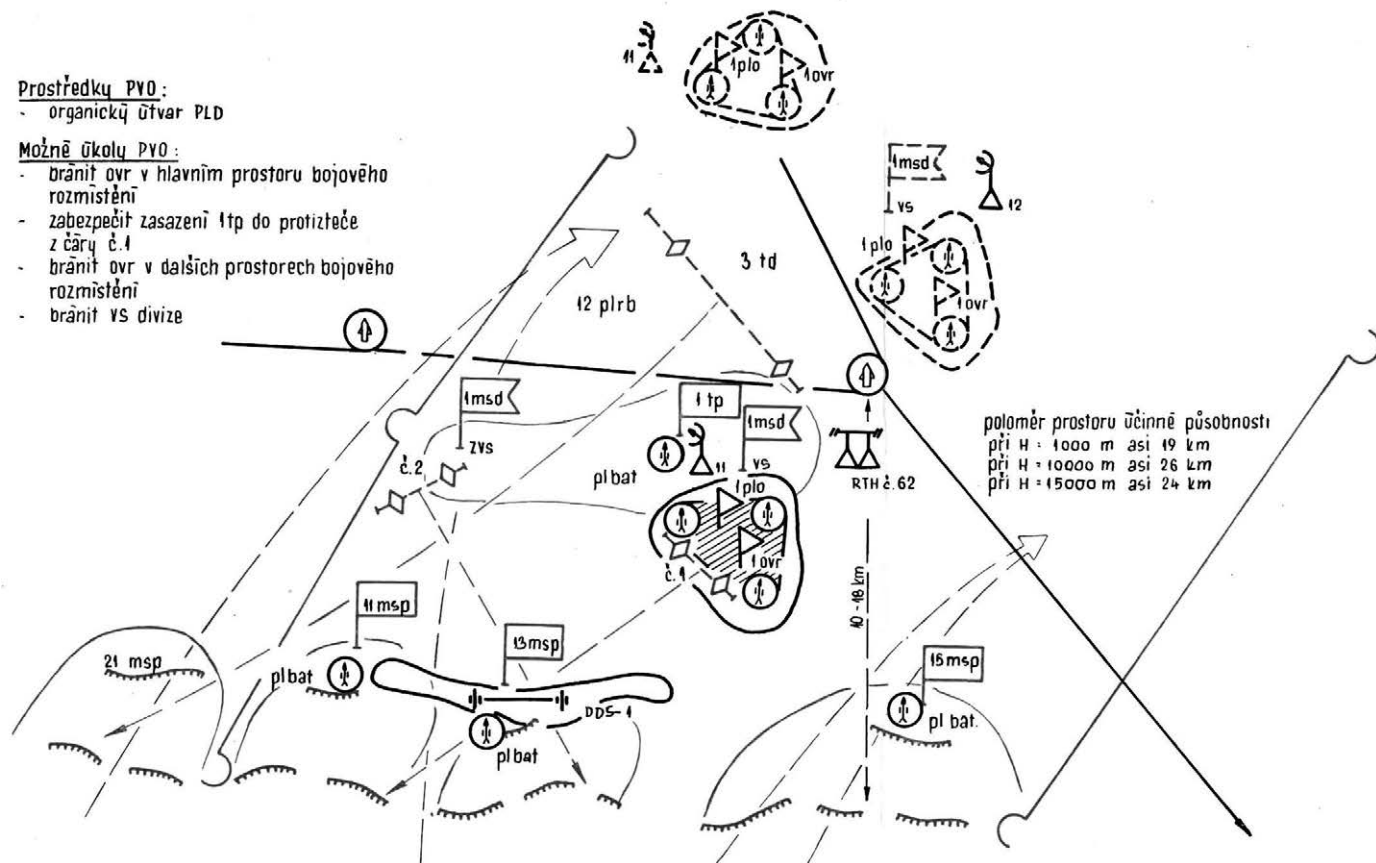
PŘÍLOHA I

Prostředky PVO:

- organický útvar PLD

Možné úkoly PVO:

- bránit ovr v hlavním prostoru bojového rozmístění
- zabezpečit zasazení ttp do protizteče
- bránit ovr v dalších prostorech bojového rozmístění
- bránit vs divize

SCHEMA PYO OBRANNĚHO BOJE DIVIZE

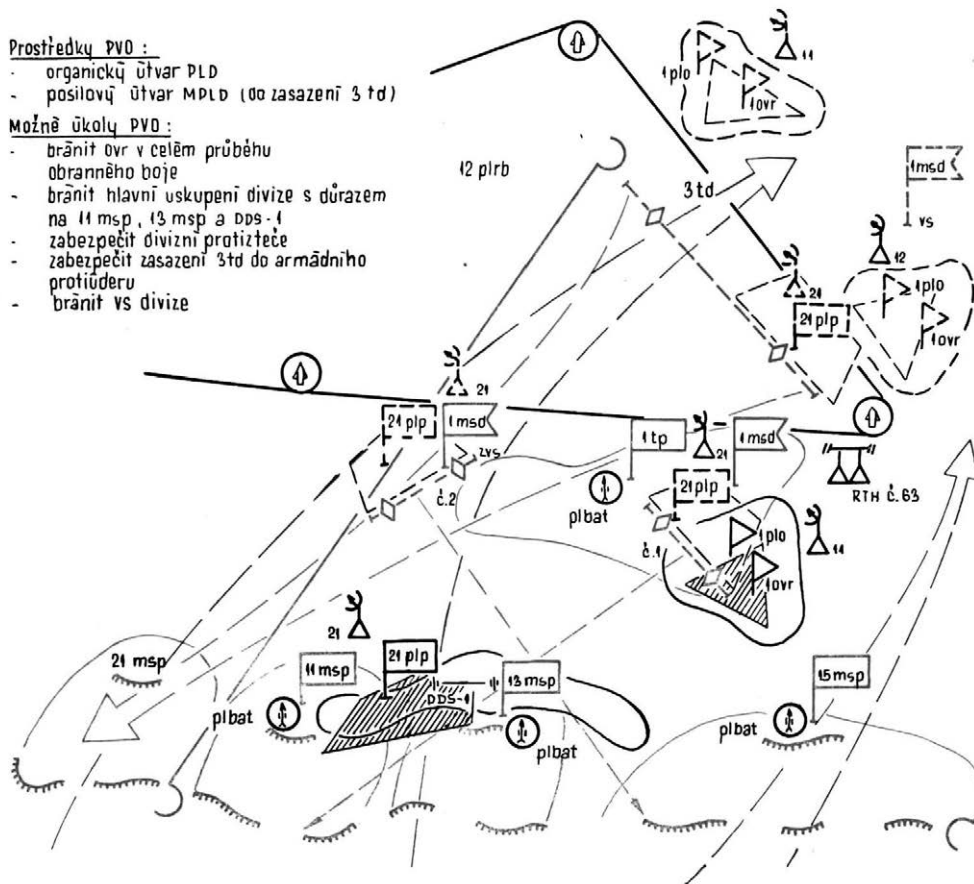
PŘÍLOHA 2

Prostředky PYO :

- organický útvar PLD
- posilový útvar MPLD (do zasazení 3 td)

Možné úkoly PYO :

- bránit ovr v celém průběhu obranného boje
- bránit hlavní uskupení divize s důrazem na 11 msp, 13 msp a DPS-1
- zabezpečit divizní protizvěte
- zabezpečit zasazení 3td do armádního protiúderu
- bránit VS divize

tějším směru) může v pásmu obrany divize působit celý protiletadlový raketový útvar. V tomto případě můžeme PVO organizovat takto: Organický útvar PLD bude bránit hlavní uskupení divize s úkolem zabezpečit i divizní protizteč vhodným manévrem a protiletadlový raketový útvar naváže na systém palby útvaru PLD bojovou sestavou, rozmístěnou ve větší hloubce. Svými palebnými možnostmi může bránit jak hlavní uskupení divize, tak i objekty ve větší hloubce, např. ovr. VS divize, druhý sled divize zálohy. Toto řešení má tyto přednosti:

- na nepřátelské vzdušné cíle vedeme palbu oběma prostředky ještě do příletu nad bráněné objekty,
- útvar PLD i útvar PLR působí v samostatných prostorech,
- ovr je bráněn nejúčinněji, přičemž

není prozrazován bezprostřední palbou PLD.

Toto řešení předpokládá, že v průběhu obranného boje nedojde k manévru většinou sil útvaru PLR mimo pásmo divize.

Obdobně můžeme organizovat PVO obranného boje divize při posílení divize útvaru PLR nebo v případě, že divize má organický útvar PLR. Při organizaci PVO jen organickým útvaru PLR nutno počítat s manévrem části sil útvaru i ve prospěch divizní protizteče.

Palebná postavení jednotek PLD a PLR umístíme v obranném boji tak, abychom maximálně využili účinně bráněných prostorů pozemními vojsky nebo terénu, popřípadě jeho ženijních úprav. Z hlediska ochrany před účinky atomových zbraní je výhodné rozmísťovat prvky bojových sestav útvarů v blízkosti osad.

Plánování protivzdušné obrany

V plánování protivzdušné obrany v obranném boji můžeme vytvořit dvě základní varianty

- a) při organizaci dočasné obrany,
- b) při organizaci dlouhodobé obrany.

a) Při plánování PVO pro dočasnou obranu nebude zpravidla možné zpracovávat všechny dokumenty jak u náčelníka PVO divize, tak i u útvarů prostředků PVO. V tomto případě nebude pro organizaci PVO dostatek času, což se musí nutně projevit v úplnosti dokumentace. Zpracovat jen část dokumentace bude možné poněvadž ve většině případů nebude nutný rozsáhlý manévr prostředky PVO.

Náčelník PVO divize ve svém návrhu na použití prostředků PVO seznámí velitele divize s úkoly PVO od nadřazeného, s činností prostředků PVO armády (frontu, PVOS) ve prospěch divize a navrhne veliteli divize úkoly PVO v obranném boji pro organické i posilové prostředky PVO. Ve zvlášť nutných případech předkládá veliteli divize i požadavky na vševojskový štáb nebo ostatní náčelníky druhů vojsk a služeb ve vztahu k organizaci PVO. Plán PVO nebude zpravidla nově zpracován. Je možné využít buď předcházejícího plánu PVO nebo pracovní mapy náčelníka

PVO, do nichž se doplňuje organizace PVO v obranném boji, hlavně grafická část. Legenda (písemná část plánu) zůstane v řadě otázek beze změny. Nově zpracované budou úkoly PVO, upřesněný může být průzkum vzdušného nepřítele a uvědomování o vzdušné situaci.

V každém případě bude vydáno bojové nařízení náčelníka PVO i když opět v nejnějnějším rozsahu. Zpravidla bude obsahovat:

- úkoly jednotlivých útvarů (útvaru) prostředků PVO,
- úkoly PVO vševojskových útvarů,
- doplňující údaje pro průzkum vzdušného nepřítele a uvědomování,
- pohotovost.

Obdobná dokumentace bude i u útvaru prostředků PVO. Rozhodující bude maximální využití dříve zpracované dokumentace nebo jejich částí.

b) Při plánování PVO pro dlouhodobou obranu je možné předpokládat rozsáhlejší změnu úkolů a manévr prostředky PVO. Zpravidla bude i více času pro organizaci obrany a tedy i na zpracování úplnější dokumentace a v řadě případů nových dokumentů na všech stupních velení prostředků PVO divize.

MASKOVÁNÍ VOJSK NA KOMUNIKACÍCH

Plukovník docent Ing. Jaroslav N o l č, Dr. Mirko V e č e ř a

V charakteristikách budoucí možné války vojenští teoretikové shodně uvažují, že valná část vojsk obou stran bude trvale na komunikacích. A to nejen proto, že moderní zbraně si vysoce pohyblivý charakter ozbrojeného zápasu vynucují, ale že to umožňuje i nebývalá mechanizace armád.

Stále účinnější ničivé prostředky moderních armád vedou ke snaze co nejefektivněji jich využívat a současně skýtat vlastním vojskům před nimi maximální ochranu. Obě strany budou usilovat o to, aby měly o protivníku nepřetržitě věrohodné zprávy. Získávat takové informace velkou měrou usnadňuje právě odhalování pohybu a přesunů vojsk na komunikacích. Všechna opatření, která jsou s to průzkumu úspěšně čelit, jsou proto důležitým činitelem zabezpečení bojové činnosti.

Vedle aktivního ničení a rušení průzkumu jsou to maskovací opatření, která ovlivňují výsledky průzkumu a jímž se připisuje možnost chránit vojska před působením nepřítele, byť jen relativně a pasívně. To potvrzují i ustanovení polního řádu Vševojsk-1-1, kde do rámce maskování jsou zahrnuty nejen dosavadní jeho klasické metody, v nichž se zvyrazňuje úloha klamání, ale i dvě další opatření, která se dříve jako maskovací neuváděla — **rozptylování** a v souladu se zámyslem boje **pravidelná změna prostoru rozmístění** (Vševojsk-1-1, čl. 40). Tento nový obsah, který nabývá maskování, je logickým důsledkem kvalitativních změn, které v oblasti taktiky a operačního umění vyvolala existence jaderných zbraní. Nesrovnatelně vyšší poloměr ničivého účinku proti zbraním klasickým si vynutil přehodnotit „objekty napadení“ a souběžně s tím i kvalitativní změnu „objektů průzkumu“. Jsou-li pro jaderné zbraně efektivní cíle — nikoli „bodové“, ale „prostorové objekty“ a tyto jsou i základními objekty průzkumu, pak zákonitě úsilí opatření k ochraně a tedy i maskování, je třeba zaměřovat na objekty prostorové.¹⁾

Posuzujeme-li z tohoto hlediska ochranu vojsk na komunikacích právě tím, že pro jaderné zbraně nebude efektivním cílem jedno nebo několik málo aut jedoucích po silnici, ale pochodové proudy větších organických celků, je nutno hodnotit úlohu maskování v souboru ochranných opatření podle toho, nakolik se podaří před průzkumem utajovat a znenápadňovat právě větší pochodové proudy vojsk na komunikacích, zejména v těch jejich úsecích, na nichž jsou nejzranitelnější.

¹⁾ „Bodovým objektem“ je např. jednotlivý nebo jen několik bojových nebo dopravních prostředků, pozorovatelů, palebných stanovišť apod.

„Prostorový objekt“ je složitý cíl, sestávající z dílčích objektů prostorově rozmístěných v určité, pro něho charakteristické, vázanosti. Právě po

odhalení vztahů mezi demaskujícími příznaky bodových cílů, zejména jejich počtu, můžeme usuzovat na charakter složitějšího objektu („Prostorovým objektem“ je např. útvar či svazek v prostoru rozmístění, na přesunu apod.).

Maskování pohybujícího se prostorového cíle je úkol velmi náročný, uvážíme-li množství a výraznost jeho demaskujících příznaků a možnosti soudobého průzkumu.

Složitost problému maskování pochodových proudů vynikne porovnáním s výhodnějšími podmínkami, které mají vojska při zastírání v prostorech rozmístění.

Komunikace jsou zakresleny na mapách a jsou výbornými orientačními čarami. Možnost usměrnit průzkum jen na úzké pruhy komunikačních os umožňuje zvýšit jeho intenzitu a získávat tak nepřetržitější informace. Vyhledávat vidanému a nezabranitelnému nahuštění bojových a dopravních prostředků např. na přechodech vodních toků, v soutěskách, před velkým a táhlým stoupáním, v lesních úsecích v důsledku závalů, v průchodech zamořeným terénem apod. V takových „úzkých“ místech je možnost využití ochranných vlastností terénu a připraveného ženiijního vybudování podstatně omezenější.

Za přesunu je mnohem menší možnost využívat přirozených masek — zejména lesních prostorů a staveb všeho druhu. Nezřídka dochází i k nepředvídanému a nezabranitelnému nahuštění bojových a dopravních prostředků např. na přechodech vodních toků, v soutěskách, před velkým a táhlým stoupáním, v lesních úsecích v důsledku závalů, v průchodech zamořeným terénem apod. V takových „úzkých“ místech je možnost využití ochranných vlastností terénu a připraveného ženiijního vybudování podstatně omezenější.

Přesun vojsk je zjistitelný vizuálně opticky na velké vzdálenosti. Zejména v noci jsou to poziční a směrová světla vozidel, která upoutávají pozornost vzdušného průzkumu na značnou vzdálenost. V otevřených úsecích je možno zjišťovat pohybující se pochodové proudy i radiolokačně a v budoucnu i tepelnou detekcí.

Podmínky pro maskování přesunů jsou v neposlední míře obtížnější proto, že většina zavedených maskovacích prostředků byla prvořadě řešena pro zastírání objektů na místě a zejména pro vegetační fóny a svými vlastnostmi proto nevyhovuje plně k maskování bojové techniky za pohybu.

Za přesunu nemůžeme očekávat a požadovat po maskování takový stupeň účinného zastření, jaký lze dosáhnout při zastírání stacionárních prostorových objektů. To však neznamená, že maskování na přesunu nemůže sehrát v rámci ochrany vojsk dokonce významnou úlohu. Je mu ovšem nutno stanovit reálné cíle a správně pochopit jeho úlohu a smysl, který v té nebo oné situaci maskování má a může sehrát. Vždyť maskování ve svých důsledcích má ovlivnit v náš prospěch úvahy a rozhodnutí nepřítele. Toho však lze dosáhnout nejen tím, že před nepřátelským průzkumem skryjeme demaskující příznaky přítomnosti našich vojsk, ale že je natolik znenápadné, aby podle nich nemohl rekonstruovat objektivní skutečnost.

Ztížíme-li nepříteli zastíracími způsoby a technikou vyhodnotit druh a organické složení pochodujících součástí a dále klamnými opatřeními mu znemožníme nebo znesnadníme odhalit směr jejich možného zasazení, vytvoříme tím předpoklady pro vlastní jednotky využít momentu překvapení a ztížíme nepříteli vyhledat vhodné prostory pro účinné využití jeho zbraní. Jinak řečeno: skloubená kombinace dvou opatření — **znenápadňování skutečných přesunů**

a klamné přesuny — je současně nejpoužitelnější způsob maskování vojsk na přesunech. Maskování, zejména prostorových objektů, dnes nelze chápat zúženě, ale vidět je jako soubor opatření, projevujících se nejen ve skrývání objektů a činnosti (tj. v jejich zastírání či znenápadňování), ale jako široký komplex opatření, směřujících k všestranné dezinformovanosti nepřítele, podporovaný účinnými aktivními formami rušení a eliminování průzkumu.

V dalších úvahách rozdělíme konkrétní maskovací opatření, která mohou být v souvislosti s požadavkem ochrany vojsk na komunikacích realizována, do dvou skupin. Cílem maskovacích opatření v první skupině je skrýt před nepřítelem **samotnou komunikaci**, opatření druhé skupiny sledují utajení a znenápadnění jen **provozu na komunikacích**.

MASKOVÁNÍ KOMUNIKACÍ

Skrývat předvídané přesunové osy je prakticky neuskutečnitelné, poněvadž by to vyžadovalo neúměrné množství zastíracího materiálu, času a pracovních sil. Určité kratší silniční úseky bude však účelné úplně skrýt nebo znenápadnit před vzdušným nepřátelským průzkumem. Jsou to např. silniční odbočky, vedoucí k vojensky důležitým objektům, které nemaskovány jsou pro průzkum výraznými orientačními osami k určení souřadnic a také usnadňují navedení letounů na cíl. Dále to mohou být např. ona „úzká“ místa komunikační sítě, v nichž dochází k větší koncentraci dopravy, zejména přechody přes vodní překážky.

Technické způsoby zastírání komunikačních úseků, vedoucích k důležitým objektům, jako jsou sklady, místa velení, výdejny PHM apod., jsou známé. Mohou to být např. horizontální clony, popř. doplněné maketami stromů či nakrytím, imitujícím zatravněný průsek apod., jimiž se skryje nejen komunikace, ale i doprava po ní. Jinou technikou jsou barevné úpravy vozovek, popřípadě doplněné snímatelymi kobercovými překryty (tento způsob přichází v úvahu jen u objektů, k nimž vozidla zajíždějí jen občas, např. v noci). Známou maskovací formou je imitovat silniční úsek jako „zničený a k provozu nepoužitelný“; v některých případech je vhodné obdobně imitovat „zničení“ i na samotném objektu. Ovšem s ohledem na soudobé možnosti vizuálně optického a fotografického průzkumu přicházejí v úvahu především plastické imitace. Cestu, vedoucí k objektu, můžeme často znenápadnit tím, že ji prodloužíme k jiné cestě, do osady, k železniční stanici apod., nebo ke klamnému objektu; rovněž několik nových klamných cest může být prospěšné, neboť rozptyluje pozornost průzkumu.

Pokud jde o „úzká“ místa na komunikacích, je účelné — kromě předvídaných maskovacích opatření — učinit ještě v době míru na vlastním území taková opatření, aby vojska nebyla odkázána jen na ně. To vyžaduje např. mít připravené objížďky, mostové soupravy pro případ zničení stávajících mostů a současně s tím zámysl i prostředky k označení objížďek a přeprav k zřizování přechodů. To také znamená uvážit, kde by bylo účelné nahustit komunikační

síť tak, aby maximálně umožňovala volný manévr vojsky na vlastním území a usnadňovala organizovat demonstrační i imitační přesuny.²⁾

V této souvislosti upozorňujeme i na nutnost zabránit snadnému navádění na důležité prostory pomocí radiolokační orientace podle komunikací s hustými doprovodnými porosty, které na obrazovce radiolokátoru vytvářejí výrazné světelné pruhy. Použitelnou metodou tu bude „rozsvětlování“ vedlejších a klamných komunikací, popřípadě i klamných os koutovými odrážeci k dezorientaci průzkumu znemožněním radiolokačních orientačních os.

MASKOVÁNÍ PROVOZU NA KOMUNIKACÍCH

Při volbě vhodného způsobu zastírání vojsk na pochodu je nutno si uvědomit smysl takového zastírání, co se jím sleduje a má dosáhnout. Maskováním provozu na komunikacích můžeme utajit pochodové proudy jako celek nebo alespoň v pochodových proudech důležité součásti a významnou bojovou techniku.

1. Utajení pochodových proudů jako celku

Desítky kilometrů dlouhé pochodové proudy větších organických součástí, reprezentované stovkami vozidel, vytvářejí takové markantní demaskující příznaky, o kterých nelze očekávat, že by unikly pozornosti nepřátelského průzkumu. Nemělo by proto významu snažit se maskováním utajit velké přesuny jako celek, ale je nutno dát maskování provozu na komunikacích jiný smysl.

Tento vyvodíme z úvahy o cílech průzkumu a jeho možnostech.

Snahou nepřítel v každé operaci bude odhalit její zámysl, operační sestavu a směr připravovaných úderů. Tyto faktory může nepřítel vyvodit ze zpráv, které mu dá i průzkum sledující pohyby vojsk na komunikacích. Nebude-li nepřítel moci sledovat komunikační síť v celku, trvale udržovat kontakt se svými pochodujícími součástmi a bude-li činnost jeho průzkumu ztěžovat noc (za níž budou převážně přesuny organizovány), pak se tu nabízí k maskování jiný, vysoce prospěšný a splnitelný cíl: znesnadňovat, aby z dílčích a útržkovitých zpráv nepřítel mohl vyčíst objektivní skutečnost. Toho lze dosáhnout, budeme-li organizovat vedle běžných způsobů a technik zastírání — v rozsáhlé míře i rozptylující a dezinformující klamná opatření. Smyslem takového komplexu maskovacích opatření je znesnadnit průzkumu rozpoznat charakter přesunujících se součástí a zabránit, aby nepřítel jednoznačně usuzoval na směr budoucího jejich použití. A konečně znesnadnit mu, nebo úplně zabránit, aby ze souhrnů takových zpráv vyvodil směr hlavního úderu a uskutečnil včasné protipatření.

Aby klamná opatření přinesla optimální efekt a byla přitom maximálně ekonomická, je nutné klást těžiště maskovacího úsilí na ona místa na komunikacích, jež budou středem nejintenzivnějšího průzkumu nepřítel. Jsou to již dříve zmíněná „úzká“ místa, kde může docházet k větší koncentraci přesunu-

²⁾ Takovou včasnou přípravu uvažují i Fomichev a Ruděnskij (1), kteří píší: „Největším problémem jsou nyní mosty přes mohutné vodní toky. Čím více bude těchto mostů vybudováno na hluboké vodní překážce, tím pravděpodobněji jejich určitá část zůstane neporušena a bude využita pro manévr. Stejněmu cíli slouží i včasná příprava zdvojených mostových staveb, jakož i vytváření zálohy

mostových konstrukcí a nezbytných obnovovacích materiálů. Hlavní podmínkou životnosti silniční sítě zůstává vysoká životnost mostových přečhodů. Není náhodou, že v zemích členských států NATO bylo jen za poslední léta vybudováno značné množství mostů přes velké vodní toky. Např. jen na Rýně připadá na 1000 km toku 75 mostů.

jících se jednotek a z nich zejména ta, jimiž musí vojska bezpodmínečně projít, mají-li se dostat do prostoru bojové činnosti. Připomeňme, že citlivými místy na komunikacích jsou také ony prostory, v nichž se naše raketové útvary dostávají na účinný dostřel na nepřítele a v nichž nejpozději se bude protivník snažit je ničit.

K utajení směru a prostoru budoucího použití přesunujících se součástí nepomůže, budou-li pro přesun určeny osy, které zcela jednoznačně směřují do zamýšleného prostoru zasazení.

Možnou variantou řešení (viz **schéma 1**) je demonstrační přesun na jiný směr a pak utajený (nejlépe s využitím tmy či vhodných atmosférických podmínek) přesun do prostoru skutečné bojové činnosti. Je celá škála možných řešení: např. demonstraci nemusí realizovat organický celek, ale jen jeho větší či menší část (např. u svazku dva nebo jeden pluk). To závisí jednak na předvídané intenzitě nepřátelského průzkumu, síle naší PVO a také na tom, nakolik terén a meteorologické podmínky napomáhají úspěšné realizaci toho nebo onoho opatření. Tato varianta bude vhodná zejména tehdy, kdy komunikace, vedoucí nejkratším směrem z vyčkávacího prostoru na čáru zasazení, nedávají pro utajení vhodné podmínky.

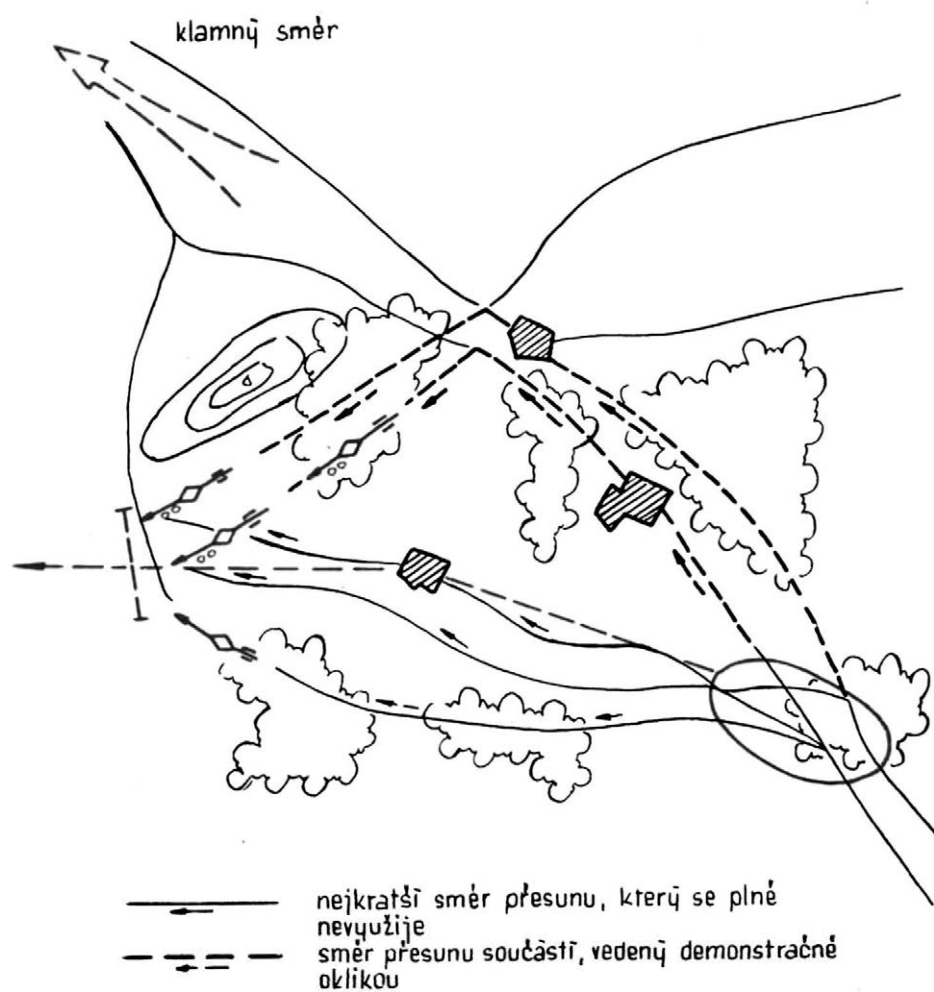
Jinou variantou řešení (**schéma 2**) je přesun víceméně po nejkratších osách a současný (nebo i s malým předstihem) demonstrační přesun menšími silami a imitační činnost na vhodných vedlejších směrech k odlákání pozornosti průzkumu od skutečného přesunu. Přitom na klamných směrech zvýraznit ta opatření, jež přitahují k sobě průzkum již z velké vzdálenosti (ve dne dýmové clony, umělé skvrny podél komunikace, záměrné vytváření prашných clon, rozsévání komunikačních koutových odrážecích, v noci imitace provozu postupně zažihavými párovými světly, přesun koutových odrážecích na motocyklových přívěsech apod.).

K dezorientaci nepřátelského průzkumu a jeho upoutání na klamnou osu přispěje i demonstrace a imitace úprav vozovky a mostků, zesilování mostů, vytyčování objížděk, intenzivnější činnost rekognoskačních skupin a orgánů pořádkové služby a demonstrování střeh ve vzduchu.

Na skutečných osách přesunu je ovšem třeba pečlivě zastírat všechny práce, prozrazující přípravu komunikace, zejména zřizování přeprav a stavbu mostů, neboť nepřítel se bude snažit všemi prostředky zničit mosty přes vodní překážky. Vlastní přesun organizovat pokud možno vždy v noci nebo za omezené viditelnosti (děšť, mlha, sněžení, nízké mraky apod.). Jedna z rozhodujících podmínek optimálního utajení je volba takových os přesunu, na nichž pochoduující vojska jsou ze vzduchu méně dobře pozorovatelná. V tomto směru jsou vhodné komunikace v údolích a zářezích, komunikace lemované vzrostlým stromovým řádkem či procházející lesem;³⁾ takových komunikací ovšem nebude nadbytek a budou vždy přednostně určovány k přesunu raketových jednotek. Bude-li přesun ve dne, nezbyvá na otevřených úsecích než čelit jeho odhalení silnou pozemní protivzdušnou obranou a střehem ve vzduchu a překonávat je zvýšenou rychlostí. K utajení přesunů důležitých součástí, zejména vojsk na přepra-

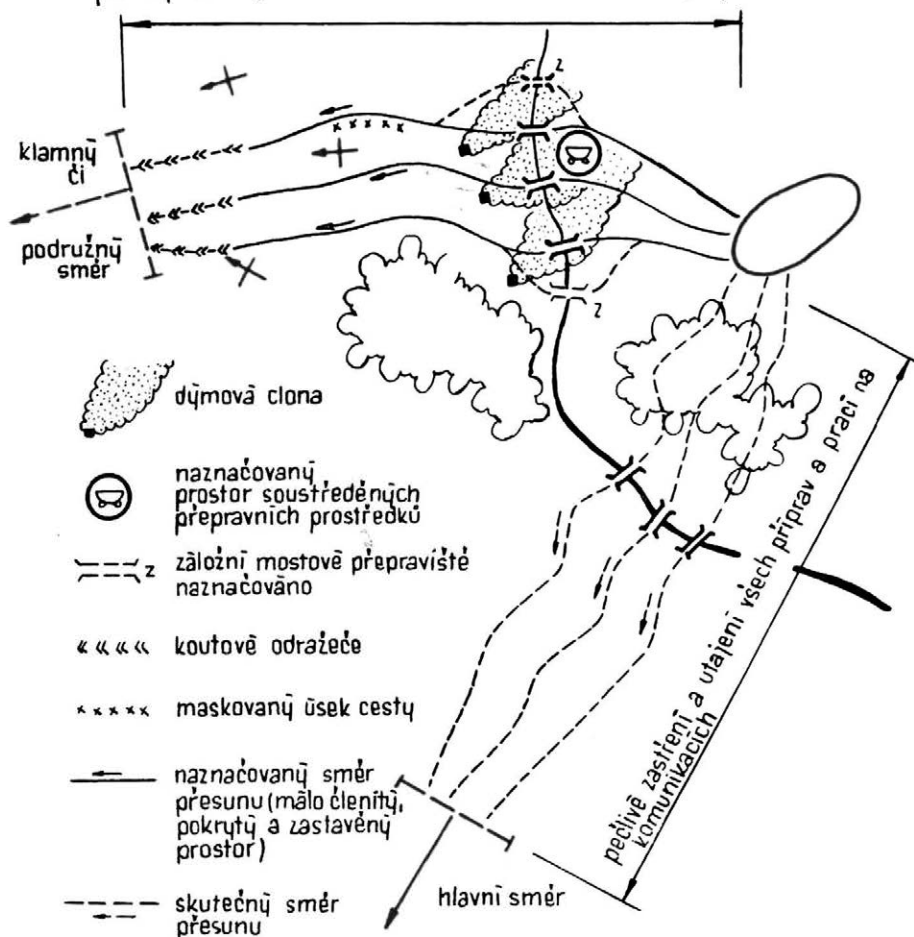
³⁾ Je třeba si uvědomit, že dnes oboustranně vymýcený pás lesa podél komunikací I. a II. třídy sice zmenšuje nebezpečí závalů, ale na druhé

straně snižuje hodnotu zastírání takových úseků, zejména při svislém pozorování.

SCHĚMA 2

Upoutání pozornosti protivníka na klamně osy přesunu s cílem dezorientovat jeho průzkum. Příprava a veškeré práce musí být pravděpodobné, věrohodné a časově sladěné se skutečným přesunem.

vách, je vhodné používat dýmový materiál, poněvadž jde o účinný prostředek nejen při zastírání, ale i při klamání. To připomínáme proto, že význam dýmových clon s svého času masovým využíváním radiolokace zmenšil a v důsledku toho se s nimi v praxi u vojsk málo setkáváme. Ze zpráv v zahraničním tisku lze však usuzovat, že se jim dnes přisuzuje důležitá úloha, neboť radiolokačnímu zjišťování pozemních cílů lze již poměrně úspěšně čelit.⁴⁾

Kombinací dýmových clon a „rozsvětlování“ obrazovek radiolokátorů — koutovými a dipólovými odrážači — získáme předpoklad k úplnému skrytí provozu na menších prostorech a budeme mít i možnost účinně klamat.

V učebnicích maskování, předpisech a v nejrůznějších článcích se doporučuje využívat komunikací se stromořadím, a to nejen proto, že skýtají určitou clonu vizuálnímu průzkumu, ale že znesnadňují radiolokační průzkum (v mimo-vegetační době stromy bez listů jsou přirozenými stojkami pro zavěšování koutových odrážačů). Takových komunikací se stromořadím není nadbytek a máme zato, že jich ubývá. Soudíme proto, že v rámci předem připravovaných maskovacích opatření by se měla uskutečňovat i výsadba, a to v I. pořadí na komunikacích, o které bude mít nepřátelský průzkum zvýšený zájem, přičemž tam, kde by výsadba vytvářela pro radiolokační průzkum orientační osu, je nutné osazovat stromovím i sousední komunikace. Doprovodné porosty u silnic mají i ekonomickou a estetickou hodnotu.

2. Utajování přesunů důležitých vojenských částí a významné bojové techniky

Vážným úkolem je zabránit nepřátelskému průzkumu rozpoznávat speciální prostředky v pochodových prouděch. Máme na mysli prostředky, důležité pro úspěch nastávající bojové činnosti, které jsou pro své charakteristické tvary či velké rozměry bez maskování snadněji zjištělné a rozpoznatelné (rakety, mostní tanky, mostové soupravy, raketové odminovače, radiolokátory aj.).

Stále se zvyšující rozlišovací schopnost technických průzkumných prostředků vedla v posledních letech k nutnosti přehodnotit dosažitelný účín a smysl zastírání bojové a dopravní techniky na otevřeném terénu. Z časových, materiálních a jiných ekonomických hledisek se stále více uplatňují tendence, vedoucí k upouštění od způsobů a technik maskování, které by činily masky zcela nerozpoznatelné. To proto, že reálnější a také perspektivnější jsou ta řešení, která sice nepřátelskému průzkumu dovolují rozpoznat masky (i když je snaha dosáhnout jejich nenápadnosti), ale zabrání mu rozpoznat druh objektu pod maskou, popřípadě nedovolí zjistit, zda je vůbec pod maskou vojenský objekt.

Jsou tu dva možné způsoby takového řešení, z nichž žádný není výlučný. Jeden, dnes již v naší armádě realizovatelný způsob řešení, je uveden v novém předpise Žen-51-1; tento způsob předpokládá opatřit každý bojový prostředek deformačním maskovacím nátěrem a deformačními prvky. Nátěry jsou na cvičení vojsk zcela běžné, avšak deformační prvky, i když je předpis předvídá hotovit zejména z odřezaného rostlinstva, jsou v současné praxi málo využí-

⁴⁾ O tom, že náš potenciální nepřítel s dýmováním kalkuluje, lze usuzovat např. ze skutečnosti, že v roce 1961 byly na známém cvičení

„WINTERSCHILD II“ zastírány pohyby jednotek NATO umělou mlhou, která prý pokrývala prostory několika hornobavorských okresů.

vány, ačkoli právě ony mohou nepřátelskému průzkumu zabránit rozpoznávat druh techniky podle tvaru a vržených stínů.⁵⁾

Kombinace deformačních nátěrů s deformačními prvky (které ovšem nesmějí ztěžovat funkci prostředku), překrývajícími charakteristické tvary bojových prostředků, nejen znesnadňuje rozpoznat druh pohyblivé se techniky, ale umožňuje ji co nejrychleji znenápadnit při krátkodobých zástávkách v těsné blízkosti vegetačních porostů na komunikaci.

Druhý způsob zastírání speciálních prostředků jsou tzv. masky-makety. Již v druhé světové válce zastírala Sovětská armáda tanky — tehdy vysoce významné zbraně — pod maketami automobilů a využívala principu vzhledového připodobování významné techniky k méně významné u svých „kaťuš“, které zakryté plachtou byly při přesunu nerozpoznatelné od běžných nákladních aut. Podobnou „ochranu“ mají za přesunu naše cisternová auta. Soudíme, že masky-makety naleznou vysoké uplatnění např. při maskování přesunů raket, umístěných na odpalovacím zařízení, které bude lze imitovat např. jako dvě méně významná, těsně za sebou jedoucí vozidla. Otázka masek — maket nemůže být ovšem ponechána improvizaci, ale takové prostředky musí být prefabrikovány a v pravém slova smyslu „šity na míru“.⁶⁾

Nejaktuálnější otázka je ochrana raketových prostředků na přesunech. Je účelné pro jejich přesun přidělovat osy s nejlepšími maskovacími i ochrannými vlastnostmi a grafikónem jim zabezpečovat „zelené ulice“. Kromě známých opatření z hlediska utajení osvědčí se rozptylovat pozornost průzkumu na cíle klamné, a to zejména v údobích, kdy rakety budou přecházet zvlášť zranitelná místa, tj. vodní toky, soutěsky a lesní hřbety. V takových prostorech uvažujeme o vzájemně skloubených opatřeních, při nichž budou použity v rámci imitace demonstrační činnosti i makety raket, dýmové clony a klamné masky. Tato opatření, náležející do oblasti operačního maskování, dostala již svůj název: mluvíme o „prostorové masce“ nebo také „zonální masce“ a s její realizací počítáme v krátkém časovém předstihu či v souběhu se skrývaným manévrem raketových prostředků, kdy má plnit úlohu ochrany tím, že výraznými demaskujícími příznaky bude poutat pozornost průzkumu na místa, vzdálená skutečné činnosti raketových prostředků.

Je-li dnes průzkum schopen pozorovat všechna místa na naší zeměkouli i z kosmických výšek a k prostředkům radiolokace, k infračervené a spektrozónální fotografii přistupují tepelné pelengátory, pak je zákonité, že kromě zastírání bude nutné v nebyvalé míře využívat klamání.

Náročné úkoly spojené s klamáním, nelze ponechat iniciativě vojsk. Složitost klamných opatření vyžaduje, aby se při jejich organizaci, plánování a řízení podíleli odborníci v taktice a operačním umění. Je velmi žádoucí rozpra-

⁵⁾ Používání jehličnatých nebo listnatých větví k maskování techniky je omezeno, neboť je v rozporu s nezbytnou snahou šetřit přírodu; ovšem máme za to, že během základní služby by měla každá osádka a zejména každý řidič vidět, alespoň jedenkrát, svoje vozidlo opatřené deforma-

ním zbarvením a deformačními prvky a na realizaci takového maskování se podílet. Pak teprve můžeme očekávat, že v případě potřeby bude si nejen vědět rady, jak z hlediska maskování „zhotovit“ svůj prostředek, ale bude si vědom i významu takového opatření.

⁶⁾ „Maska-maketa“ je pojem u nás méně známý. Jde o zastírací překrytí, který svým vnějším vzhledem co nejvěrněji imituje buď málo významný vojenský objekt a tudíž pro průzkum méně přitažlivý a nebo i nevojenský objekt. Princip ochran-

ného účinku masek-maket by měli využívat konstruktéři nových bojových prostředků v tom smyslu, aby je bylo možno snáze přizpůsobit tvarům a rozměrům běžné bojové techniky a dopravních prostředků.

covat teorii soudobého klamu a válečné lsti a v jejím rámci rozebrat i nejrůznější formy a způsoby klamu, napomáhající utajení přesunů. Bude nutné vyjasnit dosavadní názorové rozpory, zda ve snaze po největší věrohodnosti využívat ke klamným akcím jen skutečné síly a skutečnou techniku, či ve snaze snížit očekávané ztráty sil a materiálu, doplňovat demonstraci imitací očekávané ztráty sil a materiálu, doplňovat demonstraci imitací s použitím maket, klamných masek apod., či dokonce používat metodu „dvojitého klamání“, kdy záměrně dáváme nepříteli možnost odhalovat naše opatření jako klamná, a to ve snaze využívat jich jako ochranu pro skutečná vojska v okamžiku, kdy nepřítel jim již nevěnuje pozornost.

V příspěvku jsme se pokusili naznačit možné cesty řešení závažného a obtížného problému, jakým je utajení pohybu vojsk na komunikacích. Tento problém je řešitelný technickými maskovacími opatřeními jen za přispění opatření operačního charakteru, spadajících do rámce operačního maskování.

Dopravní zabezpečení vojsk v poli

Podplukovník Otakar Gara

Podle zkušeností ze cvičení dosavadní způsob zásobování se stávajícím počtem dopravních prostředků nezabezpečuje plynulý přísun potřebného materiálu. V průběhu a na konci operace dochází ke značnému poklesu pohyblivých zásob vojsk, např. u frontu o 20–30 %, u armád až o 40–60 %, což omezuje operační možnosti vojsk.

Řešit tento problém dalším zvyšováním počtu automobilních dopravních prostředků z národního hospodářství není únosné. Přijatelnější je hledat rezervy v efektivnějším využívání stávajících dopravních prostředků zkvalitněním organizace a řízení dopravního procesu.

Poznatky ze cvičení ukazují, že dosavadní systém organizace přísunu umožňuje využívat dopravních prostředků jen ze 40–50 %. Ztráty způsobují dlouhé prostoje aut při manipulaci s materiálem. Dosavadní systém zásobování vynucuje si téměř 100procentní překládání všech druhů materiálu na každém zásobovacím stupni, což vede při nižší úrovni kompletace zásob, obalové techniky a v důsledku toho i nízké úrovni mechanizace nakládacích a vykládacích prací k podstatnému snižování celkového objemu přísunu.

Těmito otázkami se v posledních letech velmi intenzivně zabývala celá řada jednotlivců a kolektivů. Vznikly různé názory na řešení, vycházející ze současných podmínek soudobých operací.

Těmito problémy zabývaly se v roce 1964 konference u svazů a škol s cílem předběžně projednat a soustředit nejdůležitější otázky k přípravě vojenskovečdecké konference u MNO.

Průběh vojenskovečdeckých konferencí u svazů a škol potvrdil, že projednávaná problematika je velmi široká a proto nebylo možné, ani účelné, aby konference MNO posuzovala a řešila všechny otázky.

Konference MNO byla zaměřena na posouzení dosavadního způsobu využívání automobilních dopravních prostředků v poli s cílem navrhnout:

- neefektivnější organizaci, způsoby plánování a řízení automobilní dopravy,
- nejvýhodnější rozložení zásob na jednotlivých zásobovacích stupních, evidenci účtování a manipulaci s materiálem, posoudit možnost podstatně snížit množství operací s materiálem při jeho přísunu.

K jednání konference a k přípravě jejích účastníků byl zpracován s využitím všech získaných zkušeností konkrétní návrh možného řešení s těmito hlavními zásadami:

Na celkovém objemu spotřeby materiálu v rámci frontu se podílejí vševojskové svazky 52 %. Přísun k nim probíhá v nejsložitějších podmínkách, na největší vzdálenosti a prochází největším množstvím zásobovacích etap. Neefektivnější přísun vševojskovým svazkům je proto ve dvou uzavřených zásobovacích cyklech:

- předsunutá frontová základna — divizní sklady,
- divizní sklady — plukovní sklady — prapor.

Organizaci přísunu řeší dva návrhy:

PRVNÍ VARIANTA spočívá v centralizovaném direktivním přísunu hlavních druhů materiálu (materiálu denní potřeby), tj. munice, PHM a proviantu z PFZ do divizí a z divizí do praporů bez překládání v OPFZ, PAZ a v plukovních skladech.

Návrh předpokládá přisunovat jednodenní spotřebu divize a od divizí jednodenní spotřebu praporu samostatnými dopravními rotami a od divize četami nebo smíšeným transportem automobilního praporu. Tento způsob přísunu vyžaduje zásobovací komplety denní spotřeby divize již na stupni PFZ a komplety praporu na stupni divize.

Ostatní druhy materiálu přisunovat a odebírat dosavadním způsobem podle skutečné potřeby a požadavků.

Současné zásobovací etapy ponechat, jen změnit náplň a rozsah jejich činnosti.

Podstatně zvýšit úlohu divizního týlu, který bude přebírat zásoby od frontu, připravovat zásoby pro prapory a zřizovat výdejní místa pro divizní a posilové prostředky.

Takto organizovaný přísun sníží objem materiálu, který prochází OPFZ a PAZ méně než na polovinu.

DRUHÁ VARIANTA — řeší centralizovaný direktivní přísun u všech druhů materiálu určitých zásobovacích kompletů nejen k vševojskovým svazkům, ale i armádním a frontovým útvarům. Tento návrh předpokládá přísun automobilními dopravními prapory, jejichž kapacita by odpovídala na stupni frontu, armády a divize jednodenní spotřebě svazku.

Hlavní rozdíl obou těchto variant spočívá v tom, že druhá varianta připouští možnost direktivního přísunu všeho materiálu a vychází z praporní organizace dopravních jednotek.

Maximální efektivnost vojenské automobilní dopravy v poli je závislá i na organizační struktuře automobilních dopravních jednotek. Proto se navrhuje posoudit vhodnost organizace přísunu menšími automobilními jednotkami na stupni frontu a armády (dopravními) samostatnými rotami o kapacitě 370–420 t a 250 až 300 m³.

Pro přísun od divize k plukům a praporům se navrhuje ponechat automobilní prapor, avšak organizaci rot a čet přizpůsobit průměrné denní spotřebě útvarů divize.

Navrhovaná rotní organizace automobilních prostředků zvýší požadavky na řízení a velení. Ze stupně frontu bude nutno sledovat a řídit asi 80–100 automobilních jednotek. I při ponechání dosavadních velitelských stupňů (automobilní brigáda, automobilní prapor) bude řízení automobilní dopravy složitější pro orgány dopravy a silničního vojska do té doby, než bude rozpracován a zaveden mechanizovaný systém řízení pohybu automobilních praporů.

Podle předběžných propočtů má navrhovaný zásobovací systém proti dosavadnímu tyto přednosti:

- pohyb (tok) zásob se urychlí cca o 45 %,
- doba manipulace s materiálem se zkrátí o 40–50 % a tím se ušetří proti dosavadní potřebě asi 1200 pracovníků,
- prostoj dopravních prostředků se sníží o 50–60 %,
- upraví se současné nevýhodné roz-

ložení pohyblivých zásob materiálu na všech stupních a zkrátí se jeho připravenost pro zásobování.

Tím vytvoříme podmínky pro téměř 100procentní plnění spotřebovávaných zásob bez zvýšení počtů automobilů.

Navrhovaný systém však zvyšuje nároky na organizační a řídicí práci a rozšiřuje funkční povinnosti týlu svazku. Zásada nedílné velitelské pravomoci v duchu základních principů velení v naší armádě je plně respektována a dodržována.

Diskuse, v níž na konferenci vystoupila převážná většina účastníků, potvrdila správnost volby cílů a aktuálnost tezí konference. Potvrdila, že stávající způsob řízení dopravy, využití dopravních prostředků a zásobování vojsk, zejména v operačním týlu, má ještě značné rezervy. U hlavních druhů spotřebovávaných materiálů (munice, PHM, proviant, část ženijního materiálu, popřípadě další) navrhuje se zásobovat formou kompletů přes dosavadní zásobovací stupně ve dvou zásobovacích cyklech:

— front — divize,

— divize — nižší stupeň velení (podle možnosti jednotlivých materiálů).

Frontové, armádní a divizní útvary a plukovní jednotky zásobovat dosavadním způsobem a částečným využitím zásobovacích kompletů.

Ostatní materiál doplňovat dosavadním způsobem.

Dosavadní zásobovací systém a odpovědnost za zásobování z hlediska potřeb počátečního období války neměnit.

Navrhuje se vytvořit v potřebném rozsahu praporní týl motostřeleckých a tankových pluků, prozkoumat časové možnosti manipulace s materiálem na styku dvou zásobovacích cyklů s možností zkrátit dobu pro manipulaci a na základě výsledků těchto šetření řešit zabezpečení pracovními silami a mechanizačními prostředky.

Proviand, chemický, spojovací a ženijní materiál doplňovat každý druhý — třetí den. Doporučuje se zvážit možnost zásobování obdobným způsobem u náhradních dílů a ostatního technického materiálu.

Mechanizaci nakládacích a vykládacích prací řešit cestou typizace a normalizace přepravních obalů, typizace mechanizačních prostředků na jednotlivých zásobovacích stupních a vytvořením organických jednotek pro manipulaci s materiálem.

Dosavadní stav rozložení zásob některých druhů materiálu, zejména ve vojskovém týlu, neumožňuje plynulé zásobování. Bylo doporučeno upravit rozložení pohyblivých zásob materiálu tak, aby na každé zásobovací etapě byly zásoby v hodnotě jednodenní průměrné spotřeby.

S ohledem na přehodnocení úlohy klasičtějšího dělostřelectva, v operacích bez použití jaderných zbraní bude nutné vyjasnit normy spotřeby munice jako základ pro tvorbu zásobovacích norem a stanovení výše pohyblivých zásob.

Dosud používané kalkulační a zásobovací normy a nepřipravenost zásob materiálu podle potřeb vojsk nevytváří vhodné podmínky pro operativnější řízení materiálního zabezpečení.

K zabezpečení tohoto požadavku bylo jednoznačně navrženo vytvářet zásobovací komplety a tyto chápat jako dorozumivací jednotku průměrné denní spotřeby příslušných zásobovacích stupňů. Zásobovací komplety bude výhodné vytvářet u frontových skladů, u divizí a částečně i na teritoriu.

Při posuzování možnosti využívat ná-

vesů a přívěsů ve vojskovém a operačním týlu, byl opraven názor zejména na výhodné využití návěsové trakce v dopravním zásobovacím procesu. Bylo konstatováno, že možnost využívat návěsů pro přísun materiálu bude zcela výjimečná; proto bylo doporučeno vyloučit přívěsy z výbavy dopravních jednotek pluku, dopravní jednotky praporu a pluku částečně vybavit obrněnými transportéry.

V oblasti plánování a řízení dopravy byla potvrzena nutnost zachovat nedílnou velitelskou pravomoc a odpovědnost současných zásobovacích stupňů. Proto je nutné orgány dispečerské silniční služby chápat jako prostředek k velení a nikoli jako orgány velící přesunujícím se útvarům. Regulační orgány vojsk, přesunujících se po týlových komunikacích, jsou orgány velitele a jejich pokyny jsou závazné pro přesunující se bojový útvar i pro orgány silničního vojska na celou dobu přesunu bojového útvaru. Úkoly pořádkových a dispečerských orgánů silničního vojska mají tedy charakter zabezpečovací a významnou úlohu ve sběru a předávání informací o přesunech a přepravách a o stavu na komunikacích.

Závěr

Průběh jednání vojenskovodecké konference znovu potvrdil neefektivnost současného dopravně zásobovacího systému. Kromě posouzení a ověření předloženého návrhu na možné řešení těchto otázek byly získány další poznatky a návrhy. Konference byla však pouze jednou z etap řešení dopravního zabezpečení vojsk v polních podmínkách.

Před zpracováním konečného návrhu na realizaci efektivnějšího dopravně zásobovacího systému bude nutno dále rozpracovávat neoptimálnější variantu řešení s využitím všech přednesených návrhů a postupně získaných poznatků a zkušeností z praktických zaměstnání, kde budou závěry konference ověřovány. I když bylo Organizačními směrnici k RMNO pro operační, bojovou a politickou přípravu pro výcvikový rok 1965 nařízeno využít k ověření závěru konference taktických cvičení, bude do značné míry záležet na velitelích všech stupňů, aby pochopili celkový záměr zefektivnění dopravně zásobovacího systému a vytvářeli k tomu vhodné podmínky.

Redakce časopisu VOJENSKÁ MYSL uveřejňuje článek hlavního redaktora časopisu Národní lidové armády NDR Militärwesen, soudruha podplukovníka Dr. Stendera.

Redakce časopisu Militärwesen zahájila v 9. čísle diskusi na téma „Jak získat reálné představy o bundeswehru“. Základem k diskusi bylo zasedání rozšířeného redakčního kolegia, kterého se zúčastnili důstojníci vojsk, svazků, štábů a správ ministerstva národní obrany NDR.

Článek je výtah ze záznamu tohoto zasedání. Je zajímavý a přináší řadu podnětů k zlepšení vědecké a publicistické práce i pro příslušníky našeho velitelského sboru.

Redakce časopisu VOJENSKÁ MYSL současně upozorňuje všechny čtenáře, že může zprostředkovat styk s redakcí Militärwesen v případě, že by se chtěli této diskuse zúčastnit.

Reálný pohled na Bundeswehr

Podplukovník Dr. Günther Stender

V úvodu zasedání redakce vysvětlila účel diskuse. Mezinárodní situace se v poslední době přiostrila díky agresivním silám světového imperialismu v čele s USA a západoněmeckým imperialismem. Na tomto zostření situace v mezinárodním dění má podstatnou zásluhu bonnský militarismus a jeho snahy po jaderném potenciálu. Již v prosinci 1964 konstatoval generální inspektor bundeswehru Trettner, že bundeswehr se stává, díky své moderní výzbroji a výstroji (zejména nosičům jaderných zbraní), takovou údernou silou, že se nepotřebuje obávat srovnání s hitlerovským Wehrmachtem. Toto konstatování je v podstatě doznání, že bundeswehr může zorganizovat a zahájit agresi proti Německé demokratické republice, Československé socialistické republice, Polské lidové republice, Sovětskému svazu a dalším socialistickým zemím. Trettnerovo konstatování nás nabádá k tomu, abychom s touto agresi stále počítali a byli na ni kdykoli připraveni.

Objasňovat reálné představy o bundeswehru je v souladu s úkoly ministra ná-

rodní obrany NDR, armádního generála Hoffmana, který ve svém rozkaze pro výcvikový rok 1964/65 vyzdvihl, že má prvořadý význam.

Časopis přinesl celou řadu podnětů. Zatímco v minulých letech převládaly příspěvky o armádě USA a ostatních států NATO, v posledním roce se proporce publikací o armádách NATO přesunuly svým těžištěm k bundeswehru. Přesto však jsou ještě tyto nedostatky:

- příspěvky o protivníkovi nejsou hlubokou analýzou, konfrontací, srovnáním, rozpracováním jeho předností a slabín v různých druzích boje. Převládá dosud demonstrativní informační materiál, který byl převzat z různých západoněmeckých publikací;

- jen zřídka se objeví pokusy komentovat zámysly protivníka; chybí exaktní, vědecké a vojenské vyhodnocení zámyslů protivníka;

- v pracích o protivníkovi je příliš málo vlastní, vojenskovědecké práce.

Hlavní příčinou těchto nedostatků není malý počet informativního materiálu

Z kapitalistických armád

o bundeswehru a ostatních armádách NATO. Všichni odpovědní velitelé a náčelníci, kteří mají tento materiál, musí však pečovat o to, aby byl nejlepšími specialisty publicisticky zpracován, vyhodnocen a zásadně oceněn. U mnohých důstojníků je třeba překonat i určitou bážlivost, která spočívá v tom, že v člancích, studiích, konfrontacích, rozbořech různých cvičení atd. je třeba vyzdvihnout přednosti i silné stránky protivníka v různých dílčích úsecích. Vždyť jen na základě zcela reálného zhodnocení možnosti nepřítele, bez nejmenšího přikrašlování a zlehčování, je možno připravit vojska Národní lidové armády na těžkosti války.

Redakce poukázala i na to, že v časopise nebyly zásadně a tvůrčím způsobem vyhodnocovány slabé stránky nepřítele, aby z nich bylo možno vyvozovat zdůvodněné závěry pro velení vojskům, použítí sil a prostředků atd.

Porada je jeden z prínosů k řešení úkolů při zvyšování úrovně velení všech příslušníků Národní lidové armády.

V průběhu diskuse přednesli účastníci cenné podněty a připomínky ke zlepšení práce. Na základě zkušeností z pedagogické práce v Akademii Bedřicha Engelse přednesli důležité připomínky a závěry její příslušníci. Vyzdvihli, že výzkum a výuka v odborném předmětu „Imperialistické armády“ má v posledních letech stále větší význam.

Vychází z tohoto systému:

- přesné a úplné poznání zámýslů protivníka;

- zhodnocení zámýslů a možností protivníka;

- závěry pro organizaci a vedení boje našich jednotek.

Rozpracování jednotlivých témat je ale těžkou výzkumnou prací. Od autora není možno očekávat, že se propracuje k exaktnímu vyhodnocení a závěrům, když mu daný čas postačí jen k pochopení ob-
jemu práce. Objem prací spojený s rozpracováním závěrů by bylo možno snížit

- těsným omezením tematiky;

- rozčleněním tematiky do více prací, na kterých by pracovalo více soudruhů, popřípadě kolektiv.

Při správném zdůrazňování závěrů je nutno též položit na znalost zámýslů protivníka. Zlepšení práce v tomto směru může nastat:

- prvním stupněm vyhodnocování zámýslů a možností protivníka a vlastních

sil může být konfrontace silných a slabých stránek; dosud se používalo příliš zjednodušené metody, jejíž výsledky ve věcné kritice neobstály.

- Je chybné, vyhodnocují-li se příliš úzce specializované detailní otázky bez přihlídnutí k celkovým souvislostem.

- Do principů vojenského umění (např. principy zasazení svazků protivníka, jejich rozčlenění, výzbroj a výstroj) je třeba vnést při jejich vyhodnocování více objektivních skutečností.

- Při rozpracování závěrů pro organizaci a vedení boje našich jednotek je třeba zvážit nejprve zvláštnosti vlastní taktiky, členění, výzbroje a výstroje a teprve poté zvláštnosti nepřítele. Je otázka, zda je správné, aby na závěrech pracovali pouze specialisté. Bylo by jistě účelnější, kdyby závěry pro nás zpracovávali operační důstojníci. Celková tematika však musí být zvládnuta ve společné práci.

Z požadavku stranickosti vyplývá nutnost zdůrazňovat, že buržoazní vojenská věda je prostředkem k uskutečnění agresivních cílů imperialismu. Musíme se vyvarovat toho, abychom agresivnost imperialismu a militarismu demonstrovali za každou cenu na netypických příkladech. O tom hovoří i soudruh ministr na 7. sjezdu ústředního výboru SED

„... při odhalování zločinného charakteru plánů bonnských Ultra je třeba vycházet z jejich politiky a jejich cílů, právě tak jako z profilu bundeswehru, ne však z výcvikových metod.“

Stranickost vždy předpokládá **správně posoudit politický a vojenskopolitický rámc každého poznatku**. Reálné představy o nepříteli v bundeswehru lze vytvořit jedině tehdy, budou-li důstojníci Národní lidové armády mít jasné představy o vojenském politice bonnských militaristů.

Důstojníci z vojsk hovořili o zkušenostech útvarů a svazků Národní lidové armády. Z diskuse vyplynuly tyto hlavní závěry:

Reálné představy o bundeswehru významnou měrou ovlivňují přístup vojáků, poddůstojníků a důstojníků k vojenským povinnostem. Přesvědčení, že bundeswehr, jako vojenský nástroj německého imperialismu a militarismu, je dnes schopen rozpoutat světovou, jadernou a raketovou válku, podstatně působí na idiciativu příslušníků armády, na jejich pohotovost. Nedostatek je, že někteří příslušníci armády nebezpečí bundeswehru podceňují.

Návrhy na zlepšení práce v tomto směru:

— Politické školení a masová politická práce musí zahrnovat více problémů a podnitit vojiny, poddůstojníky a důstojníky k samostatnému myšlení.

— Výchovná politická práce musí být systematicky a cílevědomě orientována na rozpoznání vojenské politiky protivníka a agresivnost bundeswehru.

— Ve výchovné politické práci důstojníků musí být hlavní metodou samostudium, které má současně přispět k zvýšení úrovně samostatného myšlení.

— Vysvětlení reálných představ o nepříteli může být v procesu politické výchovy účinné jen tehdy, když si je vojín, poddůstojník a důstojník může ověřit ve vojenské praxi.

— Varianty výpočtů sil, právě tak jako výpočet pravděpodobného času a místa střetnutí s protivníkem by měly být základem každého rozhodnutí. Musí být pravidlem, že bez konkrétní, exaktní, vědecké úvahy o nepříteli nebude žádné rozhodnutí.

V nejrůznějších oblastech je k dispozici dostatek informačního materiálu o protivníkovi. Nedostatek je, že tento materiál není dostatečně vyhodnocován v potřebném objemu a v potřebné kvalitě. Základ studia protivníka je dokumentující materiál — příručky a služební předpisy.

Příliš málo a neexaktně je vyhodnocována kvalita vedení bundeswehru.

Vedle správného hodnocení velitelského sboru bundeswehru, složeného z ortodoxních fašistů a revanšistů, je třeba brát zřetel i na to, že velitele bundeswehru musíme naprosto vážně posuzovat jako vojenské protivníky. To znamená, že není možno podceňovat nutnost ještě silnějšího odhalování vojenskopolitické a vo-

jenské minulosti bundeswehru z období nacismu. Kromě toho však je nutné brát v úvahu i vojenskou kvalitu a zkušenosti velitelského sboru bonnské branné moci.

Vyhodnocování stavu výcviku a bojových hodnot bundeswehru trpí příliš globálními závěry. My však potřebujeme diferencovanou hodnocení, např. připravenost agrese ze strany námořnictva, letectva a pozemních vojsk. I globální hodnocení 12 divízi bundeswehru najednou spolu s odhadem jejich pohotovosti k agresi není nejlepší — i když zásadní odhad je nutný. Musíme rychle vyhodnotit jednotlivé divize.

Vyplynul požadavek, aby bylo **zprůstupněno více materiálu o vyhodnocování manévrů bundeswehru.**

Problematické zůstává zjištění exaktního odhadu poměru sil. Vždyť např. členění motorizované roty Národní lidové armády a mechanizované roty bundeswehru je velmi odlišné. Konfrontace rota - rota nemůže tudíž vést k žádnému exaktnímu výsledku a k žádným platným závěrům. Reálný poměr sil, který je třeba k solidnímu rozhodnutí, vyžaduje obsáhlé znalosti o početních stavech, struktuře, členění, výzbroji protivníka atd. v rámci nutném k vedení vlastní bojové činnosti.

Závěrečným slovem byl zdůrazněn velký význam, který má obsáhlá, reálná představa o bundeswehru, zejména vzhledem k zesíleným válečným přípravám a agresivním snahám bonnských Ultra. V tomto smyslu lze za nejdůležitější považovat tyto úkoly:

— rozpracovat obsáhlou tematiku představ a analýz protivníka,

— ustoupit od jednotnosti v názorech a vyhodnocovat protivníka všestranně a systematicky.

OBRANA — dočasný a vynucený druh boje

Beseda redakce

V posledních letech se řešení, rozpracování a procvičování obrany věnovala malá pozornost. Veškeré úsilí směřovalo k zvládnutí útočných operací. Není to nic nepřírodního, ale zcela logický důsledek převratných změn ve vojenství po zavedení raketových a jaderných zbraní do výzbroje armád.

V současné době se zvyšuje zájem o teoretické rozpracování i obrany jako nezbytné součásti vševojskového boje. Tento zájem je oprávněný. Studovat a učit se dovedně a cílevědomě připravovat, organizovat a vést obranu není v rozporu se smyslem socialistické vojenské doktríny. Je jenom žádoucí dávat obraně takový význam, místo a úlohu v soudobém boji, které jí nezbytně náleží.

K ujasnění některých problémů připravila redakce VOJENSKÉ MYSLI tuto besedu.

Besedují: generálmajor Jan VOŠTERA,
plukovník Josef PRŮŠA, CSc.,
plukovník Alois CVRK,
podplukovník František GREINER.

1. Ve vojenských kolektivech štábů a škol i na stránkách vojenských odborných časopisů se velmi často diskutuje o úloze a místě obrany ve vojenském umění. Jak správně chápat tyto základní otázky?

S. Průša: Při posuzování úlohy a místa obrany je nezbytné rozlišovat, zda hovoříme o vojenském umění jako o oblasti teoretického rozpracování principů a vedení ozbrojeného boje nebo o vojenské doktríně některého státu či bloku. Vojenská doktrína Sovětského svazu, jako státem oficiálně přijatý názor na přípravu a vedení příští možné války, zcela jednoznačně například zamítá jakoukoli myšlenku vedení strategické obrany. V současné sovětské vojenské doktríně není místa pro strategickou obranu. Sovětské ozbrojené síly nepovedou v příští válce strategickou obranu, a proto se k jejímu vedení v žádném směru nepřipravují. Tento závěr sovětské doktríny o úloze a místě strategické obrany v příští válce nesmí být však mechanicky převáděn do vojenského umění, ani do jeho součástí. Ve vojenském umění strategická obrana existuje bez ohledu na to, zda o jejím vedení ve své doktríně oficiální místa So-

větského svazu a USA nebo jiného státu či bloku uvažují nebo neuvažují. Strategickou obranu musíme tedy studovat, třeba jen z toho důvodu, abychom na ni dokázali správně a účinně reagovat v případě, že ji použije protivník. Tím spíše musíme studovat, rozvíjet a cvičit obranu na stupni operačním a taktickým.

S. Voštera: Vítězství v ozbrojeném zápasu může být dosaženo jediné útokem. Proto základním druhem operací je útočná operace, jako rozhodující druh operací frontu a armády. Boj je však dvoustranný proces, v němž obě strany budou řešit svoje cíle jadernými údery a rychlými útočnými operacemi. Nebude však vždy a za všech podmínek možné neustále útočit. Náhlé změny v poměru sil, nenadálá a aktivní činnost nepřítele, vliv vlastností terénu, podmínky materiálního a technického zabezpečení mohou vyvolat nutnost přechodu k jiným formám boje.

Útočná operace frontu nebo armády nebude tedy vždy neustálým útokem všech prvků její operační sestavy, ale naopak souhrnem útočných a obranných bojů, pronásledování, přeskupování vojsk a v nezbytných případech i cílevědomého odchodu vojsk. Pestrost různých forem boje a rychlý přechod od jednoho druhu bojové činnosti k druhému podle toho, který bude v dané situaci a podmínkách k dosažení stanovených cílů nejvýhodnější, patří mezi hlavní rysy vševojskového boje.

Naše řády označují obranu jako **vynucený a dočasný druh bojové činnosti**, který vyplývá z dočasné převahy nepřítele na určitém směru, z vlastních nedostatků v materiálně technickém zabezpečení, ztráty bojeschopnosti i nevýhod terénu. Toto zásadní pojetí obrany musíme správně promítnout do konkrétních cílů a zásad přípravy a vedení obrany na různých stupních.

Vedení obrany ve **strategickém rozsahu** socialistická vojenská doktrína nepřipouští, protože obrana v tomto rozsahu nemůže dosáhnout zásadního výsledku ve válce, neřeší rozhodné cíle války, ani její části. Strategického výsledku ve válce dosahují údery strategických jaderných zbraní na nejdůležitější cíle a objekty na válčistích a rozhodná a rychlá útočná činnost všech druhů vojsk, směřující k efektivnímu využití jaderných úderů a splnění stanovených cílů.

Na **operačním stupni** bude mít obrana pro síly armády, které se budou bránit, charakter dočasné a přechodné bojové činnosti, jejíž rozsah a délka budou závislé na možnostech vytvořit vhodné podmínky pro přechod k útoku a na situaci, která se vyvinula na ostatních směrech frontu. Přechod větší či menší části operační sestavy armády do obrany bude probíhat postupně podle situace. Vznik obrany a její charakter nebude tedy příznačný pro vševojskovou armádu jako celek, i když ani to nevylučujeme. Většinou však

půjde o obranu v různém rozsahu pro části její operační sestavy.

Naopak na **taktickém stupni** bude příznačný vznik, přechod a vedení obrany pro celé bojové sestavy jednotek, útvarů a svazků.

Dočasnost obrany, omezený rozsah a vynucený ráz boje odráží se ve stanovení konkrétních cílů obrany, které musí respektovat objektivně vzniklou situaci v celé její složitosti a realitě. Cíle obranné operace mohou být různé v závislosti na podmínkách a reálných možnostech obou stran.

V případě, že obránce bude mít nedostatek jaderných prostředků a jaderných náplní, budou cíle obrany omezené — opotřebovat, vyčerpat útočníka a získat čas nutný k organizaci opatření nadřazeným. Převaha v jaderných prostředcích u nepřítele patří mezi hlavní podněty nuceného přechodu do obrany. Na zvrácení nepříznivého stavu a vyrovnání dočasných výhod útočícího nepřítele musí mít v těchto případech hlavní vliv síly a prostředky nadřazeného, použité v souladu s celkovým zámyslem operace.

Při poměrném dostatku jaderných prostředků, kdy přechod do obrany byl vynucen nepříznivými podmínkami (nedostatek pozemních sil, narušená bojeschopnost, nedostatečné MTZ nebo nevýhodný terén) můžeme stanovit daleko náročnější a rozhodnější cíle obrany — zmařit útok nepřítele, způsobit mu značné ztráty, rozbít úderné uskupení nepřítele a přejít do rozhodného útoku.

Ve všech případech je však nezbytné dodržovat zásadu, že **cíl obranné operace musí být splněn v nejkratší době**. Zdlouhavé vedení obranné operace povede ke vzniku značné mezery mezi bránícími se a útočícími vojsky. To má za následek potřebu zasazení dalších záloh a nezbytné krytí vysunutého útočného uskupení, zpomalení tempa útoku na rozhodujícím směru a ohrožení plnění úkolu hlavními silami frontu nebo armády.

2. Raketové jaderné prostředky plní hlavní operační úkoly. Jakým způsobem lze účelně využívat jejich ničivé síly v obraně?

S. Průša: Jestliže s obranným bojem divize nebo obrannou operací vševojskové armády počítáme jako s dočasnou, nepřítelem vynucenou činností části útočících hlavních sil, pak **jadernou podporu**

bránících se vojsk řeší nadřazený velitel v rámci plnění hlavních operačních úkolů. Velitel vševojskové armády v armádní útočné operaci vyčleňuje určitý počet svých jaderných úderů na boj s nepřá-

telskými zálohami, na odražení nepřátelské protizteče či nepřátelského protiúderu, na boj s nově zjištěnými prostředky hromadného ničení, apod. Část jaderných prostředků velitel armády zcela určitě použije i ve prospěch té divize, která dočasně přechází do obrany, např. ochraňuje boku útočících hlavních sil armády, ohrožených nepřátelským protiúderem.

I v obraně budou jaderné zbraně rozhodovat o úspěchu. Jeden ze základních úkolů obrany — způsobit nepříteli co největší ztráty a přejít do rozhodného útoku — může divize splnit jen s rozhodnou podporou jadernými zbraněmi velitele armády a frontu.

S. Cvrk: Divize a armáda v obraně mají vlastní jaderné prostředky, třeba i v omezené míře. Kromě toho, jak správně podtrhl plukovník Průša, ovlivňuje vedení obrany svými prostředky nadřízený velitel buď přímo nebo nepřímě. Např. v souladu s plněním operačních úkolů frontové operace raketové zbraně ničí prostředky jaderného napadení nepřítel, tanková uskupení, místa velení a důležité týlové objekty.

Ve prospěch obrany budeme používat výhodně pozemní jaderné úder. Za dobrých meteorologických podmínek budou velmi účinným prostředkem k zabránění bezprostředního útoku nepřítel a k vytvoření širokých pásem zamoření.

Význam raketových zbraní však není možno absolutizovat. **Rozhodnutí k přechodu do obrany nebude vždy záviset jen na množství zbraní hromadného ničení.** Bude vynuceno např. neúspěšným střetným sražením, nutností odrazet silný protiúder, podstatným snížením bojové schopnosti vlastní armády apod. Může vyplývat i ze zámyslu nadřízeného velitele, např. přenesení úderu ve frontu na jiný směr, kdy k ochraně boku může přejít jedna armáda do obrany.

Pokud se týče formulace ničit nepřítel a přejít k útočné činnosti, jde o bezprostřední cíle operace. Máme-li nedostatek jaderných zbraní, bude reálným cílem obrany jen opotřebovat útočnicka a získat čas k nutným opatřením nadřízeného velitele. Naopak budeme-li mít nedostatek relativní, tzn. méně, než bychom měli k plnění útočných úkolů, cílem operace

bude zmařit útok nepřítel, způsobit mu ztráty, rozbit úderné uskupení a přejít do rozhodného útoku.

Počet jaderných náplní, přidělených armádě k obranné operaci, bude různý. Bude záviset na síle a uskupení nepřítel, na cílech obranné operace, na předpokládané době trvání obranné operace, v některých případech i na množství a druhu odpalovacích zařízení. Podle mého názoru by postačilo armádě k vedení obrany asi $\frac{1}{2}$ až $\frac{2}{3}$ počtu jaderných úderů, které vyčleníme k útočné operaci. 6—8 úderů střední ráže vyřadí na delší dobu nepřátelský svazek z boje a způsobí mu až 50 % ztrát. Z toho by se dalo vyvodit, že k úspěšnému splnění obranného boje svazkem by bylo třeba 2 až 3 jaderných úderů. Ty by měly stačit k zničení prostředků ZHN taktického dosahu a způsobit určité ztráty hlavnímu tankovému uskupení a tím zvýšit odolnost vlastních vojsk v obraně.

Těžiště použití jaderných zbraní v souvislosti s cílem obrany se bude měnit. Podle dané situace budou na prvním místě (a to v častějších případech) zbraně hromadného ničení, v druhém případě hlavní tanková uskupení. Přitom raketové zbraně nebudou vždy nejúčinnějším prostředkem ničení zbraní hromadného ničení. Např. po obdržení pevných souřadnic můžeme kanónovým oddílem umlčet prostředky taktického dosahu za 4—5 minut. Oddíl vojskových raket trvá dosud příprava poněkud déle.

S. Voštera: Použití jaderné munice v obraně bude omezené (menší počet přidělené jaderné munice, menší počet odpalovacích zařízení). Tím vážnější však bude dovedné využití těch prostředků, které budou k dispozici.

Raketové zbraně v obraně především bojují nepřetržitě se ZHN nepřítel (s cílem získat opět palebnou převahu), ničí hlavní tanková uskupení nepřítel a účastní se protiúderu.

Množství všech palebných úkolů bude značně převyšovat palebné možnosti. To bude vyžadovat široký a dovedný manévr palbou a pohybem, zvážení důležitosti každého cíle a pro případ přechodu do protiúderu mít dosti silnou zálohu jaderné munice.

3. Zásady vedení bojové činnosti v operačním měřítku, zejména použití RJZ, podstatně ovlivní organizaci na stupni armáda, divize. Jaké jsou hlavní zásady přechodu do obrany?

S. Voštera: Situace, za kteréž přechází armáda, divize do obrany, může být různá. Rozhodně bude velmi složitá, obtížná a její vyřešení bude vyžadovat od velitelů skutečný rychlý, rozhodný a tvůrčí přístup.

Nejtypičtější bude přechod do obrany v průběhu útočné operace za situace, kdy schopnost útočnicka byla jadernými údery nepřítele natolik oslabena, že nemůže pokračovat úspěšně v útoku, ale v určitém prostoru se bránit, likvidovat následky jaderného napadení, obnovit bojeschopnost, vyčerpat útočící síly nepřítele a vytvořit co nejrychlejší podmínky pro přechod k dalšímu útoku.

Obrana bude zaujímána **nejčastěji v bezprostředním dotyku s nepřítelem**, za složitě bojové situace, pod palbou taktických prostředků jaderného napadení a obyčejně za vzrůstající aktivity nepřítele. V této situaci armáda, ale častěji divize, přechází do obrany v pásmu a v sestavě, ve kterých útočila.

Nutnost přechodu armády do obrany nevznikne na všech úsecích najednou. Po určitou dobu budou mít některé části operační sestavy armády možnost ještě útočit v rámci střetného sražení, jiná opět budou donucena přejít okamžitě a na místě do obrany, část vojsk bude odstraňovat následky jaderného napadení, část se bude přesunovat k frontě z hloubky, bojovat v obklíčení nebo likvidovat výsadky apod. Přechod do obrany bude tedy **nejednotný a nestejný, a to jak na taktickém, tak i na operačním stupni.** Armáda bude zaujímat obranu za aktivní činnosti nepřítele bez jakéhokoli přípravného období, přední okraj bude velmi čelný, nesourodý, s četnými mezerami a bez možnosti jeho vylepšení volbou vhodného terénu.

To je třeba předvídat a včas připravovat taková opatření, která umožní zaujmout nejvýhodnější operační (bojovou) sestavu, která může vyrovnat nepříznivé okolnosti vzniku obrany. Jen včasnými a rychlými opatřeními lze zabezpečit, že operační sestava bude mít silné druhé sledy a zálohy všeho druhu.

Poměrně řídkým zjevem bude přechod armády do obrany mimo dotyk s nepřítelem (v hloubce, při krytí boku, při odrá-

žení silného protiúderu, jehož příprava byla včas zjištěna, apod.). V tomto případě bude relativně více času a možností k organizování obrany, ale nebezpečí jaderných úderů stále trvá a rychlé navázání dotyku umožňují pronikající tanková a mechanizovaná vojska nepřítele.

Značný význam pro zabezpečení odolnosti obrany, která je zranitelná jadernými údery, má **dovedné využívání tanků a obrněných transportérů.** Jejich pancíř chrání živou sílu jak proti tlakové vlně, tak i pronikavé radiaci. Jejich pohyblivost umožňuje aktivnost a manévrovost obrany. Obrněné transportéry a zejména tanky mohou v obraně vytvořit pohyblivé opěrné body s velkou odolností a palebnou silou.

Jako první budou přecházet do obrany prvosledové prapory a tankové rotý, které nebudou samozřejmě budovat zákopovou síť, ale dovedně využívat přirozených vlastností terénu k vedení boje z věžových postavení a léček.

Vojska povedou v obraně bojovou činnost i mimo tanky a OT. To vyžaduje budovat pro živou sílu a palebné prostředky nejnepříjemnější okopy a úkryty. Přitom nutno využívat bojových vozidel, která jsou umístěna ve vhodném terénu, jako pohotovostních úkrytů.

S. Průša: Nasycenost armád nejmodernější tankovou technikou vyžaduje, aby obránce organizoval především **spolehlivou protitankovou obranu**, a co nejúčelněji využil vlastních tanků. Boj s nepřátelskými tanky se vede zpravidla nejdříve jadernými zbraněmi ničením tankových uskupení na vzdálených přístupech k přednímu okraji obrany. Klasické protitankové zbraně všeho druhu musí být v obraně schopny zahájit účinný boj s nepřátelskými tanky na maximální možné vzdálenosti. Hustota protitankových palb se s postupným přibližováním útočících tanků k přednímu okraji obrany zvětšuje, narůstá.

Tankům v obraně nelze přidělovat jen úkol protitankové zbraně. I v obraně tanky jsou a musí zůstat především **prostředkem aktivní činnosti — úderu.** Např. rozdělení tankového praporu motostřeleckého pluku jednotlivým motostřeleckým praporům či

rotám k zesílení protitankové obrany může být jen východiskem z nouze; v žádném případě nesmí být zásadou. Tankový prapor motostřeleckého pluku je nejkvalitnější jednotkou velitele pluku pro protizteč i manévry. Protitanková obrana by měla být řešena především účinnými protitankovými řízenými střelami a bezzákluzovými protitankovými zbraněmi v součinnosti s využitím přirozených a umělých překážek.

S. Greiner: K odolnosti obrany přispívá i dovedné využití ženíjní techniky. V současné době máme ve výzbroji výkonné a vhodné stroje pro zemní práce. Jsou to např. návěsné buldozerové radlice na tanky a zejména univerzální ženíjní stroj, který stokubíkovým výkonem za hodinu vykoná značný objem prací. Efektivní využití ženíjní techniky ovlivňují taktická situace, charakter terénu, jakost půdy a zejména čas. **Čas k organizaci obrany v průběhu operace budeme počítat na hodiny.** Proto není lhostejné, kolik času spotřebují velitelé na rozhodnutí, na doručení rozkazů do vojsk apod. Polní řád předvídá, že velitelé se rozhodují podle mapy a úkoly upřesňují při rekognoskaci. V některých případech se rozhodují až po rekognoskaci. Ve svém rozkaze velitel uvádí průběh předního okraje a jednotlivých postavení, ráz a způsob ženíjní úpravy obranného pásma. I při dodržení těchto zásad může zkrátit čas na minimum, především předvídáním. Již v zámyslu útočné operace na základě vyhodnocení nepřítele a poměru sil na jednotlivých směrech stanoví čáry, na kterých budou vojska odrážet protiúder nepřítele a jakým způsobem. V průběhu operace úkoly upřesní. Druhým předpokladem je rychlá realizace všech úkolů. Proto k rekognoskaci využijeme maximálně vrtulníků s cílem dosáhnout předstihu před vojsky. Mělo by se stát pravidlem, že k technickému průzkumu budou zabezpečeny vrtulníky i ženíjní náčelníci a štáby ženíjních brigád, popřípadě praporů. Ještě jednu poznámku k efektivnosti. Vždy se budeme snažit, aby rekognoskace i technický průzkum byly ve dne. Jsou známy případy z války i ze cvičení, že noc zkracuje stav a přijatá opatření jsou ráno málo účinná.

S. Cvrk: V obraně má svůj význam i hlavně dělostřelectvo. Palebně navazuje na činnost raketových jaderných zbraní, někdy je doplňuje, částečně je nahrazuje a v určitých případech bude

hlavním prostředkem palby. Především bude ničit ZHN tříštivotrhavým střelivem a střelivem s chemickou náplní, ničit nepřítele na přístupech dalekými přepady, umlčovat a ničit dělostřelecké a protitankové baterie, ničit radiotechnické prostředky a místa velení. Zteč tanků a pěchoty nepřítele před vlastním předním okrajem bude odrážet palebnými přehradami, vklínivšího se nepřítele ničí palbami všeho druhu, a podporuje vlastní protizteče. V neposlední řadě ničí vzdušné výsadky. Zdůrazňuji přitom manévry palbou nejen před vlastní bojující vojska, ale především do mezer, a dále manévry do prostorů napadených nepřátelskými jadernými údery. Tyto úkoly bude dělostřelectvo plnit palbou jednotlivých baterií, oddílů, přibíráním tanků pro nepřímou střelbu a kromě toho vhodně soustřeďovanou palbu. V daných případech nepůjde o staré způsoby palby náložmo; bude to obyčejné soustřeďování palby oddílů. S hromaděním palby v rámci divize můžeme počítat jenom na nejdůležitějších směrech.

Protitanková záloha na stupni pluk, divize armáda má dnes univerzálnější použití než měla dříve. Do protitankové zálohy se vyčleňují protitanková děla a protitankové řízené střely, v případě nutnosti i tankové jednotky. Kromě boje s tanky může protitanková záloha bojovat s nepřátelskými výsadky, zesilovat nepřímou střelbou dělostřelectvo a v neposlední řadě i ničit ZHN.

Ničení ZHN umožňuje nesouvislost fronty. Protitanková záloha pluku (baterie bezzákluzových děl, tažená obrněnými transportéry) může se bezpečně přiblížit např. k sekci DAWY CROCKETT a ničit je přímou střelbou. Na stupni divize půjde o nepřímou střelbu. Protitankový oddíl nebo protitankový pluk, vyzbrojený 100mm kanóny, může se urychleně přemísťovat, rozvíjet a uskutečnit palebný přepad aspoň k prvotnímu umlčení taktické zbraně hromadného ničení nepřítele. Vycházíme-li z předpokladu, že výjezd z prostoru soustředění trvá 1 minutu, přesun na 5–8 km 10–16 minut, rozvíjení 3 minuty, zahájení palby přepadu 2 minuty, může oddíl účinně zasáhnout taktickou zbraň hromadného ničení nepřítele do 16–20 minut. Je tedy účelné plánovat, cvičit a používat protitankovou zálohu divize k ničení prostředků jaderného napadení nepřítele. V určitých případech bude tento úkol plnit daleko účinněji a rychleji než např. kanonový oddíl, který

je v sestavě divizní dělostřelecké skupiny. Protitankovou zálohu armády, už z hlediska prostoru rozmístění, nelze použít k tomuto úkolu. Přesto praxe nás vede např. k tomu, že z protitankové zálohy v síle brigády vyčleňujeme jeden pluk, který je připraven bojovat se zbraněmi hromadného ničení obdobně jako na stupni divize.

S. Průša: Ještě několik slov ke způsobům a zásadám přechodu do obrany.

Hovoříme-li o přechodu do obrany, máme na mysli přechod do obrany z předcházející útočné činnosti, který je ovlivňován především nepřítelem a charakterem úkolu, který má obrana plnit.

Např. útočící motostřelecký prapor může být a v boji často bude v situaci, kdy nebude s to dále útočit, kdy jeho útok nepřítele zastaví a donutí přejít do obrany. Nebude-li mít ani velitel pluku síly a prostředky k podpoře svých zastavených praporů a nedosáhne-li potřebné podpory a potřebného zesílení u velitele divize, bude nucen nejen souhlasit s iniciativním přechodem praporu do obrany, ale i přejít do obrany celým plukem.

Takový přechod do obrany možno charakterizovat jako „narůstání obrany zdola“, přičemž nadřízený velitel (v našem případě velitel pluku), upřesní obranné úkoly a obranné sestavy svých podřízených; do upřesněního systému začlení i své síly a prostředky.

Jiný způsob je **nařízený přechod do obrany**. Typický příklad je včasný přechod křídelní divize do obrany k odrazení nepředvídaného nepřátelského protiúderu. Takový přechod do obrany lze charakterizovat jako „organizování obrany shora“. Přinucení nepřítelem nebude bezprostřední. Obrana bude předvídaná a nařízena i několik hodin předem; velitel divize bude mít možnost volby výhodného předního okraje na dosažené čáře, v určité hloubce své sestavy, nebo i na čáře, kterou bude nutno získat dalším útokem.

Ještě méně přinucen nepřítelem, prakticky jen nepřímou, bude velitel, který se rozhodne pro obranu částí sil, aby na jiném směru vytvořil co nejvýhodnější podmínky pro útok hlavními silami.

Cím vyšší a bezprostřednější bude stupeň vynucenosti přechodu do obrany nepřítelem, tím menší bude možnost iniciativy obránce při volbě předního okraje, sestavy a celkového systému obrany, tím těžší budou i časové podmínky.

Způsob přechodu do obrany plně ovlivňuje **úkol, který bude obránce řešit**.

Má-li prapor dočasnou obranou udržet dosaženou čáru do zasazení druhého sledu pluku nebo divize a připojit se k útoku, charakter pojetí této obrany bude jiný, než obrana praporu, který má odrazit protizteč nepřátelské tankové brigády.

Nepřítel a charakter úkolu ovlivňuje i **volbu obranné sestavy**.

Např. nepřítel zastavil útok motostřeleckého praporu. Velitel praporu podle svých možností pokračuje v útoku, zasedá všechny roty a zálohy; proto jen s potížemi vytvoří hloubku obrany. Velmi často bude tato hloubka reálná jen v případě, že velitel zvolí přední okraj v hloubce vlastní sestavy a zaujme jej postupným ústupem rot praporu.

Jiná situace bude u útočícího prvosledového praporu, kterému bude s předsíhem určena čára, které se má zmocnit jako předního okraje obrany k odrazení nepřátelské protizteče. Velitel praporu se může předem rozhodnout pro určitou obrannou sestavu a tuto respektuje v průběhu útoku.

Prapor druhosledového pluku divize zaujme obrannou sestavu mimo dotyk s nepřítelem.

Vliv úkolu na volbu obranné sestavy nepovažují za nutné zdůrazňovat, ani dokládat příklady.

S. Voštera: V obraně stále narůstá úloha a význam manévru palbou, silami a prostředky. Klasická „poziční a čistá“ obrana s jejími ustálenými formami a šablonovitým způsobem boje ztrácí na svém významu. **Úspěch obrany je v pohyblivosti, manévrovosti a aktivitě.**

Široký a cílevědomý manévr živou silou a palebnými prostředky, hlavně jadernými, umožňuje obránci převzít a udržet iniciativu, která vyúsťuje v opětovný přechod do útoku.

Dobře připravený a rychlý manévr umožňuje **klamání a překvapení nepřítele**, protože vojska (druhé sledy a zálohy) mohou zaujímat důležité prostory a čáry rozvinutí až v průběhu boje po úderech a tam, kde to situace vyžaduje.

Manévr je prostředkem k **vytváření hluboké a účelné sestavy**, k rozptýlování vojsk před účinky jaderných úderů a naopak k jejich potřebnému soustředování na rozhodující směry.

Manévr je prostředkem **pružnosti obrany**. V této souvislosti se často hovoří o „volném manévru“ na taktickém stupni,

který by umožňoval opustit úporné a nic neřešící držení terénní čáry a přejít do výhodnějšího prostoru v zájmu zachování bojeschopnosti. Tato zásada při správném chápání může být prospěšná. Naše řády připouštějí, že v průběhu obranného boje může dojít i k odchodu určité části vojsk, zejména v případech, kdy nelze udržet obsazený prostor a kdy by pokračování v boji nevyhnutelně skončilo porážkou bránících se vojsk. Na druhé straně je však třeba zdůraznit, že **odchod nemůže být zákonitým jevem obrany**. To je v rozporu se zásadami úpornosti obrany a mohlo by vést k velkým škodám.

Široký a rychlý manévry vojsk v obraně vyžaduje určité podmínky a předpoklady. Je to především **pohyblivost vojsk**, která je závislá na technickém vybavení. V obraně se jeví výhodnější rozmístovat méně pohyblivá vojska do prvních sledů k odražení nepřítele a udržení klíčových prostorů a pohyblivější vojska rozmístovat v hloubce obrany k překvapivým a rozhodným protiztečím a protiúderům. Dále jsou to podmínky schůdnosti a sjízdnosti terénu. Zvyšují se nároky na úpravu a udržování komunikací pro rychlý manévry. Mění se způsob obrany a rozsah zatarasování v obraně, které musí umožňovat volnost vlastního manévru a zabraňovat postupu nepřítele.

S. Greiner: Základem manévru ženijními prostředky jsou v obranném boji a operaci pohyblivé odřady zatarasovací a ženijní zálohy. Domnívám se, že nevyužíváme vždy všech možností. Mám na mysli to, že do POZ vyčleňujeme zhruba stejné síly jako v minulosti. To je na divizi četa, na armádě prapor. Mechanické ukladače dávají však možnost menším počtem lidí zříditi účinný zátaras. Např. armáda, která má 32 minových ukladačů, potřebuje k jejich obsluze 96 vojáků kromě řidičů, tj. zhruba 2 roty. Mohou položit minový zátaras o hustotě 1 v délce 9,6 km. Nejméně 1 četu je třeba vyčlenit na zásobování minami. Zbytek sil praporu, tj. dvou čet je možno využívat k přípravě objektů k ničení a k zřizování nevybušných zátarasů. S takovým úkolováním POZ se setkáváme jen zřídka, ačkoli jsou k tomu všechny předpoklady. V tom by se měla zlepšit situace zejména u divizí, kde POZ je trvalým prvkem bojové sestavy divize. Na stupni armády se zdá správnější praxe POZ jako speciální od-

řad nevytvářet a jeho úkoly plnit ženijními zálohami.

Tím dosáhneme efektivnějšího využití ženijních sil.

Naproti tomu je potřebné, aby na stupni armády byl vrtulníkový pohyblivý odřad zatarasovací. Šířky útočných a obranných pásem, tempo operace a rychle se měnící situace na frontě to nezbytně vyžadují. Jen manévry vrtulníků má reálnou naději včas zatarasit např. mezeru po skupinovém jaderném úderu nepřítele. Dosavadní vrtulníky Mi-4 s kapacitou 110 kusů min protitankových nebyly efektivní. Zavedením 10tunových vrtulníků Mi-6 je tento úkol reálný.

Předpokladem účinnosti zřízeného zatarasu je jeho zabezpečení palbou. Proto se vždy zdůrazňuje důležitost součinnosti s dělostřeleckými protitankovými zálohami. Proto vznikl požadavek začlenit ženijní síly organicky přímo do dělostřeleckých útvarů. Je to jistě názor, který stojí za zamyšlení. Je však třeba posoudit, na kterém stupni to bude výhodné a vidět, že taková ženijní jednotka bude vysoce jednoúčelová. K zamyšlení vede i to, že dělostřelecké protitankové zálohy dostávají mnohem více úkolů, při nichž by nebylo ženijních jednotek vždy efektivně využito. Ženijní jednotky by plnily méně kvalifikované práce (zabezpečování přesunů, maskovací a opevňovací práce), které dosud dělostřelci dělali sami. Musíme také vidět, že manévry zatarasů nebudou často v součinnosti s dělostřeleckými protitankovými zálohami, ale před postavením tankových nebo motostřeleckých útvarů v hloubce.

V obraně musíme zdůraznit i nutnost sladit manévry protitankových záloh a POZ s činností tankových útvarů a jednotek, které připravují na každém směru 1 až 2 palebné čáry k odražení ztečí nepřátelských tanků. To je nový prvek v dynamice vedení obranného boje. Vývoj min není jistě ukončen. I když dnes mají charakter pomocného bojového prostředku, není vyloučeno, že v boji mohou zastavovat bojovou i dopravní techniku, ale i ničit osádku. Typ PTMP je toho předzvěstí. Jistě i u nás dojde k využití min s jadernou náloží. Tím by dosáhly POZ větší samostatnosti a zejména vrtulníkový POZ by podstatně zvýšil svoji efektivnost.

4. Obrana jako dočasný druh boje, zásady její organizace a zaujetí ovlivní i rozsah a druh ženijních prací. Jaké budou hlavní úkoly ženijního zabezpečení na stupni armáda a divize?

S. Voštera: Změny v obsahu, cílech a formách obrany se projeví i na stupni a způsobu jejího ženijního zabezpečení.

Mezi hlavní činitele určující rozsah ženijních prací patří čas. Je třeba vidět, že přechod do obrany a zaujetí obranné sestavy musí být během několika málo hodin, za podmínek aktivní činnosti nepřítel. Význam ženijního budování na operačním stupni relativně klesá, ovšem na taktickém stupni zůstává plně v platnosti. Každá jednotka, která bude donucena zastavit útok a přejít do obrany na místě, se okamžitě vydává v nebezpečí zranitelnosti jadernými údery a musí bezpodmínečně vyvinout maximální úsilí k ukrytí živé síly i bojové techniky.

Další prvek, který ovlivňuje ženijní budování obrany, je celkový **záměr operace**. Tomu budeme podřizovat jednotlivé druhy ženijních prací a jejich důležitost. Obrana, zvláště na operačním stupni, předpokládá následující přechod vojsk do útočné činnosti. Proto jejím jedním z hlavních úkolů bude zřizování a udržování komunikací pro pohyb a manévry.

Nově je třeba se dívat na další hlavní úkol ženijního zabezpečení — na **zatarasování**, které je třeba přizpůsobit aktivitě, manévrovosti obrany i útočným formám bojové činnosti v obraně tak, aby zátarasování přehrazovalo hlavní směry útočnicímu nepříteli, ale nezabraňovalo vlastním vojskům v pohybu a manévru. Nedoostatek času a prostředků si vynucuje dovedné využívání přirozených překážek a jejich aktivní úpravy (záplavy, rozbahnění terénu, zamoření úseků, využívání jaderných fugasů apod.).

S. Greiner: Představu o možném rozsahu zatarasování v obraně divize nám poskytnete tato kalkulace.

K zatarasování je možno použít u mostotěleček divize:

- POZ (4 MUP = 1000 PT min),
- ŽŽ divize (jedna žč a 300 PT min),
- hodnotu dvou ženijních rot od pluků (500 PT min),
- hodnotu 1/3 ženijní rot posilového ženijního praporu divize (400 PT min).

To znamená, že do dvou hodin je možno u divize položit 2400 PT min. Uvažuje-

jeme-li v minovém poli hustotu 0,8, představuje to 3 km PT minového pole (v pásmu divize je hustota zatarasování 0,15).

Za další dvě hodiny lze počítat s dalším zásahem divizního POZ (1200 PT min). Zásahem armádní ženijní zálohy (6000 PT min) lze dosáhnout hustoty zatarasování v pásmu divize 0,6 (celkem 12 km PT min. pole). Další možnost zvýšení hustoty zatarasování je vázána již přípravou PT min.

Tato kalkulace potvrzuje myšlenku generála Voštery, že **poměr mezi stabilními zátarasami a zátarasami zřízenými manévrem je 1 : 2** (bez zásahu armádní ŽŽ) pro manévry zátarasů. Proto zátarasování zřízené manévrem musí být sladěny se směry protiztečí, zatímco stabilní zátarasování se budou zřizovat na předpokládaných pasívních směrech, v mezerách, ovšem na možných směrech útoku nepřítel.

Velmi nízká hustota nejúčinnějších PT zátarasů, které lze při přechodu do obrany z počátku dosáhnout, podtrhuje význam přirozených překážek při volbě jednotlivých postavení a pásem i vhodnou kombinací výbušných zátarasů s ostatními druhy.

S. Voštera: **Opatření k ochraně živé síly a bojové techniky před účinky ZHN** bude v soudobé obraně velmi složité, obtížné a náročné. Čas a prostředky umožní převážně budovat pouze okopy pro jednotlivce, ruční protitankové zbraně a kulomety. Pro děla a minomety bude možné vybudovat palebná postavení a pro obrněné transportéry vyhledávat vhodné přirozené skryty. Tyto práce jako prvořadě a okamžitě je třeba splnit do 2 hodin; v dalším, dovolí-li to čas a situace, budou vojska pokračovat v rozšiřování a budování pohotovostních úkrytů a ochranných okopů pro obsluhu. Časté budou případy, kdy jednotky prvních sledů se spokojí pouze s využíváním vhodných vlastností terénu. Naopak relativně výhodnější podmínky budou mít jednotky přecházející do obrany v hloubce na dalších postaveních, kde mohou využívat k budování obranných zařízení ženijní techniky.

V souladu s celkovým zámyslem operace je třeba věnovat zvýšenou pozornost ženijnímu zabezpečení raketových vojsk,

dělostřelectva, prostředků PVO, prostorů soustředění a čar rozvinutí pro druhé sledy a zálohy.

Na významu nabývají **opatření k maskování a klamání nepřítele** s cílem oslabit výběr nejdůležitějších cílů a zastrčit zámysl protiúderu a protiútku.

Myslím, že bude třeba změnit názory a praxi na **ženijní budování míst velení**, nespolehat se na zvláštní ženijní úpravy, ale využívat předem připravených, typizovaných úkrytů a ve větší míře přirozené ochrany budov a sklepů.

S. Greiner: Ženijnímu zabezpečení obrany armády i divize jsme v poslední době věnovali malou pozornost, a myslím, že neprávem. Jako ve všech druhých bojových činnostech musí být položen **důraz na zabezpečení raketového vojska**. Těžiště ženijních prací se přenesla na budování hlavních i záložních prostorů bojového rozmístění. Manévr oddílů vojenských raket a dělostřeleckých oddílů armádních raketových brigád tvoří základní podmínku udržení bojové schopnosti. Tím se zvyšuje objem ženijních prací. Proto nepostačí plnit úkoly jen silami dělostřeleckých jednotek a přidělenými ženijními jednotkami. Na ženijním zabezpečení se budou podílet i divizní a armádní ženijní útvary, zejména při budování záložních, popřípadě klamných prostorů bojového rozmístění. Ostatní hlavní úkoly ženijního zabezpečení nutně vycházejí z požadavků, kladených na obranu novým Polním řádem.

Pořadí prací stanoví čl. 458 Polního řádu jasně a není proto třeba k němu hovořit. Správně stanovit způsob ženijní úpravy terénu z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení znamená **poznat zákonitosti tlakové vlny** atomových výbuchů a její vliv na různé objekty a bojovou techniku. Z nových sovětských poznatků např. vyplývá, že poloměr pásma vyřazení tanků v okopu a zakopaného dělostřelectva v palebném postavení je přibližně stejné, jako při nekrytém rozmístění. Proto je třeba se zaměřit na ukrytí méně odolné techniky, jako jsou radiolokátory, letadla, živá síla apod. Rovněž je třeba znát zákonitosti tlakové vlny, abychom správně využívali vhodných ochranných vlastností terénu. Vždyť již například odvrácený sklon o 30–45° zmenšuje přetlak o 20–30 %. Toto vše jsou významné skutečnosti, které musí velitelé znát, aby je mohli konkrétně aplikovat v praxi.

Další úkoly, které zabezpečují odolnost obrany, jsou zatarasování a ničení objektů armády nebo divize, manévr zátarasů, vojenské maskování živé síly a techniky a operační maskování. Dále účast ženijního vojska v záchranných a uvolňovacích odřadech, při likvidaci následků po jaderných úderech nepřítele a konečně ženijní zabezpečení vedení obranného boje svazků a útvarů prvního sledu. To je řešeno zpravidla potřebným zesílením těchto svazků ženijními silami a prostředky.

K zabezpečení aktivity obrany směřuje **ženijní zabezpečení druholedových svazků, útvarů a záloh**. Obsahem tohoto úkolu je budování a maskování prostoru jejich rozmístění v hloubce, příprava a údržba cest na čary zasazení, ženijní úprava a maskovací opatření na čarách rozvinutí. Svazek nebo útvar, určený k protizteči, má být až na čaru zasazení zabezpečen nadřazeným velitelem. Nelze však tuto zásadu povýšit na absolutno. Polní řád stanoví, že divizi se určuje několik směrů a na každém směru se určují hlavní a záložní čary rozvinutí a osy přesunu. Proto bude poměrně častým případem, že na některém směru se bude útvar či svazek zabezpečovat sám, protože nadřazený nebude mít dostatek sil k zabezpečení všech variant. Aktivitu obrany zabezpečuje dále manévr zátarasů na bocích protiúderných uskupení a ženijní úprava a zatarasování dobytých čar.

Generál Voštera upozorňoval na nutnost věnovat pozornost budování míst velení.

Pro představu uvádím možný rozsah ženijního vybudování míst velení v případě přechodu do obrany v dotyku.

Předpokládám tyto časové možnosti k budování obranných opatření:

— u druholedové roty praporu prvního sledu	30–60 minut
— u praporu prvního sledu pluku	
— u praporu druhého sledu pluku	— do 2 hodin
— u pluku v prvním sledu	— do 3 hodin
— u pluku ve druhém sledu	— 3–6 hodin
— u divize	— 6–8 hodin

Na jednotlivých stupních velení můžeme tedy uvažovat o tomto rozsahu budování:

Velitel roty:

v prvním sledu praporu — okop pro ležícího střelce;
ve druhém sledu praporu — pozorovací okop pro ležícího střelce (za další dvě hodiny může být prohlouben a nakryt);
u tankové roty v prvním sledu — využití terénu pro ukrytí velitelského tanku;
u tankové roty ve druhém sledu — okop pro velitelský tank ve věžovém postavení;

velitel praporu

v prvním sledu — využití terénu pro ukrytí OT (velitelského tanku);
ve druhém sledu — okop pro OT (velitelského tanku);

velitel pluku — do 6 hodin

— okop pro velitelský tank (OT velitele pluku),
— pozorovatelnu velitele pluku,
— okop pro OT velitele dělostřelecké,
— pozorovatelnu velitele dělostřelecké,
— okop pro rádiový vůz
[1 BTU (buldozer); 1—2 ždr, 1 msč; 250 kg trhaviny];

velitel divize — do 6 hodin

— jeden úkryt z vlnitého plechu,
— okop pro rádiový vůz,

— okop pro OT velitele,
— 2 okopy pro tanky,
— okopy pro střelbu,
(1—2 buldozery, 1 PZV; 1 autorýpadlo; 1 žč, 1 msr).

Použitím perspektivních prostředků (nový typ převozných úkrytů a univerzální ženijní stroje) by VS divize mohlo být vybudováno do 10 hodin.

Z tohoto přehledu je jasné, že k zabezpečení požadované obrany na místech velení musíme v největší možné míře využívat ochranných vlastností terénu a hlouběji propracovat možnosti využívání osad a především sklepních prostorů. Na pravděpodobném válčišti bude v každé osadě (pokud nebude zničena atomovým úderem) 10—20 % budov, vhodných k využití. Sklepní úkryty budou vyžadovat málo pracovních sil a malou spotřebu stavebního materiálu. Poskytují částečnou ochranu proti ZHN, i před úplným dokončením. Obtížně se však v nich docílí hermetičnosti. Počítáme, že pro jednu osobu v sklepním pracovním úkrytu je nutno zajistit 3 m², v odpočinkovém úkrytu 1,5 m² plochy. Za tohoto předpokladu je pro rozmístění štábu pluku a nejnужnějších zabezpečovacích jednotek potřeba asi 150 m² plochy sklepních místností (5—10 budov), 3 soupravy FVZ, 1 autorýpadlo a asi 40 dv.

5. Jaké jsou hlavní zásady vedení obrany?

S. Voštera: Hlavní změny proti minulosti je třeba vidět v aktivitě, pohyblivosti a pestrosti forem obranného boje. K ničení nepřítelů v obraně je nutné vhodně spojit obranné a útočné boje i efektivní využívání jaderných úderů jak před předním okrajem obrany, tak zejména v hloubce obrany.

V období boje před předním okrajem obrany je jedním z hlavních opatření protipříprava. O jejím významu, pojetí, úloze a místu v obranné operaci existují rozdílné názory, které buď podceňují nebo přeceňují její úlohu. Přispívá k tomu i nedostatečné teoretické rozpracování a málo pozornosti v praktickém procvičování protipřípravy při cvičeních.

Prvním předpokladem úspěšné protipřípravy je soustředění raketových útvarů s dostatečnými zásobami raket, které spolu s letectvem, dělostřelctvem a palbou tanků divizí prvního sledu tvoří jádro palebného systému protipřípravy.

Další podmínkou je vyhledávání a určení vhodných cílů protipřípravy, zvláště hlavní uskupení tankových a mechanizovaných vojsk, jaderné prostředky nepřítelů, letiště, místa velení a navádění.

S. Cvrk: Protipříprava je vlastně problematika palebného souboru obránce s útočníkem. Snahou je předejít nepříteli, aby použil jaderné zbraně v dělostřelecké a letecké přípravě. To je celý smysl protipřípravy. Protipřípravu organizujeme na pravděpodobných směrech činnosti nepřítelů i na hloubku jeho sestavy. Podle zkušeností cvičení NATO vyplývá, že v pásmu obrany vševojskové armády mohou působit dvě úderná uskupení, každé ve složení 1 až 3 divizí. Výpočty ukazují, že k dosažení 30—40 % ztrát je nutno každou divizi napadnout 5—6 údery raketovou jadernou municí střední mohutnosti nebo 10 až 15 raketami s chemickou náplní. Ke zmaření útoku nepřátelského

uskupení v síle 4 až 6 divízi je nutno způsobit ztráty větší části tohoto uskupení, tedy alespoň 3 až 5 divízim, zejména tankovým.

V obranném pásmu armády plánujeme a připravujeme **dvě varianty protipřípravy**.

Při odhalení hlavního uskupení nepřitele ve značné vzdálenosti může se velitel armády rozhodnout k protipřípravě. V součinnosti s raketovými vojsky a letectvem z frontové podřízenosti, až do hloubky 250 km od předního okraje vlastní obrany. Prostor protipřípravy nemusí být ohraničován. Armádním raketovým prostředkům a oddílům vojskových raket musí být určeny objekty nebo prostory úderů, spotřeba raket s chemickou a jadernou náloží, doba pohotovosti a počet pohotovostních baterií.

Délka protipřípravy bude záviset na jejím cíli, na množství jaderných a chemických náloží a na složení příbraných raketových vojsk a letectva, na množství a charakteru objektů. Zpravidla nepřesahuje dobu 10 až 15 minut. V této době splní úkoly souběžně raketové vojsko a letectvo. Při úderech letectva i raketových útvarů do stejného prostoru rozmístění objektů může se délka protipřípravy zvětšit na 30 až 40 minut. Předpokládáme-li jaderné úder armádními, popřípadě frontovými taktickými raketami dvakrát, pak nutno počítat s technickou možností v druhé salvě.

Velitel armády může nařídít **protipřípravu i na hlavní uskupení nepřitele v přímém dotyku**. V této situaci se přibírá k protipřípravě dělostřelectvo divízi druhého sledu a část tanků divízi prvního sledu ke střelbě ze zakrytých palebných postavení. Raketomety, které mají velkou schopnost manévru a rychlé palebné možnosti, je možno přibírat k protipřípravě jak z divízi prvního sledu, tak i z druhého sledu.

S. Voštera: Závažný problém v obraně je **obnova bojeschopnosti svazků a útvarů, zasažených jadernými údery**.

Především musí obránce aktivními a pasivními opatřeními zabránit jaderným úderům nepříteli a vyloučit jejich ničivé účinky (rozptýl sestavy, ženijní úpravy, terén, ničení ZHN nepříteli, manévry apod.).

Zničené nebo vyřazené svazky (útvary) nahrazuje a zesiluje velitel z druhých

sledů a záloh, zesiluje obranu na ohrožených směrech, aby zabránil využívání výsledků jaderných úderů nepříteli.

V případě zasažení záloh a druhých sledů je třeba změnit prostory rozmístění a čáry rozvinutí.

Včas vyvádět vojska ze zamořených prostorů a těch míst, která jsou na směrech postupu radioaktivního mraku.

Záchranné práce, příprava podmínek pro manévry vojsky, odsun a zdravotnické ošetření vojáků, dezaktivace zbraní a bojové techniky jsou úkolem všech druhů vojsk a jsou organizovány především v těch prostorech, kde nemohou oslabit úsilí vojsk při odražení nepřátelského útoku nebo při ničení vzdušných vyšádků.

S. Greiner: Při obnově bojeschopnosti svazků a útvarů v obraně budou vážným problémem mezery, které vznikly po jednotlivých i skupinových úderech. Řešíme je především manévrem palbou a manévrem druhých sledů, tzn. protiztečemi nebo protiúderem. Není možné počítat s tím, že půjde o mechanické přebírání úkolů jednoho útvaru či svazku druhým, např. aby prvosledový svazek nebo útvar včas zaujal obranu a převzal úkol vyřazeného.

S. Průša: Obnova schopnosti svazků a útvarů zasažených jadernými údery spočívá především v **zabezpečení plnění úkolu zasaženého útvaru a nahrazení ztrát lidských i materiálních**.

Spolehlivé plnění úkolu vyřazeného prvosledového praporu motostřeleckého pluku v obraně musí zabezpečit především velitel pluku, ať již přímo nahrazením vyřazeného praporu svým druhým sledem — přehrazením vzniklé mezery dělostřeleckými palbami, protitankovou zálohou, vhodnou úpravou předního okraje obrany, nebo kombinací těchto opatření. Úlohu použitého druhého sledu pluku musí převzít část druhého sledu nebo zálohy velitele divíze.

V této souvislosti je nezbytné ujasnit reálné možnosti jednotlivých velitelských stupňů. Každý velitel bude zpravidla schopen zabezpečit vlastními silami nahrazení jedné ze svých podřízených jednotek (velitel praporu — rotu, velitel pluku — prapor apod.). K nahrazení vyšších ztrát bude nezbytný zásah sil a prostředků nadřízeného velitele.

Nahrazení lidských a materiálních ztrát zasažených jednotek v obraně lze řešit

obdobně jako v útoku. Svým rozsahem se vymyká z možností naší besedy. Je však nezbytné uvědomit si stupeň, o němž uvažujeme. Budou-li např. v rámci obrany motostřelecké divize zasaženy jadernými údery větší kilotonáže dva prapory jednoho z pluků divize, bude divize i nadále bojeschopná; zasažený pluk bude mít svou bojeschopnost značně narušenu, nezasažené prapory budou bojeschopné a zasažené prapory zničeny nebo na delší dobu neschopné boje.

S. Voštera: Základem úspěchu vedení obrany je pohyblivost a manévrovost operační (bojové) sestavy spojená s účelným použitím jaderných zbraní a úpornou obranou klíčových prostorů. Organické spojení těchto základních prvků vytváří podmínky pro uchopení iniciativy obráncem.

Formy bojové činnosti v obraně budou různé — přes úporné obranné boje až k protiztečím (protiúderům) a rozhodné útočné činnosti. Z toho vyplývá, že celá nebo větší část bojových sestav bude při vedení obrany v pohybu, a to jak podél fronty, tak zejména z hloubky fronty. Zdlouhavé a pasívní boje k udržení terénních čar nebudou řešit hlavní cíle obrany.

Poměrně netypičtější obranný boj, po přechodu armády (svazku) do obrany, povedou vojska prvních sledů. Jsou v bezprostředním dotyku s nepřítelem a jejich hlavním cílem bude zpomalit a oslabit tempo útočícího nepřítele. Tato část sestavy musí plně využívat výhod terénu, možných ženijních úprav, zátarasů a paleb.

Nejdůležitější a rozhodné cíle obrany budou řešit hlavní uskupení bránících se vojsk typickou útočnou činností, zahájenou jadernými údery. Jádro hlavního uskupení budou tvořit druhé sledy a zálohy, rozmístěné v hloubce. Do nich je třeba vyčleňovat většinu sil, pohyblivých a vybavených účinnými palebnými prostředky.

Obranná operace armády končí, když vojska odrazí a zmaří útok nepřítele, zničí vklínivšího se nepřítele a obnoví útok v sestavě vojsk frontu. Není-li možno obnovit útok sestavou dříve se bránící armády, je třeba zabezpečit alespoň přechod do útoku tankovými svazky, které musí rychle útočit vpřed, aby se zmenšila vzniklá mezera mezi hlavními silami frontu, které pokračovaly v útočné operaci.

S. Průša: Kdy bránící se jednotka splní nebo nesplní úkol? Má-li bránící se jednotka „udržet prostor X“, pak neudržení tohoto prostoru je nesplněním úkolu. Je-li úkolem obrany „nedopustit proniknutí nepřítele do prostoru Y“, pak proniknutí nepřítele do daného prostoru zcela jednoznačně znamená, že obrana úkol nesplnila. Má-li divize v obraně „zastavit protiúder nepřítele a zabezpečit bok hlavního útočného uskupení armády“, není pro splnění úkolu rozhodující, kterou čáru v okamžiku zastavení protiúderu nepřítele zaujímá bránící se divize. Hlavní je, že nepřítel není schopen dále útočit, že mu obránce nedovolil proniknout do takové hloubky, v níž by mohl ohrožovat bok útočících hlavních sil.

6. Zásady organizace a vedení obrany na stupni armáda a divize musí zákonitě ovlivnit i praktickou přípravu vojsk. Co lze pokládat za hlavní úkoly v přípravě velitelů a štábů a v přípravě útvarů a jednotek?

S. Voštera: Obrana neřeší rozhodné cíle ničení nepřítele a nemůže zvrátit průběh ozbrojeného boje. Uchylujeme se k ní jen v nezbytných případech. Snažíme se, aby byla co nejkratší, protože je překážkou v plnění hlavních cílů ozbrojeného boje.

Nebylo by však správné zanedbávat přípravu velitelů a štábů i praktickou přípravu vojsk k vedení obrany. V celém systému přípravy musíme těmto otázkám věnovat jen tolik pozornosti, času a ná-

mahy, které jsou nezbytně nutné a odpovídají místu a úloze obrany v soudobém boji.

V perspektivních plánech bojové a operační přípravy je nutné počítat s některými tématy k osvojení a procvičování hlavních zásad obranné operace (boje) a vycházet přitom z pravděpodobných podmínek, ve kterých může naše armáda plnit dočasné obranné úkoly na středoevropském válečném území.

Rozhodně není možné orientovat naše

velitele a štáby na vedení rozsáhlých frontových obranných operací, jejichž vznik operační umění sice nevylučuje, ale v našich podmínkách nebudou pravděpodobně ani žádoucí.

Rovněž obranná operace vševojskové armády jako celku nebude pro nás typická. Oboustranné uskupení sil a rozhodné cíle obou stran vytvářejí reálné podmínky pro střetná sražení, v jejichž průběhu může současně, spěšně a dočasně přecházet vševojsková armáda částí sil do obrany. Tato situace a z ní vyplývající problémy budou příznačné při řešení obrany na operačním i taktickém stupni.

Proto bude třeba osvojit si potřebné zásady a zvládnout praktický přechod do obrany v průběhu střetného sražení, vedení aktivní a manévrové obrany, přípravou protiztečí a protiúderů s následujícím přechodem do útoku.

S. Průša: Hovoříme-li o zásadách vedení obrany, chci zdůraznit i otázku manévru pohybem. V praxi naší přípravy k obraně zdůrazňujeme např. manévry silami a prostředky z hloubky vlastní sestavy a manévry podél fronty (zesilování prvního sledu, protizteče, protiúderu apod.). Totéž nelze tvrdit o manévru silami a prostředky do hloubky vlastní sestavy, tedy o ústupu, ústupovém boji. Domnívám se, že není správný výklad našich řádů, který prakticky vede k negaci ústupového boje nebo boje na zdrženou (ať tuto činnost nazýváme jakým-koli termínem). V rámci našich cvičení se totiž velmi často setkáváme např. s úkolem divize: přejít do dočasné obrany, odrazit a zastavit útočící nepřátelské uskupení. Při rozehře situace ředitelstvím cvičení za určitý počet hodin boje se tato bránící divize octne v hloubce 10–15 km, kde se jí podaří nepřátelský postup zastavit. Jaký byl její boj, jak byl organizován, jak byl veden, to ani velitel, ani

štáb, ani útvary divize dostatečně necvičí. **Obranu ve všech možných formách musí naše vojska zvládnout právě tak kvalitně jako útok.** Ve střetných sraženích počátečního období války mohou být kterákoli divize a kterýkoli pluk dočasně přinuceny nepřítelem k obraně. Jakékoli podceňování obrany, jakékoli podceňování přípravy velitelů a štábů k obraně mohly by mít za následek neúspěch, porážku celé útočné operace. Válku nevyhraje ten, kdo obranu podceňuje a necvičí, ale ten, kdo ji výtečně ovládá, přinutí k ní nepřítele a sám se k ní přinutit nedá.

S. Cvrk: Štáby je třeba učit při vedení útočné operace organizovat a přijmout rozhodnutí k zaujetí obrany. Důležité je včas vydat jednotkám úkoly, aby přešly do obrany. Zkušenosti ze cvičení ukázaly, že **nejtěžším problémem je zavádění jednotek do přidělených úseků a pásem směrovými a styčnými důstojníky.** Velitelé a štáby se musí naučit co nejefektivněji využívat zbraní hromadného ničení. Přípravu vojsk nutno zaměřit k vedení boje ve svízelných podmínkách. Bránící se vojska budou mít daleko těžší situaci, než útočící. **V bezprostředních úkolech výcviku je třeba zdůraznit rychlý a smělý manévry při zkracování časů jaderných úderů, zkrácení palby dělostřelectva, nepřímou střelbu tankových útvarů na maximální dálky, boj s tanky všemi dostupnými prostředky.**

S. Greiner: Nejdůležitějším úkolem jednotek všech druhů vojsk i štábů je zvládnutí **plánování a organizování ženíjní úpravy terénu.** V současné době je na velmi nízké úrovni. Objektivními příčinami je časová náročnost i skutečnost, že cvičení s vojsky probíhají převážně v civilním sektoru, kde nejsou podmínky k důkladnému procvičení. Přesto však je třeba ve štábech tento úkol vždy plánovat a věnovat mu patřičnou pozornost, i když nejde vždy plně prakticky procvičit.

PTZ v boji s prostředky jaderného napadení

Podplukovník Zdeněk Vyšata

Boj s prostředky jaderného napadení nepřítele je hlavním úkolem pro všechny zbraně. Protitankové jednotky a útvary budou ničit a umlčovat PJN především: palbou ze zakrytých palebných postavení na maximální dálky na cíle, zjištěné jinými neorganickými prostředky průzkumu (letectvo, průzkumné skupiny apod.). Vyzbrojení divizních protitankových oddílů a armádních (frontových) protitankových pluků 100 mm kanónem s dostřelem 21 km, zbraní vynikající přesností a rychlostí střelby, s dostatečným účinkem střeliva a manévrovacími schopnostmi, umožňuje účinnou palbu na cíle v hloubce 6–15 km od předního okraje nepřítele, tedy do prostoru, kde bude rozmístěna převážná většina jeho taktických prostředků jaderného napadení.

Protitankové oddíly a pluky budeme používat především jako PTZ na stupni divize, armáda, popřípadě (při dostatku PT prostředků) do hodnoty oddílu i jako PTZ pluku. Hlavním úkolem PTZ, tj. boji s tanky a obrněnými vozidly, je podřízena její bojová činnost a zařazení do bojové sestavy vševojskových jednotek. Přejít od této normální činnosti k přípravě a boji s PJN je vzhledem k vysoké časové náročnosti záležitost poměrně složitá a a vyžaduje nejen vysokou organizovanost od dělostřeleckých velitelů, ale i těsnou součinnost a pochopení naléhavosti úkolu vševojskovými veliteli.

Cílem tohoto článku je na základě úvah, prokalkulovaných pro PTZ divize v hodnotě PT oddílu, upozornit na některé důležité momenty, které mají rozhodující úlohu při posuzování možnosti použití PTZ pro boj s PJN a při zabezpečení plnění tohoto úkolu. Proto se nebudou zabývat odbornou dělostřeleckou tematikou, ale hlavními předpoklady ke správnému pochopení možnosti a zabezpečení použití PTZ pro boj s PJN v rozsahu potřebném pro dělostřelecké, ale především vševojskové velitele.

Průzkum PJN z hlediska součinnosti s PTZ a možností řízení palby

Zjištění PJN organickými prostředky průzkumu PT jednotky nepřichází prakticky v úvahu. Proto první závažný problém bude zabezpečit včasné proniknutí rozkazu pro rozvinutí PT jednotky do zakrytých palebných postavení a zastřelení před zahájením účinné střelby.

Poměrně jednodušší případ bude, zjistí-li cíl dělostřelecký průzkumný letec a k zastřelení cíle použijeme stejný prostředek nebo dělostřelecký vrtulník. Zprávy letce vyhodnocuje štáb, který navrhuje příslušnému veliteli (náčelníku) způsob ničení (umlčení) PJN. Bude-li použita PTZ, je schopen zabezpečit proniknutí rozkazu k zaujetí zakrytých palebných postavení a navázání spolehlivého spojení mezi střelící jednotkou a pozorovacím prostředkem. Poněkud složitější bude situace, zjistí-li cíl např. letec (průzkumný, bitevní) a zastřelení na něj bude řídit prostředek dělostřeleckého vzdušného průzkumu; z hlediska součinnosti PTZ s pozorovacím prostředkem nebudou v tomto případě zvláštní obtíže.

Složitější situace nastane, zjistí-li cíl pozemní průzkum a bude na něj také řídit zastřelení. Budou-li v průzkumné skupině průzkumníci dělostřelecká s vlastními spojovacími prostředky, bude předmětem součinnosti před bojem upřesnění dopravních údajů a způsobu navázání spojení průzkumu se střelící jednotkou (nejlépe na domluvený signál).

Nejobtížnější bude případ, kdy cíl zjistí a zastřelení na něj budou řídit vševojskoví průzkumníci. I když princip součinnosti bude tentýž, jako za přítomnosti dělostřeleckých průzkumníků v průzkumné skupině, v praxi se vyskytnou potíže ve volbě frekvencí nebo rádiových stanic. Přitom nepřehlédneme ani k menší vyčíslenosti a návykům vševojskových orgánů při zjišťování souřadnic a opravování palby.

Bojová činnost PTZ, časové a prostorové možnosti jejího použití

V útočném boji zúčastňuje se PTZ zpravidla palebné přípravy, i části palebné podpory, obvykle palbou ze zakrytých palebných postavení. Pro PTZ plánujeme čáry rozvinutí v souladu se zámyslem vedení boje a předpokládaným postupem, sestavou a silami nepřítele, jeho předpokládaným zámyslem, konfigurací terénu apod. Z těchto předpokladů vyplývají pak závěry o možnostech nepřítele, zejména tankových a obrněných jednotek.

Na stupni divize je průměrná hloubková vzdálenost mezi jednotlivými úkoly asi 4—10 km. K urychlení zaujetí čar rozvinutí PTZ volíme zpravidla vyčkávací postavení, ze kterého plánujeme zaujetí 1—2 čar. Toto postavení má umožnit buď rychle a plynule zaujmout plánovanou čáru nebo pokračovat v dalším postupu. Přesun do dalšího vyčkávacího postavení probíhá obvykle najednou nebo ve dvou skocích. Z hlediska potřeby vševojskového velitele je žádoucí řídit pohyb tak, aby se při pobytu ve vyčkávacím postavení nevzdalovala od předního okraje vlastních postupujících jednotek více jak 10—12 km, poněvadž tím můžeme zabezpečit plánovaný a podle potřeby i neplánovaný zásah PTZ na čáru rozvinutí za 30—40 minut.

K zabezpečení tohoto požadavku je nutné, aby PTZ zahajoval přesun do dalšího vyčkávacího postavení už tehdy, jakmile tento prostor překročí vlastní jednotky. Potom dosáhne pohotovosti ve vyčkávacím postavení asi ve stejné době, kdy vševojskové jednotky budou na úrovni plánovaných čar rozvinutí. Budeme-li počítat ve větší hloubce s rychlostí postupu vlastních jednotek 6—8 km za hodinu, bude se PTZ přesunovat asi 1krát za 1—2 hodiny (přesun v trvání asi 15—30 minut), zbytek doby bude převážně ve vyčkávacím postavení. Bude-li vyčkávací postavení vzdáleno od předního okraje vlastních jednotek ne více než 8—12 km, pak bude časově nejvýhodnější, aby PTZ plnila úkol boje s PjN přímo z těchto prostorů. Zaujímá-li PTZ čáru rozvinutí, která není vyvolána přímou činností nepřátelských tankových jednotek (např. k zabezpečení zasazení druhých sledů, důležitých objektů terénu apod.), setrvává na zaujeté čáře poměrně dlouho, aniž by vyvíjela bojovou činnost. Dovolí-li to situace, mohla by PTZ i z této sestavy

v případě nutnosti plnit úkol palby na PjN.

Porovnáme-li časové normy pro rozvinutí oddílů z chodu — tj. průzkum a připojení bojové sestavy, zaujetí palebných postavení a ostatní práce, nutné před zahájením palby — potřebná doba 25—35 minut, s dobou na rozvinutí bojové sestavy oddílů do palebných postavení, které byla prozkoumána předem — potřebná doba 15—20 min, je zřejmé, že časový zisk 10—15 minut při druhém způsobu může být v mnoha případech při palbě na PjN rozhodující.

Z toho vyplývá důležitý závěr, že **volba vyčkávacích postavení by měla být ovlivněna požadavkem, aby buď přímo v prostoru vyčkávacího postavení nebo alespoň v jeho bezprostřední blízkosti bylo možno rozvinout oddíl do zakrytých palebných postavení.** Vyčkávací postavení musí pro tuto variantu předem prozkoumat štáb oddílu za účasti velitelů baterií.

Podobný postup je nutný i na čarách rozvinutí, zaujímaných k zabezpečení bojové činnosti vševojskových jednotek. Zde navíc bude nutno rozhodnout podle konkrétní situace v terénu, zda bude možno plnit palebný úkol přímo ze sestavy baterií, rozčleněných do šířky a hloubky, nebo zda bude nutno před plněním úkolu soustředit sestavu baterie k jednomu dělu, předem určenému, prozkoumanému a vyměřenému jako řidiči.

Shrneme-li komplexně časové možnosti při použití PT oddílů jako PTZ k palbě na PjN, dojdeme k těmto závěrům:

- převzetí zprávy od průzkumného prostředku, rozhodnutí a vydání rozkazu PTZ pro zaujetí zakrytých postavení si vyžádá 5—10 minut;
- zaujetí zakrytých palebných postavení přímo v prostoru vyčkávacího postavení (na čáře rozvinutí) — 15—20 minut;
- rozvinutí oddílů do zakrytých palebných postavení z chodu (palebná postavení nebyla předem prozkoumána) — 25—30 minut;
- zastřelení cíle před zahájením účinné střelby — 10—20 minut.

Za příznivých okolností můžeme tedy očekávat zahájení účinné střelby na PjN asi za 30—40 minut, za méně příznivých podmínek za 40—60 minut (+ doba na případný přesun do prostoru palebných postavení). S přihlédnutím k taktickým zásadám použití nepřátelských PjN je zřejmé, že nelze počítat s úspěchem palebného přepadu, bylo-li odpalovací zařízení

zjištěno teprve během, nebo dokonce až po zaujetí palebného postavení. **Zásah palbou PTZ na PJN má naději na úspěch pouze tehdy, je-li cílem vyčkávací postavení, střelecká ústředna nebo technické postavení.**

Zabezpečení manévru PTZ

PTZ divize je prostředek vševojskového velitele pro boj s tanky nepřítele a je schopna za určitých podmínek působit i proti PJN. Tato skutečnost není dosud plně doceněna a není ještě překonán starý názor, že PTZ je prostředek náčelníka dělostřelectva. Největší potíže vznikají, má-li být zabezpečena volnost manévru PTZ a její přednost na osách před vševojskovými jednotkami. Kromě nepochopení velitelů je také v mnoha případech předjíždění na osách, zejména tankových proudů, prakticky neproveditelné a terénní průchodnost stávajících tahačů je prozatím poměrně nízká. Velmi vhodným zabezpečením volnosti manévru PTZ směrem k frontě by byla možnost vyhradit pro PTZ samostatnou osu. To ovšem bude možné jen zřídka. Je-li však možno na stupni divize vyhradit samostatnou osu pro přesun raketové jednotky, bylo by nejvýhodnější, aby PTZ mohla používat této osy. Pohyb PTZ na této ose by nemohl nijak ovlivňovat manévry raketové jednotky, poněvadž tento bude méně častý a zpravidla ve větší hloubce než manévry PTZ.

I v tomto případě je nutné, aby se PTZ pohybovala po osách vševojskových jednotek nebo křížovala při přesunech k zaujímání vyčkávacích postavení, čar rozvinutí a zakrytých palebných postavení. Na tyto styčné body je nutno směřovat úsilí divizní pořádkové služby, aby

zabezpečila průchod jednotek ve stanoveném pořadí a přednost PTZ při přesunu k okamžitému zásahu.

Základním předpokladem je ovšem přesně sladit manévry PTZ a ostatních jednotek při součinnosti. Plánovaný manévry musí také štáb divize řídit a dodržovat v souladu s vývojem boje.

Materiálně technické zabezpečení PTZ

Vážným a v praxi nedoceněným problémem jsou otázky zásobování municí při použití PTZ pro boj s PJN.

V palebném průměru je 0,4 pp tříštivotrhavého střeliva, tj. 32 nábojů pro hlavě. Z toho je polovina s náplní plnou a polovina s náplní zmenšenou (s praktickým dostřelem 12–13 km). Většina cílů, zejména PJN bude však zpravidla na větších dálkách, vyžadujících použití střelivo s plnou náplní. Těchto nábojů je však u oddílu pouze 16×18, tj. 288 kusů, které stačí ke splnění jednoho úkolu ničení PJN nebo dalšího umlčování téhož cíle.

Proto by bylo účelné vytvořit u oddílu pohyblivou zálohu 0,2 pp tříštivotrhavého střeliva s plnou náplní, nad stanovený vezený palebný průměr a použít ji k doplnění zásoby munice u děl po ukončení střelby na PJN.

Potřebný ložný prostor (2 vozidla 8 t nebo 3 vozidla 3,5 t) lze získat zvýšením počtu munice, vezené na tahači, na 0,7–0,75 pp, aniž by tím byla snížena potřebná plocha tahače. Vytvořená pohyblivá záloha umožňuje také v případě potřeby odběr „na sebe“. Vzhledem k identitě střeliva pro 100 mm K a tanky, nemůže případný manévry tříštivotrhavým střelivem způsobovat na stupni divize vážnější potíže.

Z á v ě r

I když dílčí závěry z předcházejících odstavců jsou kalkulovány především na PT oddíl jako PTZ divize v útočném boji, lze jim přisoudit obecně platnost i pro PTZ na jiném stupni velení s příslušnými úpravami, pokud jde o časové a prostorové údaje. Poněvadž hlavním úkolem PTZ je boj s tanky a obrněnými transportéry nepřítele, je nutno považovat použití PTZ pro boj s PJN za činnost do určité míry výjimečnou. K použití PTZ pro tento úkol přikročí velitel obvykle tehdy, nemá-li právě k dispozici jiných účinnějších a ob-

vyklejších prostředků. **PTZ je schopna za určitých podmínek působit palbou na nepřátelské PJN, pokud je správně a reálně využito jejich možnosti.**

K zvýšení celkové použitelnosti PTZ, což se kladně projeví i podstatným zvýšením pohotovosti pro boj s PJN, je nutno:

V období příprav a plánování

— volit vyčkávací postavení, umožňující rychle rozvinout PTZ do zakrytých palebných postavení a včas dosáhnout

pohotovosti k palbě hodnotou nejméně 2—3 baterií;

— přesuny PTZ plánovat po ose vyhrazené jinak pro raketovou jednotku. Ujasnit si body os, kde PTZ se bude napojovat nebo křížovat stanovené osy vševojskových útvarů;

— při plánování manévru časově prokalkulovat v souladu s předpokládaným postupem vlastních jednotek pohyb PTZ a doby na přesuny a pobyt ve vyčkávacích postaveních nebo na čarách rozvnutí;

— při organizaci součinnosti sladit časově a prostorově manévry PTZ s činností vševojskových jednotek a raketové jednotky. Podrobně probrat zejména doby a místa, kde dojde k setkání a křížování proudů;

— upřesnit součinnost při řízení palby na PJN s dělostřeleckým a vševojskovým průzkumem;

— vytvořit u PT jednotky zálohu tříštitovtrhavého střeliva nejméně ve výši průměrné spotřeby k ničení jednoho PJN.

V průběhu boje

— velitel divize musí řídit manévry PTZ v souladu s postupem vševojskových jednotek;

— pořádkovou službou divize zabezpečit přednost pohybu PTZ při napojování se a křížování útvarových os;

— štáb PTZ musí s dostatečným předstihem prozkoumat vyčkávací postavení a čáry rozvnutí z hlediska zaujetí zakrytých palebných postavení k palbě na PJN;

— řídit manévry pohyblivé zálohy munice k doplnění střeliva, spotřebovaného na PJN a k včasnému odběru dalšího střeliva.

Činnost PTZ divize a zejména její použití k boji a PJN byla v posledním období poměrně málo procvičována. Bylo by vhodné, aby činnost PTZ jako hlavního prostředku velitele k boji s tanky a její použitelnost k palbě na PJN byla jednou z důležitých otázek velitelsko-štábních cvičení a cvičení s vojsky počínaje divizí.

Čas „Č“ při násilném přechodu vodní překážky z chodu

Plukovník Miroslav Du pa l

Čl. 297 Vševojsk-1-1 pojednává o času „Č“ při násilném přechodu vodní překážky s plánovitou přípravou a mimo jiné uvádí „Útvary (jednotky) prvního sledu s využitím jaderných úderů, úderů letectva a paleb všech zbraní provádějí rázně a současně násilný přechod vodní překážky a bez zastávky rozvíjejí útok na protilehlém břehu“.

Ustanovení o času „Č“ si vysvětlují tak, že se vztahuje k násilnému přechodu vodní překážky s plánovitou přípravou.

Ve statí o násilném přechodu vodní překážky z chodu není o času „Č“ zmínka a uvádí se, že přechod provádějí postupně předsunuté odřady, předvoje a hlavní síly. Domnívám se, že je účelné používat

pojmu času „Č“ i při organizování a plánování násilného přechodu vodní překážky z chodu.

Pájde však o to, k čemu čas „Č“ stanoví.

Doslova aplikovat čas „Č“ podle násilného přechodu s plánovitou přípravou by znamenalo, že čas „Č“ při násilném přechodu vodní překážky z chodu je okamžik, kdy jednotky prvního sledu odrazí od vlastního břehu. Takové chápání času „Č“ je však spojeno s určitými plánovacími obtížemi, protože

— před jednotkami prvního sledu zpravidla provádějí násilný přechod na některých úsecích předsunuté odřady nebo předvoje,

— pluky prvého sledu divize neprekračujú zpravidla vodní překážku současně.

Plánování násilného přechodu vodní překážky z chodu s použitím času „Č“ pro zahájení přechodu čelními jednotkami spíše odpovídá představě o postupném násilném přechodu z chodu a usnadňuje i organizaci součinnosti ve prospěch čelních jednotek, které mají při násilném přechodu úspěch.

Vyjadřování času „Č“ k přechodu hlavních sil divize (prvního sledu) vede k použití výrazu „Č minus“ pro předsunuté odřady a předvoje a nebo jiné čelní jednotky, což je na některých druhích grafikonu přepravy dosti obtížné vyjádřit.

Plánovat čas „Č“ k zahájení přípravy čelními jednotkami pokládám za výhodnější, netvrdím však, že není možno pou-

žívat výrazu čas „Č“ pro zahájení přepravy prvního sledu divize. V každém případě bude nutné, aby velitel divize nebo náčelník štábu pro plánování upřesnil, co pokládat při násilném přechodu vodní překážky z chodu za čas „Č“.

Na hrubém schématu grafikonu přepravy divize ukáží možné plánování násilného přechodu z chodu s položením času „Č“ k zahájení přechodu čelních jednotek.

Ze schématu je zřejmé, že lze dobře počítat čas „Č“ od zahájení přechodu čelních jednotek divize.

Na časové ose grafikonu je třeba vycházet od zahájení přechodu čelních jednotek divize i v případě, že položíme čas „Č“ k zahájení přechodu hlavních sil divize a vyjadřujeme přechod čelních jednotek divize výrazem „Č“ minus.

Vliv stálých povětrnostních činitelů na operační přesuny

Kapitán Ivan P a n e n k a, promován fyzik

Aj pri zavedení najmodernejšej techniky vznikajú problémy s jej použitím ak prihliadnem k takým faktorom, akými je počasie — poveternostná podmienka. Mnohé presuny, sústredenia vojsk, ale i obranná či útočná operácia budú vážne ovplyvnené a často i znemožnené v dôsledku nevhodných poveternostných podmienok (tými v užšom slova zmysle budeme rozumieť také podmienky, ktoré nám nedovolia uskutočniť pripravený zámysel, či plán, v predpokladanom rozsahu).

V uvedenom článku o vplyve stálých poveternostných činiteľov na operačné presuny autori uvádzajú niektoré skutočnosti týkajúce sa prevládajúcich synoptických situácií (typov) nad stredoeurópskym válcikštom behom roka a vplyvu výškového prúdenia (smeru i rýchlosti v jednotlivých hladinách) na rádioaktívnu stopu, alebo pohyb rádioaktívneho obla-

ku. V tejto časti článku, domnievam sa, je treba upresniť niektoré tvrdenia.

Rozdelenie jednotlivých poveternostných situácií (ovplyvňujúcich a vytvárajúcich charakter počasia v určitý okamžik a v určitej oblasti) na typy (ktoré obsahujú situácie so spoločnými znakmi: približná shoda tlakového a teplotného poľa, poloha a vývoj frontálnej zóny) je problém obťažný a doterajšími cestami riešený neúplne. V typizáciách rôznych autorov (1), (2), (3) a i. sa jednoznačne ukazuje obťažnosť, ba nemožnosť začleniť všetky synoptické situácie do určitých typov. Tým väčšími by mala byť podtrhnutá tá pasáž článku, ktorá hovorí o tom, že pre praktické potreby štábov synoptické typy nie sú najvhodnejšie a že pri „riadení operácií by sme sa opierali o skutočné merania smerov a rýchlosti vetra v jednotlivých výškach nad zemou“. Výrok

o tom, že podľa synoptických typov prevládajú nad stredo-európskym vĺčištom behom roka severozápadné, západné a juhozápadné smery výškových vetrov je veľmi obecný a nepresný a pretože aj keď sa nám podarí určiť synoptický typ napr. západný cyklónálny (Wc) to neznamená, že vo všetkých hladinách a vo výške automaticky bude prúdenie zo smeru 270°.

K celkovému problému typizácie ešte uvádzam, že v práci (2), ktorá ma svoju hodnotu a význam, bolo možno zaradiť z obdobia 1948—53 iba 50 % dní a zbytok neodpovedal dosť výrazne žiadnemu z 21 stanovených typov. Rovnako v práci (3) bolo z obdobia 1948—57 zaradených iba 35 % dní. To znova potvrdzuje nutnosť pripravovať pomôcky a predbežné výpočty, kalkulácie a plány vzhľadom na jednotlivé smery a rýchlosti bez ohľadu na synoptický typ.

Pričom je treba zdôrazniť, že i po dobu trvania synoptického obdobia (typu) — ktorého dĺžku autori uvádzajú v priemere 3—7 dní, čo sa bežne uvádza a v priemere platí — nastávajú časté zmeny vo smere a rýchlosti vetra podľa okamžitej situácie (často behom jedného dňa) čo je ľahko vysvetliteľné. (Rozsah tohto príspevku i celkové zameranie časopisu nedovoľuje do podrobností uvádzať čím je utvorený synoptický proces, napr. aké je rozloženie tlakových útvarov a frontálnej zóny pri západnej cyklónálnej situácii, prípadne poloha frontálneho systému). Prechodom jednotlivých front, brázď nízkého tlaku a výbežkov vyššieho tlaku vzduchu prichádza k stavu, že sa behom niekoľkých hodín môže zmeniť predošlý smer vetra a nie súčasne vo všetkých hladinách a k tomu ešte s rozdielmi kedy na pr. v Čechách už nastala zmena a na Morave ostáva pôvodný smer. To značí, že u prevládnej väčšiny typov pri ktorých prechádzajú predpokladaným územím fronty (t. j. hlavne NWc-severozápadná cyklónálna situácia, Wc — západná cyklónálna, Wcs-západná cyklónálna s južnou dráhou porúch, SWc1-2-juhozápadná cyklónálna situácia a ďalšie) budú časté zmeny rýchlosti i smeru prúdenia). Označenie typov uvádzam preto, lebo synoptické typy uvedené v tab. 1 citovaného článku sú vysádzané chybné napr. vid „základní“, NVa, WA-severozápadní . . . čo asi nebude vinou autorov). Tento fakt nutno potvrdiť hlavne v súvislosti s tvrde-

ním článku, že „jednotlivé synoptické typy (a tým aj smery a rýchlosti vetra) majú trvanie v priemere 3—7 dní“ — s čím nemožno súhlasiť. Ďalej prekvapuje záver, že „behom jednej útočnej operácie armády môže ovplyvňovať počasie nad stredo-európskym vĺčištom jeden zo synoptických typov“. Zahájenie operácie sa pravdepodobne nebude shodovať s dátumom nástupu určitej synoptickej situácie — a teda treba viac počítať nie s jednými konštatovanými údajmi pre všetky hladiny a celú operáciu, ale so zmenami ze dňa na deň a prípadne i behom dňa či noci. Z hľadiska kvalitatívnej predbežnej prípravy treba vždy rátať s horšou, nepriaznivejšou a nezjednodušanou eventualitou.

Konečne sa treba pozastaviť nad tab. 1, ktorej „údaje boli získané meraním“. Pre lepšie pochopenie by bolo treba uviesť miesto na ktorom bolo meranie prevedené a aké dlhé obdobie bolo spracované. Pokiaľ by sa jednalo o meranie na jednom mieste, potom by bolo príliš odvážne aplikovať tieto údaje na pomery stredo-európskeho vĺčišťa, aj keď je známe, že údaje aerologických meraní (t. j. meraní pomocou radiosond určujúcich údaje o tlaku, teplote a vlhkosti vzduchu a ich sledovaním tiež získané údaje o smere a rýchlosti prúdenia) sú reprezentatívne do určitého okruhu (rádovo 100—200 km). K zisteniu prúdenia vo výškach jednotlivých hladín nad územím, akým je stredo-európske vĺčištie, nám slúži celá hustá sieť aerologických staníc, ktorých merania sa komplexne spracovávajú na mapách zaberajúcich plošne územie väčšie ako Európa metódou analýzy tlakového poľa absolútnej topografie určitej hladiny (na pr. AT 850b, 700mb, . . . 200mb, 100 mb . . .) čomu odpovedajú uvádzané výšky v km v tab. 1 (1,5, 3 . . . 12,18 . . .).

Tiež by bolo treba uviesť, za aké obdobie bolo meranie spracované. Dĺžka štatistickej rady (teda rozsah súborov) slúži zároveň k posúdeniu kvality a spoľahlivosti daných výsledkov, pretože priemerné (stredné) hodnoty z malého počtu prvkov (v našom prípade pozorovaní rýchlosti vetra) môžu byť netypické pre dlhšie obdobie a takto získaný výsledok je zkrútený.

Presnosť uvedených hodnôt si vyžaduje tiež uviesť čo sa rozumie pojmom studené a teplé obdobie (teda, ktoré mesiace

kam zaradiť) pretože i táto klasifikácia sa u mnohých autorov líši.

Záverom k tab. 1 ešte otázka — ako ju možno v praxi používať, keď niet v nej údajov o smere prúdenia? Ak autori

budú ztotožňovať napr. so situáciou Wc (západná cyklonálna) smer prúdenia zhruba 270°, aký smer treba potom uvažovať pri situácii označenej H (stredoeurópska anticyklóna)?

Záver

Otázky vplyvu poveternostných činiteľov na činnosť vojsk sú veľmi rozsiahle, závažne a zložité. Tieto poznámky majú snahu upresniť a doplniť niektoré uvedené skutočnosti uvedeného článku. Hlavné však upozorniť na chýbný prístup v zjednodušení faktov. Zjednodušenie, ktoré často pri štábnych nácvikoch i cvičeniach vedli k tomu, že sa smer a rýchlosť prúdenia vo výškach nemení po celú dobu cvičení a dokonca sa nahrávajú situácie pre nás s priaznivými, vhodnými smermi a rýchlosťami. K tomu stačí dodať iba toľko, že protivník, ktorý v tomto smere (vzhľadom na celkový charakter západových prúdenia všeobecnej cirkulácie) je vo veľkej výhode — bude používať a plánovať použitie ZHN práve pre nás v najnevýhodnejších situáciách. kedy smer prúdenia nad našim územím môže pomerne ľahko zistiť, zatiaľ čo my tento úkol pri plánovaní operácií na územie protivníka budeme mať plniť s veľkými ťažkosťami — a s ohľadom na četnosť výskytu prúdenia so západnou složkou budú k nám zasahovať rádioaktívne stopy všetkých uskutočnených jaderných výbuchov (v závislosti na ráži).

Uvedené skutočnosti si vyžadujú maximálnu pozornosť príslušných štábov, hlavne však spoluprácu týchto štábov s pracoviskami a odborníkmi meteorologickej služby pri príprave a riešení týchto zložitých a často nejasných úkolov.

СОДЕРЖАНИЕ

ОБЩАЯ ТЕОРИЯ ВОЕННОЙ НАУКИ

Лекторская группа Главного комитета КПЧ-МНО	
Военная доктрина главных государств НАТО	3
Генерал-лейтенант Вацлав Витановский	
Военная доктрина ЧССР	19

ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО И ТАКТИКА

Кандидат военных наук – полковник Людвик Варваржовский	
Совершенствовать способы ведения оборонительного боя	25
Подполковник Владимир Коварж	
Переход из обороны в наступление	32
Подполковник Владимир Пецанек	
Оборонительный бой без применения ядерного оружия	36
Майор Йосиф Фалоут	
Ракетные войска и артиллерия в обороне	42
Майор Йосиф Фанфуле	
ПВО дивизии в обороне	47
Инженер-полковник доцент Ярослав Нольч, доктор Мирко Вечержа	
Маскировка войск на коммуникациях	54
Подполковник Отакар Гара	
Транспортное обеспечение войск в полевых условиях	62

ИЗ КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Редакция журнала „Милитервезен“	
Реальный взгляд на Бундесвер	65

ВЗГЛЯДЫ – ОТКЛИКИ

Беседа редакции	
Оборона – временный и вынужденный вид боя	68
Подполковник Зденек Вышата	
ПТР в бою со средствами ядерного нападения противника	81
Полковник Мирослав Душпал	
Час „Ч“, при форсировании водной преграды с хода	84
Дипломированный физик – капитан Иван Паненка	
Влияние постоянных метеорологических факторов на оперативные передвижения	85